

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜREÇLERİNİ ETKİLEYEN
FİZİKSEL DEĞİŞKENLERİN İNGİLİZCE VE EDEBİYAT
ÖĞRETMENLERİNİN MOTİVASYONLARI ÜZERİNDE
ETKİSİNİN İNCELENMESİ
(PENDİK İLÇESİ ÖRNEĞİ)

İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Aysun TOKGÖZ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL

İstanbul – 2015

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Aysun TOKGÖZ
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Öğretme ve Öğrenme süreçlerini etkileyen fiziksel değişkenlerin İngilizce ve Edebiyat Öğretmenlerinin motivasyonları üzerinde etkisinin incelenmesi: Pendik ilçesi örneği
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANA BİLİM DALI** : İşletme Anabilim dalı
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 16.12.2015
- SAYFA SAYISI** : 115
- TEZ DANIŞMANI** : Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL
- DİZİN TERİMLERİ** : Eğitim, öğretmen, fiziksel koşul, motivasyon, öğretmenlerin motivasyonu
- TÜRKÇE ÖZET** : Bu araştırmada Öğretme ve Öğrenme ortamında görev yapan dil bilimi alanındaki branş öğretmenlerinin motivasyonlarının fiziksel koşullardan ne şekilde etkilendiği incelenmiştir. 250 öğretmene anket uygulanıp, veriler SPSS 20.0 programında analize tabi tutulmuştur. Verilerin analizinde Güvenilirlik Testi, T Testi, ANOVA Testi, Keizer- Mayer-Olkin Testi, Bartlet Testi, Faktör Analizi ve farklılıkları yorumlamak için de Tukey Testi yapılmıştır. Çalışmada bu etkilenmelerin demografik değişkenlere göre ne şekilde kendini gösterdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
YÖK Ulusal Tez Merkezine

Aysun TOKGÖZ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜREÇLERİNİ ETKİLEYEN
FİZİKSEL DEĞİŞKENLERİN İNGİLİZCE VE EDEBİYAT
ÖĞRETMENLERİNİN MOTİVASYONLARI ÜZERİNDE
ETKİSİNİN İNCELENMESİ
(PENDİK İLÇESİ ÖRNEĞİ)

İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Aysun TOKGÖZ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL

İstanbul-2015

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

16/12/2015
Aysun TOKGÖZ

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Aysun TOKGÖZ' ün , “ Öğretme ve Öğrenme süreçlerini etkileyen fiziksel değişkenlerin İngilizce ve Edebiyat Öğretmenlerinin motivasyonları üzerinde etkisinin incelenmesi: Pendik ilçesi örneği)” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından İŞLETME anabilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan

Prof.Dr. Ali Osman ÖZCAN

Üye

İmza

Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL
(Danışman)

Üye

İmza

Yrd. Doç. Dr.Atila HAZAR

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

... / ... / 2015

Doç.Dr.Ragıp Kutay KARACA

Enstitü Müdürü

ÖZET

Toplumlar, bireylerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Varlıklarını ve sahip olduğu değerleri ise bireyleri kendine uygun olarak yetiştirerek devam ettirirler. Eğitim, toplumlarda bu sürekliliği sağlayan temel olgudur. Öğretmen bu sürecin yöneticisi iken okul ve sınıf ise bu sürecin ana mekânıdır. İnsan eğitimi oldukça kapsamlı bir alandır. Ana dil ve yabancı dil de bu kapsamlı alanın kendine özgü özellikleri olan önemli bileşenlerinden birisidir.

İnsanların harekete geçmesi içten gelen bir itici güç ile olmaktadır. Çalışma hayatında bu itici güç genel olarak motivasyon kavramı ile ifade edilmektedir. İşletmeler ve kurumlar, çalışanlarını istedikleri yönde harekete geçirebilmek için çeşitli motivasyon araçları kullanmaktadırlar. Bu motivasyon araçları içsel olabileceği gibi dışsal da olabilmektedir.

Eğitimin temel aktörü olan öğretmenleri eğitimin amaçlarına göre motive edebilmek için de çeşitli motivasyon araçlarına ihtiyaç vardır. Öte yandan öğretmenlerin mevcut motivasyonlarını artıran veya azaltan çeşitli çevresel faktörler söz konusudur. Öğretmenlerin eğitim sürecinin çok önemli bir kısmını öğrencilerle iç içe geçirdiği sınıfların düzenine ilişkin fiziksel özellikler de öğretmenlerin motivasyonunu etkileyen önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmalar fiziksel koşullardaki eksikliklerin hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma ile eğitim ortamının fiziksel koşullarının öğretmenlerinin motivasyonunu ne şekilde etkilediği araştırılmıştır.

Bu çalışmada dil bilimi alanındaki İngilizce ve Türkçe Öğretmenlerinin motivasyonlarının Öğretme ve Öğrenme süreçlerinin fiziksel koşullarından ne şekilde etkilendiği incelenmiştir. Veriler anketler yoluyla toplanmış ve SPSS 20.0 programında analize tabi tutulmuştur. Verilerin analizinde Güvenilirlik Testi, T Testi, ANOVA Testi, Keizer- Mayer-Olkin Testi, Bartlet Testi, Faktör Analizi ve farklılıkları yorumlamak için de Tukey Testi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, öğretmen, fiziksel koşullar, motivasyon, öğretmenlerin motivasyonu

SUMMARY

Communities are composed of a combination of individuals. Communities continue the value of their assets and their existence with the individuals they could keep educating as its appropriate. Education is a fundamental phenomenon in societies that provide this continuity. While The teacher is an administrator. Schools and classes are the location masters of this process. Human training is quite an extensive area. Mother tongue and foreign language are also one of the important components of this comprehensive field with unique properties.

The act is a driving force from the people's inside. This driving force is expressed as motivation overall in the working life. Businesses and institutions use various motivation tools to mobilize their employees in the direction they want to. These tools can be extrinsic motivation or also intern alone. Various motivation tools are also needed to motivate teachers the main actors of education according to the purpose of training. On the other hand, there are various environmental factors that increase or reduce the current motivation of teachers. The physical environments about lay out of the class that teachers spend training time with their students in are very important factor affecting the motivation of teachers emerges. Studies reveal that the lack of physical conditions affect both teachers' and students' motivation negatively. With this study It is investigated the effects of physical variables that affect teaching and learning processes on the motivation of English and Literature teachers.

With this study It is investigated how physical conditions in education environment effect the motivation of language teachers, linguists .In this study, the data is obtained by using questionnaire and it was transferred to SPSS 20.0. When evaluated the results of the study, reliability test, T test, ANOVA test, Keizer- Mayer- Olkin Test, Bartlet Test, Factoranalysis, Tukey test were used. Tukey test was carried out to interpret the analysis and differences.

Keywords: Education, teacher, motivation, the motivation of teachers

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
TABLolar LİSTESİ	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	VIII
EKLER	IX
ÖNSÖZ.....	X
GİRİŞ	1
Problemin Durumu.....	8
Problem Cümlesi	11
Alt Problemler	11
Amaç	12
Önem.....	12
Sayıtlılar	13
Sınırlılıklar.....	13
BİRİNCİ BÖLÜM	16
EĞİTİM, EDEBİYAT VE İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ VE ÖĞRETMEN.....	16
1.1. Eğitim ve Eğitimin Önemi	16
1.2. Öğretmen ve Eğitimde Öğretmenin Rolü.....	20
1.2.1. Eğitim ve Öğretimde Öğretmenin Rolü.....	20
1.2.2. Öğretmenlerin Eğitimdeki ve Toplumdaki Yeri.....	21
1.2.3. Öğretmenlerin Özellikleri.....	22
1.2.4. Değişen Toplum Yapısı ve Öğretmenlerin Değişen Rolü.....	23
1.3. Dil . Dil Eğitim ve Öğretiminin Önemi	26
1.3.1. Birincil dil (Türkçe) Eğitimi ve Önemi.....	26
1.3.2. Yabancı Dil Öğretimi ve Önemi	28
İKİNCİ BÖLÜM.....	31
MOTİVASYON VE ÖĞRETMENLERİN MOTİVASYONU.....	31
2.1.Motivasyon	31
2.2. Motivasyonu Açıklamaya Yönelik Kuramlar	32
2.2.1. İçsel Motivasyon Kuramları (Kapsam Kuramları).....	32
2.2.1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı	32

2.2.1.2. Herzberg'in Çift Faktör Kuramı	33
2.2.1.3. McClelland'ın Başarı Güdüsü Kuramı	33
2.2.1.4. Alderfer'in Varolma-İlişki Kuramı	34
2.2.2. Dışsal Motivasyon Kuramları (Süreç Kuramları).....	34
2.2.2.1. Vroom'un Beklenti Kuramı	34
2.2.2.2. Lawler ve Porter'ın Beklenti Kuramı.....	35
2.2.2.3. Adams'ın Eşitlik Kuramı.....	35
2.3. Motivasyon Türleri ve Kaynakları	35
2.3.1. İçsel Motivasyon ve İçsel Motivasyon Kaynakları	37
2.3.2. Dışsal Motivasyon ve Dışsal Motivasyon Kaynakları	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	39
ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜREÇLERİNİ ETKİLEYEN FİZİKSEL DEĞİŞKENLERİN İNGİLİZCE VE EDEBİYAT ÖĞRETMENLERİNİN MOTİVASYONLARI ÜZERİNDE ETKİSİ.....	39
3.1. Öğretme ve Öğrenme ortamının Temel Bileşenleri	39
3.1.1. Öğrenciler	39
3.1.2. Okul	40
3.1.3. Sınıf ve Okulun Çevre Koşulları	42
3.2. Öğretmenlerin Motivasyonuna Etki Eden Faktörler	45
3.2.1. Öğretmenlerin Motivasyonuna Etki Eden İçsel Faktörler	46
3.2.2. Öğretmenlerin Motivasyonuna Etki Eden Dışsal Faktörler.....	47
3.3. Öğretmenlerin Motivasyonunda Fiziksel Koşulların Rolü ve Önemi.....	50
3.3.1. Sınıfın Fiziksel Koşulları.....	50
3.3.2. Okulun Fiziksel Koşulları.....	52
3.3.3. Çevrenin Fiziksel Koşulları.....	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	57
UYGULAMA: ÖĞRETME VE ÖĞRENME ORTAMININ YABANCI DİL VE EDEBİYAT ÖĞRETMENLERİNİN MOTİVASYONU ÜZERİNE ETKİSİ.....	57
4.1. Amaç	57
4.2. Yöntem	57
4.3. Verilerin Analizi	57
4.4. Uygulama	58
4.5. Bulgular ve Tartışma.....	58
4.5.1. Örnek Kütlenin Analizi.....	58
4.5.2. Demografik ve Betimleyici Unsurlara İlişkin Bilgiler	58

4.5.3. Öğretme ve Öğrenme Ortamının Motivasyon Üzerindeki Etkilerine Yönelik Önergelerin Değerlendirilmesi.....	67
4.5.4. Öğretme ve Öğrenme Ortamının Motivasyon Üzerindeki Etkilerine Yönelik Önergelerin T-Testi ve ANOVA Testi Sonuçları	69
4.5.4.1. Demografik Özelliklerden Kaynaklanan Farklılıklar	69
4.5.4.1.1. Cinsiyete Göre Motivasyon Farklılıkları	69
4.5.4.1.2. Yaşa Göre Motivasyon Farklılıkları.....	70
4.5.4.1.3. Eğitim Düzeyine Göre Motivasyon Farklılıkları	71
4.5.4.1.4. Mesleki Kıdeme Göre Motivasyon Farklılıkları.....	71
4.5.4.2. Motivasyonun Farklılaştığı Önergeler	72
4.5.5. Faktör Analizi	76
4.5.5.1. Faktör Analizi Sonuçları.....	77
4.5.5.2. Rotasyonlu Faktör Matrisi.....	81
SONUÇ VE ÖNERİLER	83
KAYNAKÇA.....	89
EKLER	-
EK-A ANKET FORMU	-

KISALTMALAR LİSTESİ

KMO :Keizer- Mayer-Olkin

SS : Standart Sapma

OECD : İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı

TABLolar LİSTESİ

	SAYFA
Tablo 1. Ankete Katılımların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	59
Tablo 2. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	59
Tablo 3. Katılımcıların Mesleki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı	60
Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	61
Tablo 5. Katılımcıların Okuldaki Görev Sürelerine Göre Dağılımı	63
Tablo 6. Katılımcıların Branşlara Göre Dağılımı	64
Tablo 7. Katılımcıların Okulun Eğitim Ortamına Yönelik Yeterlilik Algısı	65
Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Ortamının Motivasyona Etkisine İlişkin Yaklaşımları.	66
Tablo 9. Öğretme ve Öğrenme Ortamının Motivasyon Üzerindeki Etkilerine Yönelik Önermelerin İstatistik Bilgileri	67
Tablo 10. Mesleki Kıdemın Motivasyona Etkisi.....	72
Tablo 11. Kıdeme İlişkin ANOVA Testi	73
Tablo 12. Görev Süresine İlişkin ANOVA Testi.....	73
Tablo 13. Öğretmenlerin Branşlarına Göre ANOVA Testi.....	74
Tablo 14. Sınıf Mevcuduna İlişkin ANOVA Testi.....	75
Tablo 15. KMO ve Bartlett Testi	78
Tablo 16. Faktör Yükleri	78
Tablo 17. Sınıf Ortamının Motivasyona Etkisi.....	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

SAYFA

Şekil 1. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımının Grafikselsel Gösterimi.....	60
Şekil 2. Katılımcıların Mesleki Kıdeme Göre Dağılımının Oransal Gösterimi	61
Şekil 3. Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Oransal Dağılımı.....	62
Şekil 4. Katılımcıların Bulunduğu Okuldaki Görev Süresine Göre Yüzde Dağılımı..	63
Şekil 5. Katılımcıların Branşlara Göre Dağılımı	64
Şekil 6. Eğitim Ortamının Yeterliliğinin Genel Değerlendirmesi.....	65
Şekil 7. Eğitim Ortamının Motivasyona Etkisi	66

EKLER

EK A. ANKET FORMU

ÖNSÖZ

21. yüzyıl için büyük hedeflere odaklanmış Türkiye'nin elindeki demografik avantajları rekabette öne geçirci niteliklerle donatması gerekmektedir. Bunun da yegane yolu iyi bir eğitimidir. Eğitimin mihenk taşı ise öğretmenlerdir. Öğretmenlerin istenilen çıktıları üretebilmesi onların motivasyon düzeyine bağlıdır. Bütün insanlarda olduğu gibi öğretmenlerin de motivasyonunu etkileyen bir çok faktör vardır. Çeşitli araştırmalar, Öğretme ve Öğrenme süreçlerini etkileyen fiziksel değişkenlerin İngilizce ve Edebiyat Öğretmenlerinin motivasyonları üzerinde farklı şekillerde etki ettiğini göstermektedir. Bu çalışma ile öğretmenlerin motivasyonuna etki eden fiziksel koşulların çeşitli değişkenlere göre yarattığı etkiler ele alınmıştır.

Bu çalışmayı hazırlamamda bilgi ve tecrübeleriyle bana destek olan ve yol gösteren değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL'a ve sevgili eşim Sinan TOKGÖZ'e, kızlarım Zehra Nur'a, Beyza'ya, anneciğim Leyla DİNLER'e, babacığım Erdoğan DİNLER'e ve kardeşim Mesut DİNLER'e teşekkür eder, şükranlarımı sunarım. Ayrıca bu çalışmanın hazırlanmasında anketlere verdikleri samimi cevaplarla çalışmanın tamamlanmasına büyük katkı sunan tüm meslektaşlarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

Aysun TOKGÖZ

2015 - İSTANBUL

GİRİŞ

Günümüz dünyası, bilginin egemenliğinde şekillenen ve bilgiye nüfuz eden toplumların değerlerinin önüne geçtiği bir dünyadır. Teknolojinin son yıllarda gösterdiği gelişimle birlikte bilgi önemi artan bir kavram haline gelmiş ve hem toplumlar arası rekabette hem bireyler arası yarışta bilgiye sahip olan bir adım öne geçmiş hatta değerinin üzerinde belirli bir nüfuz oluşturmuştur. Bugün dünya genelinde gelişmiş, sanayileşmiş ve refah toplumu seviyesine ulaşmış hangi topluma bakılırsa bakılsın hepsinin temelinde bilginin egemenliği vardır. 1980'lerden itibaren ise bilgi, sınırlı sayıdaki gelişmiş ülkeye özgü bir kavram olmaktan çıkmış ve tüm dünyayı etkisi altına alan bir olgu halini almıştır. Bilgiye ulaşmak ve onu elde etmenin yolu ise eğitimidir.

Günümüzde küreselleşme temelli değerlerin ülkeler arası rekabeti daha da şiddetli bir hale getirdiği görülmektedir. Bu rekabette ülkelerin geride kalmamak için iyi yetişmiş bireylere olan ihtiyacı daha da artmaktadır. Ülkeler arası sınırların iyice ortadan kalktığı, ticaret ve kültürel etkileşimin arttığı günümüzde bu değişimin gereklerini yerine getirebilen iyi yetişmiş, nitelikli insan gücünün önemi daha da artmıştır. Bir yandan kendi toplum ve kültürünün değerlerine hâkim diğer yandan diğer toplumlarla iletişim kurabilme yeteneğine sahip bireyler bu rekabetin vazgeçilmez aktörleri olarak öne çıkmaktadırlar. Ülkemizde de iyi yetişmiş, nitelikli bireylerimiz olup, yeterince değer görmemektedir. Bu durum ülkemizden başka ülkelere beyin göçüne sebep olmaktadır.

Ekonomik yapıdaki değişim işletmelerin de yapısını ve fiziksel donanımını köklü bir şekilde değiştirmektedir. Geçmişte belirli standartlar çerçevesinde işleyen üretim mekanizması günümüzde daha karmaşık bir hale gelmiş ve kaliteli üretim yapabilmek için hem belirli bir teknik donanımı hem de bilgi ve insan bileşimini zorunlu hale getirmiştir. Bu ihtiyaçtan dolayı artık işletmeler, ihtiyaçlarını karşılayabilmek modern teknoloji ile kendilerini donatmaktadırlar. Bir bakıma bireyler de kendilerini geliştirebilmek için sürekli yeni çağa uygun eğitimlerini almalıdırlar.

Eğitim, hayatın birçok alanındaki etkileri bakımından ele alınan ve tartışılan bir konudur. Genel anlamıyla eğitim, çocukluktan itibaren bireylerin belirli bir eğitim sistemi içerisinde topluma uygun bir yapıya kavuşturulmasını sağlayan faaliyetlerin tamamını ifade etmektedir. Ancak günümüzde eğitim çok daha kapsamlı ve karmaşık bir konu ve süreç olarak ele alınmaktadır. Çünkü değişen toplum yapısı ve

artan rekabet bireylerde sürekliliği olan bir gelişimi zorunlu kılmakta ve okullarda alınan geleneksel eğitim bu rekabeti sürdürebilmek için yeterli olmamaktadır. Bu nedenle artık çocukluktan itibaren alınan eğitim kadar yetişkin insanların kendilerini iş ve sosyal hayatlarında daha da geliştirebilmek için aldıkları eğitimin önemi artmaktadır. Bu yönüyle eğitim artık çeşitliliği olan bir faaliyettir. Hizmet içi eğitim ve örgün eğitim bu görevi yapmaktadır. İşe ait uzmanlığın edinilmesi, yeni çıkan bir teknolojik cihazın ya da sistemin nasıl kullanılacağına öğrenilmesi, yeni doğan bir mesleğin inceliklerinin öğrenilmesi gibi günümüzde sıklıkla karşılaşılan durumların hepsi artık ayrı bir eğitim çerçevesinin oluşmasına yol açmıştır.

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir olgudur. Eğitim, tek başına bir olay değil, kimi zaman kendiliğinden varlığı devam eden kimi zaman bilinçli ve programlı bir şekilde yürütülen faaliyetlerinin bütününden oluşan bir olgudur. Olgunun olması nedeniyle politik, sosyal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde bulundurmaktadır. Bu sebeple eğitimin tanımının yapılması zordur. Eğitim; bireylerin toplum standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçleri içermektedir. Eğitim, kişinin yaşadığı toplumda değeri olan, beceri, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (legal olarak özellikle okulun) etkisi altında sosyal yeterlilik ve yüksek derece bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir. Eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkilerdir. Bireyin davranışları kendi yaşantısı yoluyla kalıcı davranış değişikliği sürecidir.

Eğitim, her toplum için özel bir konudur. “Eğitim, bir yandan geçmişi görmeyi diğer yandan bireyleri ve toplumu geleceğe hazırlamayı sağlar”¹. Eğitim, insanların yerel kalıpların dışına çıkarak evrensel değerleri öğrenmesini ve farklı düşünce ve görüşlere saygı duymasını, farklı düşüncelerden beslenmesini sağlar. Toplumdaki bireyler, ekonomik ve sosyal yaşam üzerinde görüşler inşa edebilirler. Eğitim, bireylere çevrelerine uygun yeni yolları gösterir. Yeniliklere açılan yollarda becerilerini de uygun yeni yaklaşımlar kazandırır. Eğitimle, bireyler etrafındaki dünyayı yorumlayabilir.

¹ Refik Balay, “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2004, Cilt: 37, Sayı: 2, 61-82, s. 78.

“Eğitim, biyo-kültürel ve sosyal bir varlık olan insanda, kendi yaşamı ve kasıtlı kültürelme yoluyla davranış değişikliklerinin yaratılmasıdır”². Öğrenmenin özünü davranışların değiştirilmesi oluşturmaktadır³. Özünde toplumsal bir süreç olan eğitimin temel görevi, “toplumda yerleşik olan kültürel değerlerin bireylere aşılansarak gelecek kuşaklara aktarılmasıdır”⁴. Eğitimin önemi oldukça açıktır. Eğitim kişinin potansiyellerini güvenle maksimum kullanabilmesidir. Temelde eğitimin önemi insandır. Eğitim; insanı düşünür adam yapar, düşünen, karar veren kişi olmasını sağlar. Eğitimle olaylara bakış açımızda değişiklik olmaktadır. Muhakeme yeteneğimizi arttıran temel unsur eğitimidir. Dış dünyadan gelen bilgiyi almak için etkin olunmalıdır. Eğitiminin olmaması, dış dünyaya karşı açık tüm pencereleri kapalı olmasıdır. Çocukları geliştirmek ve onlara zihni ve ahlaki kullanmayı öğretmek gerekmektedir.

Bütün toplumlar için önemi vazgeçilemez bir konu olan eğitim, insanların toplumun değer yargılarına uygun bir şekilde yetiştirilmesini sağlar. Eğitim, bir yandan tek tek bireyleri yetiştirirken diğer yandan iyi yetişmiş bireyler sayesinde toplumu geleceğe hazırlar. Temelinde davranışların topluma uygun bir şekilde değiştirilmesi olan eğitim, bireyleri yetiştirmenin yanında toplumsal hayatı düzenler, toplumun kültürünün gelişmesini sağlar ve bilinçli bir toplumun alt yapısını yaratır.

Eğitim; hayatta karşılaşılan zorlukları azaltmaktadır. Başarılı olmak için dünyada uygulanan en önemli araç eğitimidir. Eğitim yoluyla kazanılan bilgi bireylerin en iyi şekilde gelişmesini sağlamaktadır. Eğitim, bireylere fırsatlar sağlar. Bu fırsat kapıları bireylerin kariyerinde yeni, iyi umutlara ulaşmalarına yardımcı olur. Eğitim, modern, endüstriyel dünyada çok önemli bir rol oynamıştır. Daha kalifiye eleman olabilmek için bireyler daha iyi eğitim alabilmek için uğraşmaktadır.

Eğitimin sosyal hayatı düzenleyici bir rolü vardır. Toplumun kültürünü geliştirmek, bilinçli bir toplum yaratmak ancak toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi ile mümkündür⁵. Ekonomik ve sosyal reformların temelinde eğitim vardır. Eğitimle beraber toplum feraha ulaşabilirler. Toplumda saygın bir hayat yaşamının birinci yolu iyi bir eğitim almaktır. Eğitim, toplumun gelişmesini sağlayan bir ortam

² Özcan Demirel, *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*, 2012, 19. Baskı, PEGEM Yayınları, Ankara, s.6.

³ Cevat Celep, “Öğrenme Ortamı Olarak Okul ve Sınıf”, *Eğitime Bakış Dergisi*, Haziran 2008, Yıl: 4, Sayı: 11, 3-9, s. 3.

⁴ Vahap Sağ, “Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2003, Cilt: 27, Sayı: 1, Mayıs, 11-25, s. 12.

⁵ Nur Serter, “Bir Devlet Görevi Olarak Eğitim”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 1982, Sayı: 31, 381-394, s. 381.

sunmaktadır. Bu bağlamda modern toplumlarda eğitim, kendi sorunlarını inceler ve çözümler tanımlayan bir forum sağlar. Bir toplumun ilerlemesi hem ekonomi hem de sosyal alanlarda mümkündür. Eğitim, toplumun ilerlemesini sağlayarak modernleşmesini sağlamaktadır. Eğitim, tüm bireylerin toplumda modern yaşamasında önemli bir rol oynamıştır. Kültür ve değerlerini geliştirerek hem sosyal hem de ekonomik gelişim sağlamaktadır.

Bir ülkedeki iyi yetişmiş insan gücü, değişimlerle ortaya çıkacak uyum sorunlarını en aza indirebilecek ve ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağı için iyi bir havuz oluşturmaktadır⁶. Bireyler edindikleri yeniliklerle becerilerini uygulama fırsatı bulurlar. Bu fırsatlar eğitimle büyük ölçüde mümkündür. Çalışanlar görevlerini gerçekleştirmek için mevcut teknoloji ile karşılaşır. Bu teknolojiyi de kullanabilmeleri için eğitim gereklidir. Bireylerin beceri ile donatılması gerekmektedir. Bu nedenle, eğitim temel becerileri uygun yolla işgücüne çevirmektedir.

Son yıllardaki toplumsal yapıların hızlı bir değişim sürecine girmesi ve bilgi toplumunun gereklilikleri bireylerin ve toplumların geleceğin muhtemel sorunlarıyla baş edebilecek şekilde donatılmalarını önemli bir konu haline getirmiştir. Bu çerçevede bireylerin hazırlanması ve onları yeni duruma karşı hazırlamakla görevli olan öğretmenlerin önemi daha da artmıştır. Bilginin değerinin farkında birisi olarak öğretmenlerin, bireyleri farklı yetenekler ve yeterliliklerle donanmış birisi olarak yetiştirmeleri büyük bir önem kazanmıştır⁷. Her kişinin hayatında onu etkileyen eğitim süreci vardır. Öğrenciler üzerinde eğitim derin bir etkiye sahiptir. Öğretmenler, bu derin etkinin farkında olup bireylere hayat boyu devam edecek alışkanlıkları edindirmelidir. Çünkü öğretmenlerin gözetiminde alınan eğitimin etkileri hayat boyu devam edecektir. Öğrenmeyi seven, kendini yetiştiren bireylerin yetişmesinin altında sağlam alınan eğitim yatmaktadır.

“Toplumsal ve ekonomik ihtiyaçların farklılaştığı günümüzde geleceğin bireylerini yetiştirmek hiç kuşkusuz ki eğitimin görevidir”⁸. Yukarıda da belirtildiği gibi eğitim sürecinin yönlendirici aktörü ise öğretmenlerdir. Toplumun temsil edecek olan genç nesiller öğretmenlerin ortaya koyacakları çabayla yetişeceklerdir. Modern ve gelişmiş bir toplum ancak eğitimle mümkündür, iyi bir eğitim ise ancak öğretmenlerin ortaya koyacakları çaba ve başarı ile gerçekleşebilir. Bu bakımdan toplumların

⁶ Necdet Aykaç, “Türkiye’de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki Teknik Eğitim (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği)”, Milli Eğitim Dergisi, 2002, Sayı: 155-156, Yaz-Güz, 47-64, s. 47.

⁷ İrfan Yurdabakan, “Küreselleşme Konusundaki Yaklaşımlar ve Eğitim”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2002, Sayı: 6, 61-64, s. 63-64.

⁸Balay, a.g.e., s. 79.

geleceğinin öğretmenlerin elinde olduğunu söylemek yanlış bir ifade değildir. Yeniliğe açık ve gelişmiş bir toplumun kurulabilmesi ancak öğretmenlerin çabası ile mümkündür.

“Bir eğitim sisteminde eğitimin kalite düzeyini belirleyen en önemli faktör hiç kuşkusuz ki öğretmendir”⁹. Öğretmen, bir ülkedeki mevcut eğitim sistemi içerisinde bireyleri eğiten, onların değer yargılarını şekillendiren, toplumun ihtiyaç duyduğu bütün statü sahiplerini ilk elden yetiştiren kişidir. Bir toplumda yetişen kişilerin niteliği öğretmenlerin nitelik ve becerisiyle biçim alır. Bu açıdan öğretmen, “toplumdaki bireylerin mimarı ve kişiliğini biçimlendiren temel aktördür”¹⁰.

Öğretmenlerin toplumda son derece önemli statüsü vardır. Öğretmenler, gelecek nesillerde liderler yetiştirmektedir. Öğretmenler çocukların en duyarlı yıllarında bilgi aktarımı yapan kişilerdir. Onlara doğru eğitim-öğretim vererek çocuklarımızı hayata hazırlamaktadırlar. Toplumda sorumluluk sahibi, üretken insanların olabilmesi değerli öğretmenlerimize bağlıdır. Çocukların bilgilerini geliştirmede öğretmenlerimizin rolü çok büyüktür.

Uluslararası düzeyde yapılan araştırmalara göre kaliteli bir eğitimin temel yapı taşı, nitelikli öğretmenlerdir. Güney Kore gibi eğitim kalitesi yüksek ülkelerde nitelikli öğretmen ihtiyacı düşük seviyelerde iken Türkiye gibi eğitim kalitesi sorunlu ülkelerde yöneticilerin nitelikli öğretmen talebinin (açığının) üst seviyelerde olduğu tespit edilmiştir¹¹. Bu durum, günümüz eğitim sisteminde öğretmenlerle ilgili bir takım problemlerin varlığına ve eğitimdeki başarısızlığın doğrudan ve dolaylı yollardan öğretmenlerle ilişkilendirildiğine işaret etmektedir.

Eğitimde başarısızlık birçok ülkede sıklıkla karşılaşılan bir durumdur ve birçok nedeni vardır. Bu yüzden eğitimde başarısızlığı tek bir nedene indirgeyerek açıklamak doğru değildir. Çalışmalar, eğitimdeki başarısızlığın arkasında başta motivasyon eksikliği olmak üzere pek çok nedenin olabileceğine işaret etmektedir¹².

Bilgi toplumunda önemi artan ve işlevleri farklılaşan öğretmenler artık geçmişte olduğu gibi bilginin bekçisi olmanın ötesinde anlamlar ifade etmektedirler.

⁹ Cavit Yavuz ve Cemile B. Karadeniz, “Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonunun İş Tatmini Üzerine Etkisi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2009, Cilt: 2, Sayı: 9, 507-519, s. 508.

¹⁰ Mustafa Çelikten vd., “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2005, Sayı: 19, 2005/2, 207-237, s. 208-209.

¹¹ Murat Özoğlu vd., *Türkiye’de ve Dünyada Öğretmenlik*, Eğitim Bir-Sen Yayınları, Ankara, 2013, s. 33-34.

¹² Sırrı Akbaba, “Eğitimde Motivasyon”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, Sayı: 13, 343-361, s. 360.

“Yeni dönemde öğretmenin rolü öğrenciye öğretilecek bilgiyi diğer bilgilerden ayırmak ve öğrencilere gerekli bilginin nasıl elde edileceğini öğretmektir”¹³. Dolayısıyla yeni dönemde öğretmenler bilgidan çok bilgiye ulaşmanın bilgisini öğreten bir role sahiptirler.

Öğretmenler, Türk toplumunda tarihsel olarak çocuklara doğru bilgiyi ve gerçeği öğreten kişiler olmanın yanında toplumun da çok değerli bir üyesi olarak ayrı bir yere sahiptir. Öğretmenlerin Türk toplumunda çocukları eğiten kişi olmanın yanında sosyal hayata dönük olarak da önemli rollerinin olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin verdikleri eğitimde başarılı olmasına etki eden bir çok faktör vardır. Motivasyon kavram olarak bir iş için kişiyi harekete geçirici etkiler anlamına gelmektedir. Bu anlamda öğretmenlerin de motive olmasına ya da mevcut motivasyonlarının bozulmasına etki eden içsel ve dışsal faktörlerin olduğu görülmektedir. Araştırmalar, öğretmenlerin kendilerine dönük faktörler kadar eğitim verdikleri ortamın fiziksel koşullarının da öğretmenlerin motivasyonunu önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Değişen dünyada öğretmen niteliğinin ayrı bir önem kazanmasının yanında bilgi toplumunda toplumsal yapılar ve algılar da değişmektedir. Bu değişim öğretmenlerin rolüne de yansımaktadır. Bir yandan çözülen toplumsal bağlar dolayısıyla öğretmenler geçmişteki konumunu kaybederken diğer yandan bilginin daha da önemli bir konu haline gelmesi dolayısıyla öğretmenin önemi daha da artmıştır. Yeni toplumsal yapıda ve eğitim anlayışında öğretmen her ne kadar geçmişin iç içe geçmiş ilişkilerindeki prestijini kaybetmiş olsa da mesleki anlamda geçmişe göre daha da önemli bir hale gelmiştir. Yeni süreçte öğretmenin rolü toplumsaldan ziyade mesleki bir niteliğe doğru değişim geçirmektedir.

Herhangi bir konuda başarılı olmanın, o konuyu doğru anlamak ve anlatabilmek ile kayda değer bir ilişkisi vardır. Bu da zorunlu olarak ana dilin iyi bir şekilde öğrenilmesini gerektirmektedir¹⁴. Konuşmak ve kelimelerle kendini ifade etmek, insanın en temel özelliklerinden birisidir ve insanları diğer bütün canlılardan ayıran bir özelliktir. Ancak bütün insanlar aynı kelimelerle ve kelime öbeğiyle kendini ifade etmez. Bugün yeryüzünde her toplumun kendini ifade etmek için kendine özgü bir dili vardır ve bu diller çok belirgin bir şekilde birbirinden ayrılmaktadır. Bu nedenle

¹³ Gülcan Numanoğlu, “Bilgi Toplumu-Eğitim Yeni Kimlikler-II: Bilgi Toplumu ve Eğitimde Yeni Kimlikler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1999, Cilt: 32, Sayı: 1, 341-350, s. 346-347.

¹⁴ Fulya Topçuoğlu Ünal ve Hamiyet Bursalı, “Türkçe Öğretmenlerinin Motivasyon Faktörlerine İlişkin Görüşleri”, *MiddleEasternandAfricanJournal of EducationalResearch*, 2013, Issue: 5, 7-22, s. 10

dil denildiğinde herkesin aynı kelimeleri kullandığı bir anlaşma biçiminden ziyade her toplumun kendine özgü yapısal özellikleri olan dillerin anlaşılması daha doğrudur. Bu farklılıklardan dolayı da toplumlar arasındaki iletişim de ancak birden fazla dilin aynı anda bilinmesi ile mümkündür.

Her bireyin kendi değerleriyle teması kendi ana dili ile mümkündür. Ana dil hem bütün bir çevre ile iletişimi ve etkileşimi sağlamakta hem de kendine ait olanı algılamayı sağlamaktadır. Başkaları ile olan iletişim ve etkileşimde ise yabancı dilin önemi ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme-eğitim ilişkisinde en çok öne çıkan hususlardan bir tanesi de etkileşime geçilen ulusların diline ve mümkünse kültürüne, alışkanlıklarına hâkim olabilme özelliğidir. Bu noktada yabancı dil eğitimi ulusal eğitimin bir alt bileşeni olarak ayrı bir önem kazanmaktadır.

Dil, hem anlamanın hem de zihinsel gelişmenin önemli bir aracıdır. Bunun yanında dil, sosyal beceriler kazanmanın ve bunları uygulamanın bir aracıdır. "Özellikle iletişim becerisi çok büyük ölçüde dilin kullanılabilme düzeyine bağlıdır"¹⁵. Bu yönüyle, ister ana dil olsun ister herhangi bir yabancı dil olsun, bireylerin yaşamında bir dili bilmenin ve bununla kendini sağlıklı bir şekilde ifade edebilmenin büyük bir önemi vardır. Küreselleşmenin bir sonucu olarak toplumların etkileşimi artmakta, ülkelerin birbiriyle olan ekonomik ilişkileri daha da hız kazanmaktadır. Bunun sonucunda ise hemen her ülkede yabancılık unsuru artış göstermektedir. Yabancılık unsurunun arttığı bu ortamda yabancı dil bilgisi kişiler için en önemli yetkinlik olarak öne çıkmaktadır.

En az bir yabancı dili iyi derecede bilmek gerekirken birçok yerde bu bile yetersiz kalmaktadır. Gelecekte bu durumun daha da güçlü bir olgu olarak toplumlara yerleşeceği düşünülmektedir¹⁶. Küreselleşme ile birlikte sınırlar hızla ortadan kalkmakta ve toplumlar arası ekonomik, ticari ve sosyal ilişkiler hızla gelişmektedir. Bu da kaçınılmaz olarak farklı diller ve kültürlerle sahip birey ve toplumların iletişime geçebilmesi için karşılıklı olarak birbirlerinin dillerini öğrenmelerini zorunlu kılmaktadır. Her ne kadar bir yabancı dil bilmenin önemi birçoklarıncaya yeterince kavranamamış olsa da artık günümüz toplumlararası ilişkilerinde en az bir yabancı dili bilmek bir zorunluluk halini almıştır.

¹⁵ Murat Özbay ve Deniz Melanlıoğlu, "Türkçe Eğitiminde Kelime Haznesinin Önemi", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008, Cilt: 5, Sayı: 1, Haziran, 30-45, s. 31.

¹⁶ Cahit Yılmaz, *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Etap Yayınevi, İstanbul, 2010, s.298.

Dil, insanın konuşan bir canlı türü olmasından dolayı her devirde önemli bir konu olmuştur. İnsan oluş, dilin gelişimi ile ilgili bir olgu olarak kabul edilmektedir. Hatta bundan dolayı Latin kültüründe çocuklara dil gelişimini tamamlamamış oldukları için henüz dili olmayan manasında “infant” denmektedir¹⁷. Kelimenin kök anlamına bakıldığı zaman, konuşmanın ve kendi dilini bilmenin kendini ifade etmek ve yeterli bir insan olarak kabul edilmek için bir gereklilik olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakış açısı, insanın diğer canlılardan konuşması sayesinde farklı tanımlanmasıyla ilgilidir. Bu nedenle insanın toplum içinde gelişmiş bir varlık olarak yer alabilmesi için konuşma yetilerinin tam olması ve en azından kendi ana dilini eksiksiz konuşabilmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nihayetinde ister ana dil olsun ister herhangi bir yabancı dil olsun dil, iletişim ve etkileşimin temel aracıdır. İletişime geçilecek tarafın özellikleri hangi dili gerektiriyorsa o dile kusursuz bir hakimiyet iletişimin başarısı için büyük bir önem kazanmaktadır. Ekonomik ve kültürel alış verişin genel geçer bir olguya dönüştüğü günümüz dünyasında da en az bir yabancı dile hakim olmak en az kendi ana dilini bilmek kadar önemli bir konu haline gelmiştir.

Problemin Durumu

Eğitimin kurumsal olarak verildiği yer okuldur. Profesyonel bir örgütlenme şeklinde öğrencilere eğitim verilir. Okul, öğretmenlerinin başkanlığında öğrencilerin öğretilmesi için tasarlanmış bir kurumdur. Çoğu ülkede yaygın zorunlu örgün eğitim, sistemleri var. Bu sistemlerde öğrenciler belli bir planda belirlenmiş müfredatlar doğrultusunda eğitim alırlar. Eğitim olarak okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitimi alabilirler. Zorunlu eğitimle ülkemizdeki öğrenciler 4+4+4= 12 sene (ilk- orta-lise)zorunlu eğitim almaktadırlar. Okul ortamı öğrencilere uygun olmalıdır. Uygun okul standartlarında olmalıdır. Sınıfların, koridorların, okul bahçesinin büyüklüğü yeterli olmalıdır. Okul ortamının temiz olması öğrencilerin sağlığı açısından mühimdir.

Her ne kadar günümüzde eğitimin verildiği birçok yer olsa da çocukluktan itibaren verilen temel eğitim, örgün eğitim şeklinde okullarda verilmektedir. Bu yönüyle öğrenme, okuldaki bilgi edinme sürecidir. Bir okulun faaliyetlerinde etkili olabilmesi için eğitim-öğretim faaliyetlerine gereken önemi vermesi gerekmektedir. Araştırmalara göre eğitim öğretim süreci ile ilgili beklentilerde ise okul ikliminin öne

¹⁷ Oya Soner, “Türkiye’de Yabancı Dil Eğitiminin Dünü Bugünü”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi*, 2007, Cilt: 7, Sayı: 28, Haziran, 397-404, s. 397.

çıkıldığı görülmektedir¹⁸. “Özellikle sınıf içindeki fiziksel düzenin sınıf içindeki öğrenme sürecine önemli etkilerinin olduğu görülmektedir”¹⁹.

Bunun yanında eğitim öğretim faaliyetinde öğretmenlerin olumlu tutum ve davranışlar içerisinde olması büyük bir öneme sahiptir. “Çünkü öğretmenlerin tutum ve davranışları öğrencilerin başarısını etkilemektedir”²⁰. Ayrıca öğrencilerin başarısı üzerinde öğretmenlerin büyük bir etkisinin olduğu bilinen bir durumdur. Öğretmen bir yandan öğrencilere öğrendiklerinin önemli bir kısmını öğreten kişi iken diğer yandan öğrencilerin eğitim öğretimde model aldıkları ve gözlemledikleri davranışlarına göre kendilerini biçimlendirdikleri kişidir²¹.

Türü ve amacı fark etmeksizin bütün işletme ve kurumlarda en önemli kaynak insan faktörüdür. Amacı bireylerin ve bütün bir toplumun eğitimi olan okullarda bu önem daha da artmaktadır. Eğitim hizmetinin gerektiği şekilde sonuçlar üretebilmesi için sürecin en önemli aktörü olan öğretmenlerin moralinin yüksek ve motivasyonunun yerinde olması gerekmektedir²². Öğretmenler kadar öğrencilerin de öğrenim hayatında başarılı olabilmesi için önemli derecede motivasyona ihtiyaçları vardır. “Öğrencilerin ders motivasyonunu en çok üç faktör etkilemektedir. Bunlar; öğretmen, sınıfın havası/ortamı ve öğrenme-öğretme ortamıdır”²³.

Öğrenci başarısını etkileyen her üç faktör de birbiri ile bağlantılı faktörlerdir. Bu araştırmanın genelinde de görüleceği gibi sınıf ortamına ilişkin değişkenler, öğrenciler gibi öğretmenlerin de motivasyonunu etkilemektedir. Öğrenci de bu değişkenlerden etkilenmekte bunun yanında motivasyonu sınıf iklimine göre biçimlenen öğretmenin kendisinden de etkilenmektedir. Bir bütün olarak ele aldığımız zaman sınıfın ortamının ve fiziksel koşullarının gerek öğrenci için gerekse öğretmen için ana motivasyon unsurlarından birisi olduğunu söylemek mümkündür.

Öğretmen ve öğrenci motivasyonu her ikisi birlikte ele alındığı zaman her iki tarafın motivasyonunun geri beslemeli şekilde birbirini etkilediği görülmektedir. Bir yandan fiziksel ortam kadar öğrencilerin tutumları öğretmenlerin motivasyonunu

¹⁸ M. Akif Helvacı ve İsmail Aydoğan, “Etkili Okul ve Etkili Okul Müdürüne İlişkin Öğretmen Görüşleri”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, Cilt: 4, Sayı: 2, 42-61, s. 54.

¹⁹ Cihat Demir vd., “Ortaokul Sınıflarındaki Öğretmen Sandalyesinin Gerekliliği ve Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Öğrenci, Öğretmen, Veli ve İdarecilerin Görüşleri”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2014, Cilt: 3, Sayı: 2, 25-32, s. 30.

²⁰ Akbaba, a.g.e., s. 350.

²¹ Fikri Korur ve Ali Eryılmaz, “Lise Öğrencilerinin Fizik Başarılarına Etki Eden Öğretmen Nitelikleri İle İlgili Algıları”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt: 29, Sayı: 3, 733-761, s. 751.

²² Yavuz ve Karadeniz, a.g.e., s. 507.

²³ Muammer Ergün, Sınıfta Motivasyon, Emin Karip (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, 5. Baskı, PEGEM Yayınları, Ed: Emin Karip, Ankara, 2006, 137-154, s. 138.

etkilerken diğer yandan öğretmenlerin motivasyonu ve yaptığı işe konsantrasyonu öğrencilerin derslere yönelik motivasyonunu ve başarısını büyük ölçüde etkilemektedir. Konuya bir bütün olarak yaklaşıldığı zaman etkili ve başarılı bir eğitim için öğretmenin nitelikli olması kadar uygun fiziksel koşulların da başarılı bir eğitim süreci için zorunlu bir unsur olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin motive edilmesi genel olarak karmaşık bir süreçtir. Çünkü bu motivasyon hem öğretmenin doğrudan kendisi ile ilgili faktörlerden etkilenmekte hem de çeşitli çevresel faktörlerden önemli ölçüde etkilenmektedir²⁴. Motivasyonun her alanda etkisi tartışılmaz. Bireyleri güdüleyen bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim alanında da öğretmenlerin ve öğrencilerin motivasyonu eğitim kalitesini arttırmaktadır. Daha iyi bir eğitim alabilmek ve verebilmek için olumlu motivasyona ihtiyaç vardır.

“Okulların fiziksel donanımının yetersiz olması, öğretmenlerin risk algısının yükselmesine ve motivasyonun düşmesine yol açmaktadır”²⁵. Eğitim faaliyetlerinin beklenen etkiyi yaratabilmesi için nitelikli bir öğretmen, bu öğretmenin öğrencilerine gerekli eğitimi verebileceği için de uygun fiziksel koşullara sahip bir sınıf ve bir takım koşullar gereklidir²⁶. Eğitim, sadece öğretmenlerin öğrencilere bir takım bilgi ve davranışları anlattıkları bir süreç değildir. Sınıf, bir takım fiziksel donanımın yardımıyla öğrenme etkinliklerinin gerçekleştirildiği bir faaliyettir. Bu bakımdan sınıf içinde eğitim ve öğretim sürecinin olmazsa olmaz parçası olan çeşitli araç gereç söz konusudur. Bunun yanında okuldaki eğitim tek başına bir sınıf içi etkinliği olarak da görülmemelidir. Okulun bahçesini de içine alan bir mekânla bütünleşmiş faaliyetlerin tamamıdır. Bu bakımdan bu bütünlüğe yardımcı olan her türlü araç gereç ve fiziksel donanım eğitimin bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Her ne kadar insanlar için sürekliliği olan bir doyum noktası söz konusu olmasa da makul seviyelerde de olsa bütün insanların bir doyum hali vardır. Bütün insanlar için olduğu gibi öğretmenlerde de bir doyum anlayışı vardır. Bu doyumunu yaşamak öğretmenlerin işlerini daha iyi yapmasını sağlamakta ve toplamda

²⁴ Ferda Şule Kaya vd., “Herzberg’in Çift Faktör Kuramı Açısından İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerinin Motivasyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi”, *Akademik Bakış Dergisi*, 2013, Sayı: 39, Kasım-Aralık, 1-18, s. 6.

²⁵ İbrahim H. Çankaya vd., “Okul Güvenliğinin İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Kaygı, Motivasyon ve İş Doyumu Düzeyleri Üzerindeki Etkisi”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 2011, Sayı: 3, Ocak, 80-98, s. 95.

²⁶ Günay Paliç ve Esra Keleş, “Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen Görüşleri”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2011, Cilt: 17, Sayı: 2, 199-220, s. 217.

performanslarını artırmaktadır²⁷. Bu yüzden öğretmenlerin motivasyonu ve işinden aldığı tatminin düşük veya yüksek olması eğitimin kalitesi üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir²⁸.

Tartışmalardan da anlaşıldığı gibi öğretmen, iyi yetişmiş ve gelişmiş bir toplumun en önemli bileşenlerinden birisidir ve hedeflere ulaşmada öğretmenin büyük bir önemi vardır. Bu başarıya ulaşılması için öğretmenlerin görevlerindeki motivasyonu büyük bir öneme sahiptir. Günümüzün değişen yaşam koşulları, gerek dış gerek iç çevrenin olumsuz etkileri öğretmenlerin bu motivasyonunu etkilemektedir. Öğretme ve Öğrenme süreçlerinde fiziksel koşulların öğretmenlerin motivasyonunu ne düzeyde etkilediğinin tespit edilerek buna göre tedbirler alınması gerekmektedir. Bu çalışmada Öğretme ve Öğrenme süreçlerini etkileyen fiziksel değişkenlerin İngilizce ve Edebiyat Öğretmenlerinin motivasyonları üzerinde ne derece etkisinin olduğu araştırılmıştır.

Problem Cümlesi

Öğretme ve Öğrenme süreçlerinin fiziksel koşullarıyla İngilizce ve Edebiyat öğretmenlerinin motivasyonları arasında bir ilişki var mıdır? Varsa bu ilişkinin yaş, cinsiyet, mesleki kıdem gibi demografik değişkenlere göre farklılığı nedir?

Alt Problemler

Çalışmanın genel problemi çerçevesinde, aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılacaktır.

- Öğretme ve Öğrenme süreçlerinde görev yapan İngilizce ve Edebiyat Öğretmenlerinin motivasyonlarının fiziksel koşullardan etkilenme durumu;
 - Cinsiyete göre,
 - Yaşa göre,
 - Medeni duruma göre,
 - Mesleki kıdemine göre,
 - Çalıştığı okuldaki görev süresine göre,
 - Eğitim düzeyine göre,

²⁷ Turgut Karaköse ve İbrahim Kocabaş, "Özel ve Devlet Okullarında Öğretmenlerin Beklentilerinin İş Doyumu ve Motivasyon Üzerine Etkileri", *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 2006, Cilt: 2, Sayı: 1, 3-14, s. 4.

²⁸ Yavuz ve Karadeniz, a.g.e., s. 508.

- Mesleki branşa göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?

Amaç

Bu araştırmada Öğretme ve Öğrenme süreçlerinde görev yapan Edebiyat ve İngilizce öğretmenlerinin motivasyonlarının eğitim ortamındaki fiziksel koşullardan etkilenme düzeyleri incelenmektedir. Çalışmada bu etkilenmenin öğretmenlerin demografik değişkenlerine göre ne şekilde kendini gösterdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Önem

Eğitim, önemi anlatmakla sınırlara sığdırılamayacak bir konudur. Eğitim, bir ülke için her anlamda gereklidir ve önemlidir. Bu faaliyetin en önemli mekânı okul, en önemli aktörü ise öğretmenlerdir. Öğretmenlerin beklenen verimi sağlayabilmesi için mesleklerine ve yaptıkları işe iyi motive olmaları gerekmektedir. Öte yandan amaçlarına uygun bir eğitim için eğitim ortamının öğretmeni motive edecek özellikleri de kendinde barındırması gerekmektedir. Günümüzde Türk eğitim sisteminin birçok reform çabasına rağmen istenen kalitede bir eğitim çıktısı sağlayamadığı görülmektedir. Bu da eğitim faaliyetlerine mevcut uygulamaların ötesinde bir derinlikte eğilimin zorunluluğuna işaret etmektedir. Bu sorunun bilimsel olarak enine boyuna tartışılması ve bulguların eğitimin başarısını artırıcı şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın;

- Eğitim sistemindeki fiziksel ortamdaki aksaklıkları tespit ederek bu konuda çözüm üretmek isteyen çalışmalara yol göstermesi hususunda,
- Eğitim kurumlarının başarılı bir eğitim için hangi özellikleri öne çıkarması gerektiği konusunda,
- Öğretmenlerin eğitim ortamındaki fiziksel faktörlerin motivasyonlarını artırmak için nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda gerek bu alanlarda yapılacak araştırmalara gerekse gerçekleştirilecek uygulamalara rehberlik katkısı sağlayacağı umulmaktadır.

Sayıtlılar

- Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenler, bu araştırmaya gönüllü olarak katkı sağlamışlar ve kendilerine yöneltilen anketleri samimi ve objektif bir şekilde doldurmuşlardır.
- Araştırma örnekleminin seçilen evreni doğru bir şekilde yansıttığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

- Bu çalışmanın ölçeklerdeki istenen bilgilerle sınırlıdır.
- Bu çalışma, Pendik ilçesindeki 26 ortaöğretim okullarında görev yapan 146 İngilizce ve 104 Edebiyat Öğretmenlerden elde edilen verilerle yapılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, aynı niteliklere sahip öğretmenlere genelleştirilebilir.

Bu araştırmada Öğretme ve Öğrenme süreçlerini etkileyen fiziksel değişkenlerin İngilizce ve Edebiyat Öğretmenlerinin motivasyonları üzerinde ne derece etkisinin olduğu ele alınmış ve bu etkilenme düzeyinin yaş, cinsiyet, kıdem gibi demografik değişkenlerle bir ilişkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Çalışma iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım konunun literatürde ele alınışından hareketle kavramsal tartışmanın yapıldığı kısımdır. Bu kısımda eğitim kavramı, eğitimin önemi, ana dil ve yabancı dil kavramları, ana dilin ve yabancı dilin önemi, öğretmen kavramı, öğretmenlerin eğitim ve toplum için önemi, motivasyon kavramı, motivasyonu etkileyen faktörler, öğretmenlerin motivasyonunu etkileyen faktörler, öğretmenlerin motivasyonunu etkileyen fiziksel faktörler geniş bir şekilde ele alınmıştır.

Bu hususlara ilişkin tartışmalar, bu konularda yazılmış kitap, makale gibi bilimsel eserlerde yer alan görüşlerden yararlanılarak araştırmacının bakış açısına uygun olarak yapılmıştır. Nihayetinde bu çalışmanın kendine özgü bir amacı ve planı vardır. Konuların ele alınış sırası ve ele alınma genişliği bu özel amaca uygun bir şekilde dizayn edilmiştir. Tartışılan her bir kavram başlı başına hakkında özgün bir eser yazılabilecek önemde kavramlar olmasına karşın bu çalışmanın kapsamı ve amacı ölçüsünde belirli bir düzeyde bu çalışmaya dahil edilmiştir. Kavramların ve konuların ele alınış sırası ve birbiri ile kurulan ilişkisi bu çalışmanın amacı doğrultusundadır.

Çalışmanın ikinci kısmı ise birinci kısımda tartışılan konuların araştırmanın amacı doğrultusunda ampirik olarak test edildiği uygulama kısmıdır. Bu kısımda önceden hazırlanmış anketler yoluyla elde edilmiş bilgiler veriye dönüştürülmüş ve bu veriler analize tabi tutularak araştırma problemi ve alt problemler tek tek sınanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20.0 programında analiz edilmiş olup, çalışmanın amaçlarını ortaya çıkarmak için uygun olan bütün testler uygulanmıştır. Test sonuçları tablolar ve şekillerle gösterildiği gibi ayrıca yeterli olacak şekilde sayısal ve sözel olarak açıklanmıştır.

Bu araştırma toplam giriş bölümü dâhil altı ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü, çalışmanın probleminin, genel yapısının, içeriğinin ortaya konduğu bölümdür. Bu bölümde çalışmayı ana hatlarıyla ortaya koyacak şekilde kavramlar ele alınmış ve çalışmanın ulaşmaya çalıştığı amaç ve hedefler ortaya konmuştur.

Çalışmanın birinci bölümü, “eğitim, yabancı dil eğitim ve öğretimi” kavramlarının geniş bir şekilde ele alındığı, bu kavramların insan ve toplum hayatındaki önemini literatürün yardımıyla tartışıldığı bölümdür.

Çalışmanın ikinci bölümü, “motivasyon ve öğretmenlerin motivasyonu” ile ilgili hususların geniş bir şekilde ele alındığı bölümdür. Motivasyon, sonuca doğrudan etki eden bir faktör olduğu için etraflıca ele alınmış, motive edici unsurlar içsel ve dışsal unsurlar olarak tartışılmıştır. Bunun yanında bu bölümde eğitim öğretim faaliyetinin en önemli aktörü olan öğretmenlerin motivasyonu incelenmiş ve öğretmenlerin motivasyonuna etki eden faktörler çalışmanın amaçlarına uygun bir şekilde tartışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümü, “eğitim ortamının fiziksel özelliklerinin öğretmenlerin motivasyonuna etkisi”nin incelendiği bölümdür. Çalışmanın bütününde görüleceği gibi öğretmenlerin motivasyonuna etki eden pek çok faktör vardır ve fiziksel koşullar da bunlar içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle fiziksel koşulların etkisi ayrı bir bölüm halinde ele alınmış ve tartışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü araştırmanın “uygulama” bölümüdür. Katılımcı öğretmenlerden anketlerle toplanan verilerin istatistikî yöntemlerle analiz edildiği bu bölümde, eğitim ortamının fiziksel özelliklerinin Türkçe öğretmenlerinin ve yabancı dil öğretmenlerinin motivasyonlarını ne şekilde etkilediği test edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin fiziksel özelliklerden etkilenme düzeyinin demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümü “sonuçlar ve öneriler” bölümüdür. Bu bölümde araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar toplu bir şekilde ortaya konmuş ve çeşitli öneriler getirilmiştir.

Bu araştırmanın literatür kısmı, daha önce yapılmış bilimsel çalışmalar ve çeşitli yayınlardan derlenen bilgilerle hazırlanmıştır. Yararlanılan kaynaklar, metin içerisinde tez yazım kılavuzunda gösterilen atıf yapma kurallarına göre gösterilmiş ayrıca kaynakçada yararlanılan kaynakların toplu listesi verilmiştir. Çalışmanın uygulama kısmı ise araştırmacının kendisinin hazırladığı ankete cevap veren Türkçe ve yabancı dil öğretmenlerinin verdiği cevapların analiz edilmesi ile hazırlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM, EDEBİYAT VE İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ VE ÖĞRETMEN

1.1. Eğitim ve Eğitimin Önemi

Eğitim, bir yandan tek tek bireyleri yetiştirirken diğer yandan iyi yetişmiş bireyler sayesinde toplumu geleceğe hazırlar. Temelinde davranışların topluma uygun bir şekilde değiştirilmesi olan eğitim, bireyleri yetiştirmenin yanında toplumsal hayatı düzenler, toplumun kültürünün gelişmesini sağlar ve bilinçli bir toplumun alt yapısını yaratır.

Günümüzde küreselleşme temelli değerlerin ülkeler arası rekabeti daha da şiddetli bir hale getirdiği görülmektedir. Bu rekabette ülkelerin geride kalmamak için iyi yetişmiş bireylere olan ihtiyacı daha da artmaktadır. Ülkeler arası sınırların iyice ortadan kalktığı, ticaret ve kültürel etkileşimin arttığı günümüzde bu değişimin gereklerini yerine getirebilen iyi yetişmiş, nitelikli insan gücünün önemi daha da artmıştır. Küreselleşme içerisinde iyi, nitelikli insanları yetiştirebilmek için iyi bir eğitim sağlamamız gerekmektedir. Bu noktada eğitimin ne kadar önemli olduğu karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim, bir davranış değiştirme sürecidir ve eğitimle bireylerin davranışları belirgin bir değişikliğe uğrar²⁹. Bugün gelişmiş, sanayileşmiş ve refah toplumu seviyesine ulaşmış hangi topluma bakılırsa bakılsın hepsinin temelinde bilginin egemenliği vardır. Eğitimin temelinde; toplumsal hayatı düzenleme vardır. Eğitim; bireyleri bilinçli hale getirmekle beraber topluma uygun bir şekilde bireylerin davranışlarını düzenlemektedir. Eğitim, bir yandan hayatı düzenler, üzerinde anlaşılabilir doğru ve yanlışların ne olduğunu toplumun tamamına aktarırken diğer yandan da bireylerin davranışlarını toplumsal kalıplara uygun hale getirerek onları toplumla bütünleşmiş sosyal varlıklar haline getirir.

Her insanın günlük yaşamında sergilediği davranışların hızını, şiddetini ve sürekliliğini belirleyen içsel ya da dışsal pek çok faktör vardır. Ancak bir davranış kalıbının toplumsal yapıya uygun olarak daha farklı olarak biçimlendirilmesi mümkündür. Eğitim bu bakımdan kasıtlı (bir amacı olan) davranış değiştirme

²⁹ Adil Türkoğlu, "Karşılaştırmalı Eğitim Nedir?", Ed: Aynal, S., *Karşılaştırmalı Eğitim Yansımaları*, PEGEM Akademi Yayınları, Ankara, 2012, 1-22, s. 2.

sürecidir³⁰. Fidan da eğitimi benzer şekilde insanların davranışlarında belli amaçlara uygun değişiklikler yaratmak olarak tanımlamaktadır. Eğitim bir davranış değişikliği, bir kültürlenme sürecidir. Eğitim sürecinden geçen insanların kişiliği farklılaşır, bu kişiler, eğitim sayesinde toplumsal yapıyla uyumlu hale gelir³¹.

Böylelikle bireyler eğitimle davranış değişikliğine giderek farklılaşır, toplumla uyumlu hale gelirler. Her insan, doğduğu andan itibaren başta ailesi olmak üzere çevresinden bir çok şey öğrenir ve kendiliğinden devam eden bir öğrenme sürecinin sonunda bir çok davranış ve alışkanlık edinir. Ancak bu edinimlerin bir çok toplumsal yaşamı sürdürme açısından sorunlu alışkanlıklar olabilir. Kimi zaman bunların düzeltilmesi kimi zaman da ortadan kaldırılması gerekmektedir. Eğitimin temel işlevlerinden bir tanesi de bu tür yararsız veya zararlı davranış ve alışkanlıkların ortadan kaldırılması ve bireysel davranışların yeniden düzenlenmesidir.

Eğitimin temel işlevi, toplumun sahip olduğu siyasal sisteme uygun bireyler yetiştirmek ve mevcut toplumsal yapının sürekliliğini sağlamaktır³². Bütün toplumlarda eğitimin temel işlevi toplumun kültürel mirasını gelecek kuşaklara aktarmak olsa da eğitimin toplumsal işlevi toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Her toplumun kendine özgü yapı ve amaçları vardır. Eğitim, bu yapıya uygun olarak toplumun amaçlarını gerçekleştirebilmesinin en önemli aracıdır. Bu çerçevede eğitimin ağırlığı toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir. Bu farklılığa rağmen eğitimin bütün toplumdaki ortak işlevlerini; bireyin toplumsallaştırılması, yenilikçi ve değişimi sağlayacak nesillerin yetiştirilmesi, siyasal görevlerin bireylere öğretilmesi, toplumdaki yetenekli bireylerin seçilerek onların toplum içinde daha güçlü bir konuma gelmelerini sağlamak olarak sıralamak mümkündür³³. Böylelikle yenilikçi nesiller yetişir, bütün toplumlar değişiklik gösterebilir.

Eğitim, ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın bütün tanımların ortak yanı, eğitimin davranış değiştirme ve davranış oluşturma temelli bir faaliyet olarak kabul edilmesidir. Eğitim, bu yönüyle öğrenim kavramından uzaklaşır. Öğrenim, bir bilgiye sahip olmakla ilgili iken eğitim, kişinin davranışlarını o bilgiye uygun olarak değiştirilmesi ve geliştirilmesi ile ilgili bir faaliyettir³⁴. Öğrenim ve öğretim faaliyetinin

³⁰ Akbaba, a.g.e., s. 343.

³¹ Nurettin Fidan, *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, 3. Baskı, PEGEM Yayınları, Ankara, 2012, s. 4.

³² Yusuf Gürçan Ültanır, "Okulları Yaratan Düşünürler ve Etkilerinin Devamlılığı", Ed: Aynal, Songül., *Karşılaştırmalı Eğitim Yansımaları*, PEGEM Akademi Yayınları, Ankara, 2012, 47-194, s. 48.

³³ Sağ, a.g.e., s. 13.

³⁴ Hüseyin Başar, *Sınıf Yönetimi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi, No: 200, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1999, s. 11.

temelinde bir bilginin bireylere yüklenmesi, bireylerin çeşitli bilgilerle donatılması vardır. Ancak sıklıkla öğrenim kavramı ile bir arada kullanıldığı için öğrenim kavramı ile karıştırılan eğitim daha farklı bir konudur. Eğitim, öğrenilmiş bilgilerin ve davranışların topluma uygun hale getirilmek üzere yeni baştan dizayn edilmesidir. Bu bakımdan eğitim bilgi edinme anlamındaki bir etkinlik olmayıp, edinilmiş bilgi ve davranışların düzenlenmesi olarak öğrenimden farklılaşır.

Okullardaki eğitim, bireyin hayatındaki eğitim sürecinin sadece belli bir kısmını oluşturur. Eğitim temel olarak iki türdür. Formel eğitim ve informal eğitim. Informel eğitim, yaşam içinde kendiliğinden devam eden ve kişinin öğrenmesini eğitilmesini sağlayan süreçtir. İnsanlar informal eğitim sürecinde istenmeyen davranışları da öğrenebilirler. Örneğin uyuşturucu veya alkol kullanımı informal eğitim sürecinde edinilen alışkanlıklardır. En belirgin kurumu okullar olan formel eğitim ise önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde bireylere belirli davranışların kazandırılmasını amaçlar. Bunun yanında okul dışı ortamlardan olan iş hayatında, çeşitli kurslarda verilen eğitimler de formel eğitimler olarak öne çıkmaktadır³⁵. Eğitim; formel ve informal eğitimden ibaret olup, okullar formel eğitimle önceden gelinmiş informal eğitimi düzenler.

Okuldaki eğitimin üç temel işlevi vardır. Bunlardan birincisi öğrenciyi dış çevrenin güçlüklerinden korumak ve onlara yaşamı kolaylaştırmaktır. Eğitimin ikinci işlevi dış çevrede sıkça rastlanmasına karşın toplumsal yaşam için uygun olmayan davranışların ayıklanmasıdır. Üçüncü işlev ise bireyler arasında söz konusu olabilecek aşırı farklılıkların törpülenerek denetim altına alınmasıdır. Bu işlev ile farklı bireyler tek tipleştirilerek belirli bir standart çizgiye çekilir³⁶.

Eğitim ve kültür seviyesinin düşük olduğu bir toplumda toplum için gerekli olan değişim ve dönüşümün gerçekleştirilmesi zordur. Bilgisizlik, değişimin önündeki en büyük engeldir ve köklü bir değişim için yüzeysel değil derinlikli bilgi gereklidir³⁷. Toplumsal değişimin gerekli olduğu toplumlarda eğitimin rolü daha da belirginleşmektedir. Çünkü toplumun değişmesi ancak eğitilmiş ve yetişmiş bireylerle mümkündür. 1920'lerde Türkiye'nin içinde bulunduğu durum buna açık bir örnek teşkil etmektedir. Okuryazarlık oranının henüz % 10 seviyelerinde olduğu bir dönemde değişim ve ilerlemenin yegâne aracı olarak eğitim seviyesinin yükselmesi ve toplumsal bilincin geliştirilmesidir. Hatta bu zorunluluğun farkında olarak

³⁵ Fidan, a.g.e., s. 4-6.

³⁶ Başar, a.g.e., s. 12.

³⁷ Coşkun Can Aktan, *Toplumsal Dönüşüm ve Türkiye*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1999, s. 84-85.

Atatürk'ün eline tebeşir alarak Başöğretmen sıfatıyla kara tahtanın başına geçip ilk dersi verdiği görülmektedir³⁸. Atatürk'ün vermek istediği mesaj oldukça açıktır. Eğitim ve öğretim; Türk toplumun değişimi ve gelişimi için elzemdendir ve bizzat kendisi en önde yürüyerek bu önemi ortaya koymak istemiş, konunun ihmale gelmeyecek bir mesele olduğunu ortaya koymak istemiştir.

Bir hizmet faaliyeti olan eğitimin bireylere ve topluma sağladığı sosyal faydayı ölçmek zordur. Ancak uzun dönemde gerçekleşen toplumsal değişimin içeriği incelendiği zaman toplumun ulaştığı bilgi ve görgü seviyesi, sosyal bütünlüğün ve demokrasi kültürünün yerleşmesi, kültürel ve sosyal zenginliğin artması gibi kazanımlar eğitimin çıktılarını rahatlıkla görebilmemizi sağlar. Çünkü bütün bu gelişmelerin sağlanabilmesi ancak eğitim seviyesinin gelişmesi ile mümkündür³⁹. Eğitim de bir tür üretim faaliyetidir. Ancak kamusal nitelikli, bölünemeyen bir hizmet olduğu için piyasa malları gibi fiyatlanması ve çıktılarının da birebir ölçülmesi mümkün değildir. Bu yüzden eğitim faaliyetinin çıktıları uzun vadede etkileri gözlenebilen bir çıktı türü olarak kabul edilmektedir.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde eğitim, insan davranışlarının değiştirilme sürecini ifade etmektedir. Bu değişim insanın dünyaya geldiği andan itibaren başlamakta ve hayatı boyunca devam etmektedir. Sonuçta eğitim bir etkilenme süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Planlanmış olsun ya da olmasın bir insanın hayatında eğitim daima var olan bir olgudur. Ancak toplumların refahı ve huzuru için belirli standartlara sahip bireylere ihtiyacı vardır.

Toplumun temel değerlerini benimsemiş, topluma uyumlu ve üretimi ile topluma faydaları olan bireylere sahip olmak toplumlar için önemlidir. Eğitim, bunu sağlayabilmek için planlanmış bir sürece dönüştürülmekte ve özellikle okullarda verilen formel eğitimle bu niteliklere sahip bireylerin yetiştirilmesine gayret edilmektedir. Hele ki bir toplum değişim geçiriyor ve bir gelişme içerisindeyse nitelikli insanlara olan ihtiyaç daha da artmaktadır. Çünkü bu kişiler topluma önderlik edip toplumu sürükleyen insanlardır. Eğitim çeşitli işlevleriyle toplumları geleceğe taşıma işlevine sahiptir. Diğer yandan eğitimin çıktıları spesifik olarak ölçmek neredeyse imkansızdır. Ancak günümüz toplumlarının gelişmişliği ile eğitim seviyelerini göz önüne aldığımızda eğitimin çıktıları kavramak kolaylaşmaktadır.

³⁸ Sağ, a.g.e., s. 20.

³⁹ Serter, a.g.e., s. 382.

1.2. Öğretmen ve Eğitimde Öğretmenin Rolü

Eğitim sürecine etki eden bir çok faktör vardır. Çevredeki bir çok etki faktörü, eğitim faaliyetinin formel olarak sürdürüldüğü eğitim yeri (okul vs.) ve bu yerin bir takım özellikleri, eğitimi veren kişiler, birlikte eğitim alınan kişilerin tamamı eğitim sürecine etki etmektedir. Ancak bunlar içerisinde hiçbir faktör, diğer bir çok eğitim faktörünü ve aracını bir araya getirerek eğitim faaliyetini birebir olarak yürüten öğretmen kadar etkili değildir. Öğretmen hem eğitimi ve öğretimi gerçekleştiren kişidir hem de eğitilen kişilerin temel taklitle öğrenme modellerinden birisidir. Bu bakımdan öğretmen kavramının geniş bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

1.2.1. Eğitim ve Öğretimde Öğretmenin Rolü

Özünde eğitim sürecinde yer alan her faktör önemlidir. Ancak öğretmenin rolü diğer faktörlere göre daha stratejik rol olarak kabul edilmektedir. Çünkü öğretmen, eğitim sürecinde diğer faktörleri bir araya getiren, bunları eğitimin amaçlarına uygun bir şekilde bir düzene koyan ve bunların önemli bir kısmını tek başına kullanan ve eğitimin önemli bir kısmını tek başına yürüten yegane aktördür⁴⁰. Dolayısıyla öğretmenin eğitim sürecini yöneten aktör olması onu diğer bütün faktörlerin önüne geçirmekte, eğitim sürecindeki rolünü daha da önemli kılmaktadır. Bu açıdan öğretmen, eğitim sisteminde merkezi bir öneme ve konuma sahiptir. Ayrıca öğretmen, rolü gereği sadece öğrencilerle ve velilerle değil okul yönetimi, eğitim sistemi (Bakanlık bürokrasisi vs.), mahalle, köy, ilçe gibi bir çok toplumsal yaşam biriminin hepsiyle farklı ilişkiler içerisinde⁴¹.

Dolayısıyla öğretmen, bir yandan eğitim faaliyetinin en kritik aktörü olarak karşımıza çıkarken diğer yandan geniş bir toplumsal ilişkiler ağının içerisinde yer alan belirleyici bir aktör olarak da karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenler, çalışmanın bütününde de görüleceği gibi hem okulda verilen eğitim öğretim faaliyetinin düzenleyicisi ve yürütücüsü hem de eğitim faaliyetlerinden ayrı olarak toplumsal yapının önemli bir bileşenidir. Öğretmenlerin geçmişten beri gelen toplumsal saygınlığı bu rolü pekiştiren faktörlerin başında gelmektedir. Toplumsal rolleri bakımından öğretmenler, toplum içerisinde saygın bir konuma sahiptir ve özellikle kırsal bölgelerde çok önemli bir rol modelidir. Ayrıca toplumun sorunlarını çekinmeden paylaştığı, problemlerin çözümü için başvurduğu önemli bir kişiliktir.

⁴⁰ Yavuz ve Karadeniz, a.g.e., s. 508.

⁴¹ Muhammet Yılmaz ve Ömer Aslan, "Öğretmen Motivasyonunun Artırılmasında 'ÖNKAS' Ödül Sistemi", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, Özel Sayı, 286-306, s. 289.

1.2.2. Öğretmenlerin Eğitimdeki ve Toplumdaki Yeri

Öğretmenler, mesleklerinin doğası gereği diğer birçok meslek mensubuna göre toplumun çok daha geniş bir kesimi ile iç içedir. Öğretmenler, toplumun önde gelen kişileri olarak toplumda geniş bir kabul görmektedirler. Özellikle küçük yerleşim yerlerinde öğretmenler, yörenin en prestijli kişileri olarak kabul edilmektedir. Görevlerini resmi prosedürlere göre yürütmek zorunda olmalarına karşın öğretmenler aynı zamanda zengin ve sürekliliği olan bir ilişkiler ağının da merkezini oluşturmaktadır. Özellikle öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından ele alındığında bir çok insanın öğretmenleri ile okul çağında kurduğu ilişkilerin yıllar boyunca sürdüğü görülmektedir. Bu bakımdan öğretmenlik mesleği hem saygınlığı yüksek hem de toplumsal ilişkiler ağı içerisinde işlevi önemli bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır⁴².

Öğretmenler, özellikle ilkokul öğretmenleri, öğrencilerin hayatında en çok iz bırakan ve geleceğe ilişkin bakış açısının oluşmasında en fazla etkili olan kişilerden birisidir. Aile ortamından henüz ayrılmış bir birey olarak öğrenci, zamanının büyük bir kısmını öğretmeni ile ve/veya onun gözetiminde geçirmekte, becerilerinin önemli bir kısmını öğretmeni sayesinde kazanmaktadır⁴³. Dolayısıyla Öğretmenler, toplumlarda iz bırakan, saygınlığı yüksek kişilerdir. Toplumlara yön verecek olan en önemli aktör öğretmenlerimizdir.

Çalışmaların tespitlerinde de ortaya konduğu gibi öğretmen sadece bir eğitim ve öğretim bileşeni değil toplumun da önemli ve saygı değer bir üyesidir. Hem eğitim sürecini yönetmekte hem toplumda var olan saygınlığına uygun hareket etmekte hem de toplumun önemli bir aktörü olarak birçok toplumsal ilişkinin merkezinde yer almaktadır. Bütün bunların yanında öğretmenler, okul hayatını yaşamış olan bireylerin hayatında en fazla iz bırakan kişiler olarak toplumsal bellekte önemli bir yer edinmişlerdir. Öğretmenlerin eğitim ve toplum hayatındaki bu rolü ve önemi kaçınılmaz olarak onlara en iyi olma sorumluluğunu da yüklemektedir. Bu sorumluluğun üstesinden gelebilmek için ise hiç kuşkusuz ki öğretmenlerin mesleklerine bağlı olması ve yüksek bir morale sahip olması gerekmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin günümüzdeki anlamıyla ortaya çıkışı 19. yüzyılda zorunlu eğitimin birçok ülkede yaygınlaşmasıyla olmuştur. Osmanlı'da da 1850'li

⁴² Çelikten vd., a.g.e., s. 213.

⁴³ Ergün Öztürk ve Ebru Uzunkol, "İlkokul Öğretmeni Motivasyon Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri", *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 2013, Cilt: 9, Sayı: 4, 421-435, s. 429.

yıllardan itibaren bu yönde gelişmeler olmuş ve artan öğretmen ihtiyacına bağlı olarak öğretmenlik bir meslek olarak yerleşik bir hale gelmiştir⁴⁴. Öğretmenliğin yaygın bir meslek halini alması, 19. Yüzyılın ortalarında ilköğretimin zorunlu hale gelmesi ile ilgilidir. İlk öğretimin zorunlu hale gelmesi ile eğitim sadece imkanları olanlara özgü bir ayrıcalık olmaktan çıkmış ve toplumun tamamını ilgilendiren bir zorunluluk halini almıştır. Bu da öğretmen ihtiyacını artırmış ve öğretmen yetiştiren okulların da açılmasıyla öğretmen sayısı artmış, öğretmenlik, duyulan ihtiyaçtan dolayı nitelikli ve saygın bir meslek haline gelmiştir.

Tarihsel olarak eğitim, hiç kuşkusuz ki insanoğlu ile yaşıttır. Doğal olarak öğrenme faaliyeti ve öğretmenlik de bir o kadar geçmişe sahiptir. Ancak yakın bir geçmişe kadar öğretmenlik, sınırlı sayıda insanın kendini verdiği bir meslek iken eğitim ve öğretimin yaygın bir toplumsal ihtiyaç haline gelmesi ile birlikte yaygın bir meslek halini almıştır. Bu gelişimde birçok olgunun altında imzası olan Aydınlanma Düşüncesi ile Sanayi Devrimi ve onun getirdiği toplumsal ihtiyaçların büyük rolünün olduğu açıktır. Türkiye’de de batıdakine benzer şekilde biraz gecikmeli de olsa ihtiyaçlar öğretmenlik mesleğini yaygınlaştırmıştır. Özellikle 1830’lardan itibaren batı tarzı okulların açılması bu alanda önemli bir açık oluşmasına yol açmıştır. Bu açığı kapatmak için yapılan girişimlere bağlı olarak daha Osmanlı döneminde öğretmenlik, saygın bir meslek olarak toplumsal bellekteki yerini almıştır.

1.2.3. Öğretmenlerin Özellikleri

Öğretmenlik mesleğinin kendi özgü çeşitli özellikleri vardır. Bunlar eğitim sisteminin amaçlarına, okulun misyonuna, eğitimin verildiği çevre gibi faktörlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin beklentilere bağlı olarak iyi bir öğretmende bulunması gereken çeşitli özelliklerin olması gerektiği geniş bir kabul görmektedir. Bunlar kişisel özellikler ve mesleki özellikler olarak iki başlık altında ele alınmaktadır. Bir öğretmende bulunması gereken bu özellikleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür⁴⁵;

✓ Kişisel Özellikler:

- Öğrencilere karşı açık görüşlü ve objektif olmak,
- Beklenti ve gereksinimleri dikkate almak,
- Eğitimde bilimsel yöntemlere önem vermek,

⁴⁴ Özoğlu, a.g.e., s. 18.

⁴⁵ Çelikten vd., a.g.e., s. 213-221.

- Bireysel farklılıkları dikkate almak,
- Yeniliğe ve kendini geliştirmeye açık olmak,
- Toplumsal değişimleri kavrayabilmek,
- Teknolojiyi kullanabilmek,
- Araştırmacı bir kişiliğe sahip olmak,
- Yüksek başarı beklentisine sahip olmak

✓ Mesleki Özellikler:

- Alan bilgisinde yeterli olmak,
- Öğretmenlik meslek bilgisinde yeterli olmak,
- Genel kültür sahibi olmak

1.2.4. Değişen Toplum Yapısı ve Öğretmenlerin Değişen Rolü

Geleneksel olarak öğretmenlere toplumda pek çok rolün yüklendiği bilinmektedir. Araştırmalarda sıklıkla karşılan rollerin önde gelenlerini; temsilcilik, liderlik, öğreticilik, arabuluculuk, hakemlik, rehberlik, yargıç/bilgiç şeklinde sıralamak mümkündür⁴⁶. Görüldüğü gibi bu rollerin çok önemli bir kısmı eğitim öğretim faaliyetinin dışındaki rollerdir ve toplumun öğretmene yüklediği anlamlarla ilgilidir. Bu da toplumun öğretmene toplum içerisinde oldukça yüksek bir statü verdiğini ortaya koymaktadır.

Son yıllarda ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerle birlikte ihtiyaçlar değişmeye başlamış buna bağlı olarak da öğretmen kavramı ile ilgili tanımlarda ve beklentiler de değişimler olmaya başlamıştır. Artık öğretmenler, bir bilgiyi aktaran değil aktarma görevinin yanında öğrencilere beceri kazandırması gereken kişiler olarak görülmektedir⁴⁷. Haliyle öğretmenlere yönelik beklentilerin değişmesi ve önemli ölçüde yükselmesi onların verimlilik ve motivasyon faktörlerinin günümüz koşullarında yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu durum aynı zamanda öğretmenlerin verimliliğini etkileyen faktörlerin de geçmişin klasik metotlarıyla ele alınamayacağına işaret eden bir durumdur. Gelişmekte olan dünyada artık klasik yöntemler etkisini kaybetmektedir.

Bilgi toplumunda bireylerin sahip olması gereken özellikler önemli bir değişim geçirmiştir. Aynı zamanda geçmişteki eğitim sistemlerinin öne çıkan bir anlayışı olan

⁴⁶ Çelikten vd., a.g.e., s. 222-224.

⁴⁷ Çelikten vd., a.g.e., s. 207.

ezbere yer yoktur. Yeni toplum yapısı içerisinde artık bireylerin bilgiye nasıl erişebileceğini bilmesi, bilgilerini kullanabilmesi ve yeni bilgiler üretebilen kişiler olması istenmektedir⁴⁸. Son 20-30 yılın küreselleşme temelinde meydana gelen değişimleri içinde bulunduğumuz yüzyılı bir bilgi çağı olarak önceki yüzyıllardan ayırmaktadır. Bilgi çağının toplumu da bilgi toplumu olarak önceki bütün toplumlardan farklılaşmaktadır⁴⁹. Bilgi kavramı, biçim verme, biçimlendirme ve haber verme anlamlarına gelmektedir.

Bilgi düşünme, yargılama, akıl yürütme, okuma, gözlem, deney gibi süreçlerle edinilmektedir⁵⁰. Bilginin elde edilmesi için gerekli olan bu süreç ise belirli bir disiplini gerektirir. Bu disiplin bir yandan belirli bir sistematik içerisinde öğrenme faaliyetini bir yandan da sürekliliği zorunlu kılar. Bu ise ancak ara vermeksizin bilgi edinim süreci içerisinde olmakla mümkündür. Eğitimin bilgi edinimini düzenleyici yönü de bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Son yılların yarattığı toplumsal değişime bağlı olarak öğretmenlerin rolünde önemli bir değişim meydana gelmiştir. Artık öğretmenlik mesleğinin içeriği ve toplumdaki algılanış biçimi geleneksel olarak bilinen biçiminden uzaklaşmaktadır. Buna bağlı olarak da öğretmenlerin son yıllarda mesleklerinin geçmişteki saygınlığını kaybettiğini düşündükleri ve demoralize oldukları görülmektedir⁵¹. Saygınlığın kaybıyla birlikte günümüzün modern toplumunda iş ve yaşam koşulları insanların genel bir tatminsizlik duygusu yaşamalarına yol açmaktadır. Çalışanların gerektiği şekilde harekete geçirilmesi için çeşitli araçlarla motive edilmesi zorunlu bir hal almış durumdadır⁵². Dolayısıyla motivasyon, çalışanlar için olmazsa olmazlardan biridir. Bu ortamda çalışanların azalan moralinin yükseltilmesi ve işe yönelik heveslerinin artırılması için beklentilerinin karşılanması gerekmektedir. Bu yönüyle motivasyonu sağlayacak olan faaliyetlerin önemli bir kısmı çalışanların kendilerine yönelik beklentilerinin karşılanması ile ilgilidir. Bu beklentilerin bir kısmı kendilerine yönelik öz saygıları ile ilgili olabilirken bir kısmı ise maddi ihtiyaçları ile ilgili olabilir. Çalışanın hangi yönüyle ilgili olursa olsun sonuç olarak beklentilerin ve çalışanın isteklerinin karşılanması onun işi ile ilgili motivasyonunun artmasını sağlayacaktır.

⁴⁸ Şemseddin Gündüz ve Ferhan Odabaşı, "Bilgi Çağında Öğretmen Adaylarının Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi", *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2004, Volume: 3, Issue: 1, 43-48, s. 43.

⁴⁹ Balay, a.g.e., s. 66.

⁵⁰ Balay, a.g.e., s. 66.

⁵¹ Özoğlu, a.g.e., s. 26-27.

⁵² Şükrü Ada vd., "Öğretmenlerin Motivasyon Etkenleri" *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013, Cilt: 17, Sayı: 3, 151-166, s. 152.

Kendine özgü yenilikleri de beraberinde getiren bilgi çağının eğitim öğretim anlayışında, teknoloji ve benzer eğitim materyallerinin büyük bir önem kazandığı görülmektedir⁵³. Bu bağlamda Türkiye’de son yıllarda eğitim sistemini yeniden yapılandırmaya yönelik birçok çalışma yapılmaktadır. Ancak ulusal düzeylerde yapılan sınavlarda öğrencilerin sergilediği başarı düzeyi durumun hiç iç açıcı olmadığını ve eğitimde beklenen iyileştirmenin yapılmadığını göstermektedir⁵⁴.

Teknoloji geliştikçe teknolojik imkânların eğitim sistemine adaptasyonu da devam etmektedir. Ancak akıllı tahta kullanımı örneğinde olduğu gibi bu imkanlar öğrenciyi ve öğretmeni motive etse de bunların kullanımında önemli alt yapı eksikliklerinin olduğu görülmektedir. Bu imkanların sınıf içi eğitim sürecine dahil edilmesi ile birlikte diğer bazı eğitim araçlarının yeterince kullanılmadığı tespit edilmiştir⁵⁵.

Geçmişte öğretmene yüklenen temel rol, alanında uzman olmak, her şeyi bilmek ve bildiklerini öğrencilere aktarmak şeklindedir. Bilgi toplumunda ise bu algı değişime uğramış, öğretmen yeni dönemde yönlendirici ve yol gösterici bir model haline gelmiştir⁵⁶. Değişen toplumsal yapı ve bilgi edinme süreçlerine bağlı olarak öğretmenin geçmişten gelen temel rolü önemli ölçüde değişmiştir. Artık öğretmen her şeyi bilen ve bunu başkalarına aktaran değil, bildiklerini paylaşan ve birlikte öğrenendir. Eğitim sürecinde öğretmenin merkezi rolü yavaş yavaş öğrenciye bırakmaktadır⁵⁷.

Bilgi çağının gereklilikleri, bütün dünyada eğitim sistemlerini değişime zorlamış ve bu çerçevede eğitim, öğretim, okul, öğretmen ve öğrenci gibi kavramlar yeni toplumsal yapının ihtiyaçları doğrultusunda tartışılmaya başlanmıştır. Bilgiyi temel alan eğitim programlarının önemi artarken eğitim ortamında öğrencinin etkinliğini artırıcı yöntemler ön plana çıkmaya başlamıştır. Sayısal ve sözel zekânın yanında diğer yeteneklerin de kullanımına imkân veren öğrenim stilleri gündeme gelmeye başlamıştır. Küreselleşme ile birlikte değişen eğitim anlayışı kaçınılmaz olarak öğretmenlerin de daha başarılı ve verimli olmasını zorunlu kılmaktadır⁵⁸.

⁵³ Gündüz ve Odabaşı, a.g.e., s. 47.

⁵⁴ Özoğlu, a.g.e., s. 13.

⁵⁵ Hafize Keser ve Levent Çetinkaya, “Öğretmen ve Öğrencilerin Etkileşimli Tahta Kullanımına Yönelik Yaşamış Oldukları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *TurkishStudies, International PeriodicalForTheLanguages*, 2013, Volume: 6, Number: 6, p. 377-403, s. 381, 395.

⁵⁶ Balay, a.g.e., s. 68.

⁵⁷ Celep, a.g.e., s. 9.

⁵⁸ Balay, a.g.e., s. 67-68.

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları henüz kendi öğrencilik ve adaylık dönemlerinde oluşmaktadır. Öğrenim görülen bölüm (brans), bitirilen lisenin türü, bölümün tercih edilme nedenleri, öğretmen yetiştiren kurumların yetersizliği, mesleğe bağlanan değerler, tutarsız ve sürekli değişen eğitim politikaları gibi bir çok faktörün öğretmenlikle ilgili tutumların biçimlenmesinde etkili olmaktadır⁵⁹.

Sonuç olarak 20. yüzyılın son çeyreği, yaklaşık iki yüzyıldır toplumların yapısını biçimlendiren temel değer sistemlerini aşındıran/değiştiren ve adına küreselleşme denilen bir süreci karşımıza çıkarmıştır. Bu süreçte siyasal ve sosyal sistemler aşınırken öğretmenlik mesleğinin de biçimi, içeriği, toplumdaki ve eğitimdeki rolü değişimlere uğramıştır. Geçmişte her şeyi bilen ve bildiklerini bireylere ve topluma aktarmakla mükellef olarak görülen öğretmenler bu yeni dönemde öğrenmeyi öğreten bir role sahip olmaya başlamışlardır. Çünkü bilgi çağı olarak da adlandırılan günümüzde öğretmenlerin yanında başka bilgi kaynakları da ortaya çıkmış ve çoğalan bu kaynak çeşitliliği içerisinde öğretmenin temel rolü değişim geçirmiştir. Bilgi kaynaklarının çeşitlenmesine bağlı olarak öğretmenin yeni dönemdeki asıl işlevi, bilgiye ulaşmayı öğretmek şeklinde bir niteliğe bürünmüştür.

1.3. Dil. Dil Eğitim ve Öğretiminin Önemi

İnsanlar arası iletişim ve etkileşimin en önemli aracı hiç kuşkusuz ki konuşulan dildir. Dil birincil dil ve yabancı dil olarak iki farklı boyuta sahiptir. Birincisi insanın kendi içinde yetiştiği çevre ve eğitimle kazandığı ve doğrudan kendisi ve çevresi ile anlaştığı dildir. İkincisi ise toplumsal olarak yabancılığın söz konusu olduğu iletişimde gerekli olan ve temelde başka toplumlara ait olup da sonradan öğrenilmiş olan dildir.

1.3.1. Birincil dil (Türkçe) Eğitimi ve Önemi

Birincil dil öğrenimi, bireylerin çocukluğunda başlayan ve kendiliğinden devam eden bir süreçtir. Ancak daha çocukluktan itibaren çok şeyin yanlış öğrenilmesi dışarıdan bir müdahaleyi de zorunlu kılmaktadır. Ana dil öğretimi ve eğitimi bu zorunluluktan kaynaklanır. Bu öğretim ve eğitimin temel amacı, ana dilin iyileştirilmesidir⁶⁰. Ana dil edinimi, aile ortamında başlayıp diğer toplumsal çevrelere doğru genişleyen bir süreçtir. Okullardaki ana dil öğretim ve eğitimi ise özü itibarıyla

⁵⁹ A. Seda Saracaloğlu vd., "Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 2004, Sayı: 311, Temmuz-Ağustos, 16-27, s. 25.

⁶⁰ Celal Demir ve Mehmet Yapıcı, "Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2007, Cilt: 9, Sayı: 2, Aralık, 177-192, s. 179.

edinilen dilin belirli standartlar çerçevesinde eğitime tabi tutulmasıdır. Bu noktada eğitim ve öğretim farklılaşır. Dilin öğrenilmesi genellikle kendiliğinden olan informal bir süreçtir. Dil eğitimi ise okuldaki müdahale ile formel bir süreç olup, edinilen dilin belirli standartlara kavuşturulması işlemidir⁶¹.

Her ne kadar insanların bir dili öğrenmesi aile içinde başlasa da ana dile ilişkin standartların kazanılması okuldaki eğitimle olmaktadır. Bu bakımdan okulun dil eğitimi konusundaki temel işlevi bireylere standart bir dil kazandırmaktır. Çünkü bireyler ailesinden ve çevresinden bir dili öğrenirken standarttan uzak bir kelime yığını biriktirmektedir. Okuldaki eğitim ile dile yerleşmiş olan birçok ağız ve şive özelliği bir kenara atılır ve ülkedeki herkes için ortak olan bir konuşma dili bireye kazandırılır⁶².

Ana dil öğrenimi ve eğitimi konusunda bir ayrıntıyı dile getirmek gerekir. Eğitimle ilgili süreçler genel olarak eğitim-öğretim ikilisi ile ifade edilmesine karşın ana dildeki sıralama öğrenim-eğitim şeklindedir. Çünkü ana dil, adı üzerinde ana kucağında ve bu çevrede kendiliğinden öğrenilen ve öğrenimi de büyük ölçüde bu çevrede tamamlanan bir konudur. Ana dil konusunda okullardaki faaliyet, bir öğretme faaliyetinden çok ana dilin belirli standartlar çerçevesinde eğitime tabi tutulması ve yeniden düzenlenmesi faaliyetidir. Dolayısıyla ana dil öğrenimi okullarda ikincildir, asli olan öğrenilmiş olan dilin formel ve biçimsel şekle sokulması yani eğitilmesidir.

Her toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da ana dil doğuştan itibaren ömür boyu öğrenme süreci devam eden bir konu olmasına karşın birçok yetersizliklerin olduğu görülmektedir. Eğitim sistemi içerisinde verilen eğitim yeterli olmamakta ve Türkçe, kendi zenginliği içerisinde konuşma diline yansımamaktadır. Günümüzde toplumsal statüsü üst düzeydeki birçok yetkili insan da dâhil Türkçeyi doğru kullanamamaktadır. Bunun yanında üniversite mezunlarının çok önemli bir kısmının Türkçeyi doğru bir şekilde kullanamadığı ve kendisini ifade etmekte zorlandığı görülmektedir. Bu sadece belirli kesimlerin sorunu olmayıp toplumun geneli için geçerli bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve ana dilin kullanımında bireylerin gün geçtikçe daha da özensizleştiği görülmektedir⁶³. Dolayısıyla dilin özünden uzaklaştıkça bir sonraki nesil ile iletişimi devam ettirmek zorlaşmakta ve toplumun sürekliliği tehdit altına girmektedir.

⁶¹ Demir ve Yapıcı, a.g.e., s. 180-181.

⁶² Salih Kürşad Dolunay, "Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 2010, Sayı: 27, Bahar, 275-284, s. 279.

⁶³ Soner, a.g.e., s. 402-403.

Bugün milletlerin bir kısmı varlığını devam ettirebiliyorsa bu bir dile sahip oldukları içindir. Her millet, dili sayesinde vardır ve bu öneminden dolayı da ana dilin öğrenilmesi rutin eğitim-öğretim etkinliklerinin çok ötesinde bir konudur. Bu sebeple ana dil öğrenimi, sıradan eğitim-öğretim faaliyetlerine indirgenemeyecek önemde ve milletin varlığını devam ettirmesi ile ilgili bir konudur. Son yıllarda teknoloji ve iletişimin gelişmesine bağlı olarak kültürel etkileşim artmıştır ve bu durum Türkçenin yozlaşmasını hızlandırmıştır. Bu yozlaşmayla birlikte ana dil eğitiminin önemi geçmişe göre daha da artmıştır⁶⁴. Ve böylelikle dildeki yozlaşma gittikçe bizi milli unsurlarımızdan uzaklaşmamıza sebep olabilecektir.

Türkçenin ana dil olarak bir ders olmanın ötesinde bir ulusun en üstte yer alan kimliği ve ruhu olduğu gözden kaçırılmamalıdır⁶⁵. Bu bakımdan ana dil olarak Türkçenin öğretilmesi Türkçenin gerektiği gibi öğrenilmesinin yanında ulusal kimliğin ve ruhun bireylerin şuuruna işlenmesi anlamına da gelmektedir. dilin yozlaşması ve yabancı kültür/dillerin etkisinin dilde etkisinin artması aynı zamanda toplumsal iletişim ve kültürün de yozlaşmasına yol açmaktadır. Toplumun bir arada tutan değerler sisteminin en önemli yapı taşlarından birisi olan kültürün aşınması ise dil temelinde başlayan yozlaşmanın zaman içerisinde bir bütün olarak milli-manevi değerler sistemini tehdit eder boyutlara ulaşmasına yol açmaktadır. Bu ise her millet için olduğu kadar bizim için de bir varlık yokluk meselesi haline gelmektedir. Bugün günümüzde dilleri için yok olmuş bir çok milletten geriye sadece bir takım tarihi miraslar ve isimleri kalmıştır ancak kendileri başka millet ve kültürler içerisinde eriyip yok olmuşlardır.

Her toplumun varlığını devam ettirebilmesi için diline olabildiğince sahip çıkması ve dilin toplum içinde kullanımına özen göstermesi gerekmektedir. Aynı şey bizim için de geçerlidir. Toplumsal değerleri ve toplumu geleceğe taşıyabilmek için Türkçeye gereken önem verilmeli ve Türkçe korunmalıdır. Bunun yolu ise iyi bir ana dil eğitimi ve Türkçenin günlük hayatta doğru kullanımı ile mümkündür. Aksi halde Türkçe kelimeler ve kalıplar kullanılmadıkça toplumsal hafızadan silinecek, yanlış kullanımlar ise ana dili günden güne bozup yozlaştıracaktır.

1.3.2. Yabancı Dil Öğretimi ve Önemi

Bir toplumun gelişme ve ilerleme yolunda evrensel olana ulaşabilmesi için yabancı dilin ayrı bir önemi vardır. Türkiye'nin değişen dünyaya eklemlenme

⁶⁴ Demir ve Yapıcı, a.g.e., s. 178-179.

⁶⁵ Demir ve Yapıcı, a.g.e., s. 185.

çabalarının arttığı son dönemde ana dilin yanında yabancı dillerin de öğrenilmesinin bu bağlamda ayrı bir önemi vardır⁶⁶. Bireylerin anadil bilgisi ile yabancı dil öğrenme başarısı arasında önemli bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Türkiye’de ana dil eğitiminin zayıf olduğu ve buna bağlı olarak da yabancı dil öğreniminin beklenen seviyede gerçekleşmediği görülmektedir⁶⁷. Oysaki teknolojik değişimle birlikte toplumsal ve kültürel yapının değişmesi buna ek olarak yeni ekonomik sistemde ülkeler arası ekonomik ilişkilerin daha kapsamlı bir hale gelmesi işletmelerin ve tüm toplumun yabancı dil bilen çalışanlara olan ihtiyacını artırmaktadır⁶⁸.

Başlangıçta İslam dinine yönelik amaçlarla örtüşen Arapça temelli yabancı dil öğretimi Osmanlı’nın son döneminde batıya entegrasyonun bir aracı olarak önemli bir konu olarak öne çıkmıştır⁶⁹. Bunun sonucu olarak da bu eklenme döneminde eğitim faaliyetlerinde batı dillerinin öne çıktığı görülmektedir. Ancak Türk eğitim sisteminde Tanzimat’tan bu yana var olan yabancı dil eğitimi her dönemde belli başlı sorunlarla iç içe olmuştur. Bu sorunların bir kısmının günümüzde daha da çeşitlenerek varlığını sürdürdüğü görülmektedir⁷⁰. Bütün çabalara rağmen Türkiye’de başarılı bir yabancı dil öğretiminin yapılamadığı, yabancı dil öğretiminde hedeflenen amaçlara ulaşılamadığı görülmektedir⁷¹. Çünkü Türkiye’de yabancı dil eğitiminin kökü iki asır öncesine uzanmasına karşın Türkiye’deki yabancı dil eğitim sisteminin yeterli olmadığı görülmektedir. Diğer yandan Yabancı dil eğitiminden geçen kişilerin hedeflenen düzeyde yabancı dil öğrenemedikleri görülmekte ve ihtiyaç duyulan yabancı dil bilen insan açığı bir türlü kapatılamamaktadır⁷². Yabancı dil öğrenimine ilişkin sorunlar da dahil olmak üzere eğitimle ilgili sorunlar çoğu zaman masa başı çalışmalar ve uzman görüşleri ile tespit edilerek çözülmeye çalışılmakta, yerinde tespitlere yeterince önem verilmemektedir⁷³.

Bu kronikleşmiş durum, eğitim sorunlarının çözümünde olduğu gibi yabancı dile ilişkin sorunların çözümünde de mental bir yanılsılığın olduğunu göstermektedir. Türk eğitim sisteminin genelindeki başarısızlığın yanında aynı başarısızlığın yabancı dil öğreniminde de kendisini göstermesi, sistemin bütününe ilişkin bir sorun

⁶⁶ Sevim İnal, “İngilizce Yazılı Anlatım Dersinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme”, *Journal of Language and Linguistic Studies*, 2006, Volume: 2, No: 2, October, 180-203, s. 181.

⁶⁷ Mustafa Durmuş Çelebi, “Türkiye’de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2006, Sayı: 21, Yıl: 2006/2, 285-307, s. 300.

⁶⁸ Çelebi, a.g.e., s. 286.

⁶⁹ Ali Işık, “Yabancı Dil Eğitimimizdeki Yanlışlar Nereden Kaynaklanıyor?”, *Journal of Language and Linguistic Studies*, 2008, Vol: 4, No: 2, October, 15-26, s. 15-16.

⁷⁰ Soner, a.g.e., s. 402.

⁷¹ Oya Büyükyavuz ve Ulviye Aydoslu, “Burdur’da İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunlar”, *I. Burdur Sempozyumu, 16-17 Kasım 2005, Bildiriler Kitabı*, 2005, 1032-1035, s. 1032.

⁷² Çelebi, a.g.e, s. 286.

⁷³ Işık, a.g.e., s. 20.

varlığına işaret etmektedir. Her ne kadar geçmişten beri bu sorunları tespit ederek çözmeye yönelik bir niyet ve çaba var olmuşsa da çözümün masa başı raporlarda aranması gibi bir hataya düşülmektedir.

Oysa ki sorun, sistemin kendisi kadar sahada da cereyan eden bir sorundur. Bu yönden doğru tespitler ve çözüm önerileri için saha gözlem ve analizlerinin yapılması gerekmektedir. Bu çalışmanın ve benzer çalışmaların da önemi burada kendini göstermektedir. Problemin kaynağıyla ilgili tespitler yapan bu tür çalışmalar, sorunların çözümünde de başvurulması gereken ana kaynaklar olarak özel bir öneme sahiptir.

Eğitim sorunlarının çözümü için öncelikle sorunların ivedilikle tespit edilmesi ve çözüm üretmek için iyi niyetli hareket edilmesi gerekmektedir. Tespit edilen sorunların çözülebilmesi için yakın gözlem ve analiz yapmak esastır. Bu nedenle bu araştırmada Türkçe ve yabancı dil eğitiminde fiziksel ortamın öğretmenlerin motivasyonunu etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Mevcut sorunları tespit etmek için öğretmenler ziyaret edilmiş, eğitim ortamı yerinde gözlenmiş ve toplanan veriler analiz edilerek durum tespiti yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

MOTİVASYON VE ÖĞRETMENLERİN MOTİVASYONU

2.1.Motivasyon

İnsan davranışlarında önemli bir rolü olan motivasyon, kelime kökü olarak hareket etmek anlamına gelmektedir⁷⁴. Motivasyon genel olarak, bir bireyi harekete geçiren, hareketlendiren ve beklenen sonuçların gerçekleşmesine yönelik adımlar attıran faktörlerin bütünü olarak tanımlanabilir⁷⁵. Bir insanın herhangi bir davranıştan bulunması için hareket etmesi zorunludur. Bu harekete geçmeyi ise kişinin içinden gelen bir itici güç sağlamaktadır. Motivasyon, bu noktada harekete geçirici itici güçtür.

Bir işi yapmaya motive olmak, o işin enerjik ve aktif bir şekilde yapılmasını sağlar⁷⁶. Yeterli bir motivasyon için dikkat yoğunlaşması şarttır⁷⁷.Hemen herkes günlük hayatında bir şeyler yapmak ister ve bunu yapmak için bir istek taşıyabilir. Ancak her istek harekete dönüşmez. Bunun sebebi kişinin içinde taşıdığı isteğin harekete geçmeyi sağlayacak kadar güçlü olmamasıdır. Bunun yanında harekete geçmek ve bir şeyleri elde etmeye çabalamak bir maliyet gerektirir. Bu nedenle harekete geçmenin sonunda elde edilecek faydanın katlanılan maliyet ve fedakarlıklardan fazla olması gerekmektedir. Bundan dolayı motivasyonu harekete geçmeyi engelleyen eşiğin aşılmasını sağlayan dürtü olarak görmek mümkündür. Motivasyonun gerçekleşebilmesi için ise elde edilecek olanın fedakarlıktan fazla olması gerekir.

Örgütlerde insan davranışlarının biçimlenmesinde önemli bir rolü olan motivasyon, çalışmalarda farklı amaçlara göre inceleme konusu edilmiştir. Bu amaç farklılıklarından dolayı farklı tanımlar ortaya çıkmaktadır. Araştırmalarda motivasyonun tanımı ve oluşumu ile ilgili olarak öne çıkan kavramlardan bazıları;

⁷⁴ Ada vd.,a.g.e., s. 152.

⁷⁵ Türkan Argon ve Ramazan Ertürk, "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İçsel Motivasyonları ve Örgütsel Kimliğe Yönelik Algıları", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2013, Cilt: 19,Sayı: 2, 159-179, s. 161.

⁷⁶ Mehmet Nuri Gömleksiz ve Birsen Serhatlıoğlu, "Öğretmen Adaylarının Akademik Motivasyon Düzeylerine İlişkin Görüşleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2013, Yıl: 17, Sayı: 3, Aralık, 99-127, s. 101.

⁷⁷ Ergün, a.g.e.,s. 140.

ihtiyaçlar, var olma, ilişki kurma, doyum/doyumsuzluk, başarı, ödül, beklenti, hedefler şeklinde sıralamak mümkündür⁷⁸.

2.2. Motivasyonu Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Motivasyonu açıklamaya yönelik bir çok kuram vardır. Bunlar genel olarak kapsam kuramları ve süreç kuramları olarak iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Kapsam kuramları daha çok içsel motivasyon araçlarını öne çıkarırken süreç kuramları dışsal motivasyon araçlarına ağırlık vermektedirler⁷⁹. Kapsam ve süreç kuramlarının yanında bilişsel değerlendirme, öz gereksinim, öz yönetim, iş özellikleri, dinamik motivasyon kuramı gibi pek çok kuramın daha olduğunu belirtmek gerekir⁸⁰.

2.2.1. İçsel Motivasyon Kuramları (Kapsam Kuramları)

İçsel motivasyon araçlarını öne çıkaran pek çok kapsam kuramı vardır. Literatürde en çok adı geçen kuramları ise İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı, Çift Faktör Kuramı, Başarı Güdüsü Kuramı ve Varolma-İlişki Kuramı olarak sıralamak mümkündür⁸¹. Bu kuramlar aynı zamanda kuramı ortaya atan bilim adamının da adıyla anılan kuramlardır. Aşağıda bunlara kısaca değinilmiştir.

2.2.1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

İşletme biliminde ve sosyolojide davranışları açıklamak üzere en sık başvurulan kuramlardan birisi Abraham Maslow'un geliştirdiği İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı'dır. Maslow'a göre insanların aşağıdan yukarıya doğru sıralanmış beş temel ihtiyacı vardır ve alt basamakta yer alan ihtiyaç giderilmeden insanlar üst basamaklardaki ihtiyaçlarla ilgilenmezler. İhtiyaçlar Hiyerarşisi literatürde en sık karşılaşılan kavramlardan birisidir ve insanların güdülenmesini sağlayan ihtiyaçları kendine özgü bir şekilde kategorize etmektedir. En alt basamaktaki ihtiyaçlar fiziksel nitelikli iken üst basamaklara çıkıldıkça ihtiyaçlar soyut bir nitelik almaktadır. Örneğin en üst basamakta bulunan kendini gerçekleştirme ihtiyacı tamamen soyut bir ihtiyaçtır ve net bir ölçüsü yoktur. Oysa ki beslenme ihtiyacı ortalama olarak ölçüsü

⁷⁸Nezihat Güçlü vd., "İlköğretim Okullarının Örgütsel Sağlığı İle Öğretmenlerin İş Motivasyonları Arasındaki İlişki", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2014, Cilt: 29, Sayı: 1, 140-156, s. 142-144.

⁷⁹Tamer Koçel, "İşletme Yöneticiliği", Beta Yayınevi, İstanbul, 2003, s.636

⁸⁰Ahmet Ayık ve Aynur Taş, "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Öğretmen Motivasyonları Arasındaki İlişki", *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2014, Cilt: 4, Sayı: 1, 25-42, s. 27.

⁸¹Koçel, 2003, s.759

belli bir ihtiyaçtır ve hemen her insanda aynı şekilde ortaya çıkar. Bir insanın bir günde içebileceği su miktarı ya da yiyebileceği yemek miktarı hesaplanabilir ama bir insanın neleri yaparsa kendini gerçekleştirmiş olacağına dair bir ölçme imkanı yoktur.

Bu ihtiyaçların alt basamaklarda yer alanları çoğu zaman dışsal faktörlerle giderilebilirken üst basamaklara gidildikçe içsel faktörlerin ağırlığı artmaktadır. Örneğin en altta yer alan beslenme ihtiyacı dışsal faktörlerle giderilebilirken en üst basamakta yer alan kendini gerçekleştirme ihtiyacı ise tamamen içsel faktörlerle ilgilidir. En alt basamaklarda yer alan beslenme ve güvenlik ihtiyacı birincil ihtiyaçlar olarak tanımlanırken üst basamaklarda yer alan ait olma, kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlar ise ikincil ihtiyaçlar olarak ele alınmaktadır⁸².

2.2.1.2. Herzberg'in Çift Faktör Kuramı

Herzberg'in ve arkadaşlarının geliştirdiği Çift Faktör Kuramı ise temelinde teşvik ve özendirme araçlarının insanları güdüleyebileceğini ileri süren bir kuramdır⁸³. Herzberg'in kuramında harekete geçirici motivasyon araçları hijyen ve teşvik edici faktörler olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Çalışanların iş yerindeki yönetici ve iş arkadaşları ile ilişkilerinin içerdiği olumsuzluklar, yaşanan geçimsizlikler, kişisel değerlere saygı duyulmaması gibi faktörler hijyen kurallarını oluşturmaktadır. Takdir, kurumdaki başarının görülmesi, işi yapmış olmanın sağladığı tatmin, ilgi, yeteneklerine uygun işlerde çalışma, terfi, özendirici tedbirler gibi motivasyon araçları ise teşvik edici faktörler kategorisinde ele alınmaktadır. Ancak Herzberg'e göre birinci gruptaki faktörlerle ilgili olumsuzlukların varlığı durumunda ikinci gruptaki faktörlerin bireyleri gerektiği şekilde motive etmesi mümkün değildir⁸⁴.

2.2.1.3. McClelland'ın Başarı Güdüsü Kuramı

McClelland'ın geliştirdiği Başarı Güdüsü Kuramı'nın temelinde ilişki kurma ihtiyacı, güç kazanma ihtiyacı ve başarıma ihtiyacı vardır. Kurama göre; bireyler, diğer insanlarla iletişime geçerek bir ilişki kurar ve bunu geliştirmeye çalışırlar. Bunun yanında bireylerin temel amaçlarından bir tanesi güç sahibi olmaktır. Bunu sağlamak için ise diğer insanları etkileyerek onları etki altında tutmak ister. Üçüncü

⁸² Enver Özkalp ve Çiğdem Kirel, "Örgütsel Davranış", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2001, s.39

⁸³ Erol Eren, *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Kitabevi, İstanbul, 2011, s.502

⁸⁴ İlhami Fındıkçı, *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Alfa Basım Yayın, İstanbul, 2002, s.373

ihtiyaç ise başarma ihtiyacıdır. Bu ihtiyacın giderilmesi ise kişilerin sahip oldukları yetenek, bilgi ve tecrübelerini hayata geçirmesi ile mümkündür⁸⁵.

2.2.1.4. Alderfer'in Varolma-İlişki Kuramı

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşi üzerine inşa ettiği kuramı sadeleştirerek kendi kuramını inşa eden Alderfer'in Varolma-İlişki Kuramı'na göre, ihtiyaçlar daha basit bir şekilde sıralanmış ve üç grup altında; var olma, aidiyet ve gelişme ihtiyacı şeklinde ifade edilmiştir. Var olma ihtiyacı, fizyolojik ihtiyaçlara karşılık gelirken aidiyet ihtiyacı sosyal hayata ilişkin ihtiyaçları ifade etmektedir. Kendini geliştirme ihtiyacı ise aynen kendini gerçekleştirme ihtiyacında olduğu gibidir⁸⁶.

2.2.2. Dışsal Motivasyon Kuramları (Süreç Kuramları)

Süreç kuramlarına göre bir çok kuramın ileri sürdüğü gibi ihtiyaçlar harekete geçiren tek faktör değildir, birçok faktörden sadece birisidir. İnsanı motive edici faktörler içsel ve dışsal faktörler olarak ikiye ayrılırken insanı bu faktörler ortaklaşa olarak harekete geçirirler⁸⁷. Dışsal faktörlerin ağırlıkta olduğu kapsam kuramlarına karşın süreç kavramları daha çok kişileri harekete geçiren veya bir davranışı gerçekleştirmekten alıkoyan içsel faktörlere odaklanmışlardır. Bu kuramların özünde kişilerin davranışı gerçekleştirmesi veya gerçekleştirmemesinin temelinde hangi kişisel faktörler ne şekilde etkili olduğunu incelemek vardır. Bu kuramlara göre herkesin güdülenmesinde önemli bir rolü olan kişisel faktörler büyük bir öneme sahiptir ancak bütün insanların güdülenme süreci aynı şekildedir⁸⁸.

2.2.2.1. Vroom'un Beklenti Kuramı

Vroom'un geliştirdiği beklenti kuramına göre kişileri güdüleyen temel faktör beklentilerdir. Buna göre çalışanlar yaptıkları iş karşılığında beklediklerini elde ettikleri düzeyde tatmin olurlar. Bu kuram, çalışanların yerine getirdikleri işler ve görevler dolayısıyla çalışanların bir ödüllendirilme, takdir edilme davranışı içine girdiklerini ileri sürmektedir. Eğer ki çalışanlar bekledikleri ödüllere kavuşamazlarsa harekete geçme istekleri ve motivasyonlarında bir azalma/sönme ortaya çıkacaktır⁸⁹.

⁸⁵Tamer Koçel, *İşletme Yöneticiliği*, Arıkan Basım Yayım, İstanbul, 2005, s.643

⁸⁶Koçel, 2003, s. 643; Ayşe Can Baysal ve Erdal Tekarslan, "İşletmeler İçin Davranış Bilimleri", Avcıol Basım-Yayın, İstanbul 1996, s.114

⁸⁷Koçel, 2003, s. 759

⁸⁸Diñçer ve Fidan, a.g.e., s.325

⁸⁹ Taştan, a.g.e.

2.2.2.2. Lawler ve Porter'in Beklenti Kuramı

Vroom'a benzer şekilde Lawler ve Porter da Vroom'un kuramındaki eleştiren bir takım yönlerden yola çıkarak bir beklenti kuramı oluşturmuşlardır. Bu kurama göre ödüllendirme kadar adaletli ödüllendirme de öne çıkmaktadır. Kişiler ulaştıkları ödülleri diğerlerinin ödülleriyle karşılaştırmakta ve kendilerine ne kadar adaletli davranıldığını sorgulamaktadırlar. Bu karşılaştırma sonucunda kendilerine haksızlık yapıldığını düşündüğünde çalışanların motivasyonlarında azalma meydana gelmektedir⁹⁰.

2.2.2.3. Adams'ın Eşitlik Kuramı

Eşitlik kavramından hareket eden Adams'ın geliştirdiği Eşitlik Kuramı'na göre ise çalışanların iş yerindeki çalışma ortamı ile ilgili olarak algılamış olduğu eşitlik duyduğu işiyle ilgili tatmin seviyesini ve işinde göstereceği başarıyı etkilemektedir⁹¹. Çalışma ortamındaki eşitliğin bozulduğuna inanan kişiler kendilerine yönelik eşitsizlik durumunu telafi etmek için harekete geçecek ve yaşadığı tatminsizliğe çözüm üretmeye çalışacaktır. Ancak dengenin sağlanmasına ilişkin inancı ortadan kalktığı zaman kuruma ve işine olan bağlılığı da iyice azalacaktır⁹²

2.3. Motivasyon Türleri ve Kaynakları

Motivasyon, genel olarak iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi ödül, teşvik, terfi, ceza gibi dışsal faktörlerden etkilenecek oluşan dışsal motivasyon ikincisi ise bireyin kendi içindeki çeşitli dürtülerle oluşan içsel motivasyondur. Bunları ilgi, merak, gelişme duygusu, çeşitli ihtiyaçlar şeklinde sıralamak mümkündür⁹³. Motivasyon genel olarak içsel motivasyon ve dışsal motivasyon olarak ikiye ayrılrsa da araştırmalar motivasyonsuzluk şeklinde bir kategorinin daha olduğunu ileri sürmektedirler⁹⁴. Ancak her iki motivasyon türünün de burada sayılanlardan çok daha çeşitli kaynakları olduğunu unutmamak gerekmektedir.

Çalışanların söz konusu edildiği bir durumda örgütten kaynaklanan dışsal motivasyon faktörleri ile kişinin kendisinden kaynaklanan içsel motivasyon faktörleri

⁹⁰Eroğlu, a.g.e., s.274

⁹¹ Muhammet Öztapak, "Resmi ve Özel Liselerdeki Öğretmenlerin İş Tatminleri ile Yönetim Tarzı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002, s.44 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

⁹²EREN, a.g.e., s.394

⁹³ Ergün, a.g.e., s. 139.

⁹⁴ Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, a.g.e., s. 102.

yapılan akademik çalışmaların içerik ve amaçlarına göre farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır⁹⁵. Çalışanların motive edilerek daha verimli sağlamak için çeşitli motivasyon araçları vardır. Bunları ekonomik, psiko sosyal ve örgütsel motivatörler olarak sınıflamak mümkündür. Ekonomik motivasyon araçları olarak öne çıkan faktörler, ikramiye, ödül, fazla mesaidir. Psiko sosyal motivatörler, takdir edilme, değer verilme, beğenilme, fikrinin sorulması olarak sıralanabilir. Örgütsel (ve yönetsel) motivasyon araçları olarak ise çalışanların gelişimi için verilen eğitimler, terfiler, uygun ya da daha çekici işe atama, iletişim, adalet ve disiplinli sistem karşımıza çıkmaktadır⁹⁶.

Herkesin motivasyon kaynağı farklıdır. Birçok kişi için bazı kaynaklar motive edici olabilir ancak herkesin aynı kaynaktan etkilenme düzeyi farklıdır. Örneğin çalışanlarla yöneticilerin aynı motivasyon kaynaklarına karşı farklı algılar geliştirdikleri görülmektedir. Bu konuda yapılmış olan bir çalışmaya göre yöneticiler çalışanları en fazla motive eden motivasyon kaynağının ücretler konusu olduğunu düşünmektedir. Ancak çalışanlar için ücretler konusu, ele alınan motivasyon kaynakları içerisinde ancak beşinci sırayı alabilmektedir. Benzer şekilde yöneticilere göre çalışanların işi ilgi çekici bulmak konusunda önemli bir motivasyonları yoktur. Ancak işin ilgi çekici olması çalışanlar için en önemli motivasyon kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır⁹⁷.

Bu farklılıktan hareketle şunu söylemek mümkündür; bir bireyi motive eden faktörü dışarıdan tahmin etmek kolay görünebilir. Ancak yargıları çoğu zaman kendi öncül bilgilerimizle oluştururuz ve ön kabullerimiz bizi yanlış sonuçlara götürebilir. Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi toplumda ücretlerin çalışan hayatında en önemli motivasyon kaynağı olduğu şeklinde bir kanı vardır. Yöneticiler de aynı kanının etkisi altında olmalı ki çalışanlar için ancak beşinci sırada öneme sahip bir motivasyon kaynağının çalışanlar için en önemli motivasyon kaynağı olduğunu düşünmektedirler. Bu bakımdan kişileri neyin motive ettiğini doğrudan kendisinden öğrenmeye çalışmak daha başarılı sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.

⁹⁵ Argon ve Ertürk, a.g.e., s. 162.

⁹⁶ Hatice Yalçın ve Meltem Esmâ Korkmaz, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Motivasyon Durumları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2013, Cilt: 6, Sayı: 26, Bahar, 602-609, s. 603.

⁹⁷ Muhammet Yılmaz ve Ömer Aslan, "Öğretmen Motivasyonunun Artırılmasında 'ÖNKAS' Ödül Sistemi", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, Özel Sayı, 286-306, s. 301.

2.3.1. İçsel Motivasyon ve İçsel Motivasyon Kaynakları

Bireylerin içsel ihtiyaçlara karşı geliştirdiği tepkileri içsel motivasyon olarak ifade etmek mümkündür⁹⁸. İhtiyaç en basit ifadesiyle bir kişiyi belirli bir amaca doğru yönlendiren koşul olarak tanımlanabilir⁹⁹. Psikolojideki beklentileri açıklamaya çalışan kuramlara göre beklentiler, motivasyonun en önemli kaynağıdır¹⁰⁰.

İnsan davranışlarını açıklayan en önemli yaklaşım, insan ihtiyaç ve isteklerini davranışların temeline yerleştiren yaklaşımlardır. Buna göre Abraham Maslow'un kategorize ettiği şekilde insanların istek ve ihtiyaçları vardır. Bütün insanların temel amacı ise bu istek ve ihtiyaçları karşılayarak bir doyum elde etmektir¹⁰¹. Ayrıca ilgi, yetenek ve merak, içsel motivasyonun en önemli kaynakları olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmaların bulguları, yüksek düzeydeki içsel motivasyonun başarıyı artırdığını göstermektedir¹⁰².

2.3.2. Dışsal Motivasyon ve Dışsal Motivasyon Kaynakları

Dışsal motivasyon çevreden gelen motivasyon faktörleri ile ortaya çıkan motivasyondur. Örneğin başarmak arzusu, sorumlu davranma düşüncesi gibi faktörler kişinin kendi içinden gelen motivasyon faktörleri iken çalıştığı kurumdaki terfi ve ücret politikaları örgütten yani çevreden gelen ve bireyi etkileyen dışsal motivasyon faktörleridir¹⁰³. Diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de terfi ve ödüllendirmenin motivasyon üzerinde önemli bir etkisi vardır. Çünkü herkes, başarısının takdir edilmesini ister ve bununla ilgili somut karşılıklar bekler. Buna ek olarak takdir edilen davranışlarının çalışanlarca tekrar edilmek isteneceği göz önüne alınınca terfi ve ödüllerin motive edici bir yönünün olduğu açık şekilde ortaya çıkar.

Terfi, özü itibarıyla çalışanlarda iş tatmini sağlayan bir araçtır. Bireyler başarıları karşılığında terfi ettiklerinde bunun devamını sağlamak için çabalarını sürdürmeye devam edeceklerdir. Terfilerle birlikte birey, kendini gerçekleştirme, başarma gibi ihtiyaçlarına ilişkin doyumlar yaşayacak ve sosyal statüsünün devamlılığı için çaba gösterecektir. Terfiler, her bireyi farklı düzeylerde etkileyip

⁹⁸ Akbaba, a.g.e., s. 345.

⁹⁹ Ergün, a.g.e., s. 145.

¹⁰⁰ Ali Eryılmaz, "Okulda Motivasyon ve Amotivasyon: 'Derse Katılmada Öğretmen Beklentiler Ölçeği'nin Geliştirilmesi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013, Yıl: 13, Sayı: 25, Mart, 1-18, s. 3.

¹⁰¹ Ada vd., a.g.e., s. 152.

¹⁰² Topçuoğlu ve Bursalı, a.g.e., s. 18.

¹⁰³ Argon ve Ertürk, a.g.e., s. 162.

motive etse de genel olarak olumlu bir motivasyon aracı olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰⁴.

Bireylerin motivasyonunda önemli bir rolü olan ödül kavramını kısaca çalışanlara başarıları karşılığında verilen armağan şeklinde tanımlamak mümkündür¹⁰⁵. Ödüllerin insanları bir şey yapma konusunda motive ettiği bilinmesine karşın her birey için aynı anlamı ifade etmeyebilir. Ancak yine de insanın doğası gereği ödüllendirmeyi istediği bir dünyada ödüllerin öğretmenleri de motive ettiği görülmektedir. Özellikle adil bir ödül sisteminin öğretmenleri motive ettiği bilinmektedir¹⁰⁶.

Ödüllendirme uygulamalarında kayırmacılık, sendikacılık, ispiyonculuk, siyasi görüş gibi objektif olmayan olguların devreye girmesi öğretmenlerin ödüllere bağlı motivasyonunu azaltmaktadır¹⁰⁷. Çünkü böylesi bir durumda öğretmenlerin ödülleri adil ve eşit dağıtılacağına olan inancı ortadan kalkmaktadır. Başarılı olsa bile bu olgulardan herhangi birisine uygun hareket etmediği için ödül sisteminin dışında kalacağını düşünecektir.

¹⁰⁴ Yavuz ve Karadeniz, a.g.e., s. 516-517.

¹⁰⁵ Yılmaz ve Aslan, a.g.e.,s. 299.

¹⁰⁶ M. Cevat Yıldırım, "İlköğretim Okulu Öğretmen ve Yöneticilerinin Öğretmenlerin Ödüllendirilmesine İlişkin Görüşleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2008, Sayı: 56, Güz, 663-690, s. 669, 677-678.

¹⁰⁷ Yıldırım, 2008, s. 679.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜREÇLERİNİ ETKİLEYEN FİZİKSEL DEĞİŞKENLERİN İNGİLİZCE VE EDEBİYAT ÖĞRETMENLERİNİN MOTİVASYONLARI ÜZERİNDE ETKİSİ

3.1. Öğretme ve Öğrenme Ortamının Temel Bileşenleri

Eğitim ortamının birçok bileşeni vardır. Eğitim bir sistem olduğu için bu bileşenler sistematik olarak birbiriyle ilişkilidir ve birbirlerini etkilerler. Bu bileşenlerin bazıları öğretmenler, öğrenciler ve çalışanlar gibi insan temellidir kimi de fiziksel çevre bileşenleridir. Aşağıda bunlardan öne çıkanlar kısaca ele alınmıştır.

3.1.1. Öğrenciler

Öğrenciler, eğitim öğretim faaliyetlerinin tamamının hedef kitesidir. Öğrenciler, eğitim öğretim faaliyetleri süresince bilgi ve görgüsünü artırılıp geliştirilerek topluma uygun olarak yetiştirilmek istenen adaylar topluluğudur. Bu bakımdan eğitim öğretim faaliyetlerinin ana bileşenlerinden birisini de öğrenciler oluşturmaktadır. Çünkü öğrenciler, eğitim faaliyetinin gerekçesidir ve öğrencilerin hedefler doğrultusunda yetiştirilmesi eğitimin temel amacıdır. Öğrencisi olmayan bir eğitim faaliyeti söz konusu olamaz. Bu bakımdan öğrenciler eğitimin olmazsa olmaz bileşenidir. Toplumsal yapının çeşitliliği gibi öğrenciler de kendine özgü bir kitle olarak bir takım özelliklere sahiptir ve bu özelliklerine uygun davranışları okulda da sergilerler. Öğrenciler bu yönleriyle çoğu zaman bir problemin nesnesidirler ve eğitimin temel amaçlarından birisi de bu problemi çözüme kavuşturmadır.

Öğrencilerin derse ilgisini çekmek ve onların başarılı olmasını sağlamak öğretmenin görevidir. Öğretmenlerin bu konudaki yetersizlikleri öğrenciler açısından sorunlara ve huzursuzluklara yol açmakta ve sınıf içi disiplin bozulmaktadır¹⁰⁸. Düzenin ve disiplinin olduğu bir sınıf ortamının öğrenmeye katkısı açık ki çok fazladır. Bu bakımdan öğretmenlerin sınıfta kontrolünün yeterli olması ve öğrenciyi baskı altına almayacak şekilde yeterli disiplini sağlaması gerekmektedir. Disipline edilmiş bir eğitim öğretim ortamındaki öğrenme faaliyeti öğrenci üzerinde daha olumlu etkiler yaratacak ve daha başarılı sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

¹⁰⁸ Topçuoğlu ve Bursalı, a.g.e., s. 18.

Her insan gibi öğrencileri de motive eden çeşitli faktörler vardır. Ancak çeşitli faktörler öğrencilerin motivasyonlarında farklılaşmaya yol açmaktadır. Öğrencinin gittiği okulun türü ve özellikleri, öğrencinin cinsiyeti gibi faktörler bu farklılaşmaya yol açmaktadır. Ancak bu konudaki en kayda değer bulgu hiç kuşkusuz ki motivasyonun öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkiliyor olmasıdır¹⁰⁹. Yukarıda dile getirildiği gibi motivasyon, öğrenci başarısı için de önemlidir. Henüz gelişim aşamasındaki bir birey olarak öğrencilerin çeşitli motivasyon faktörleri karşısında daha duyarlı olduğunu ve daha hızlı tepki verdiğini söylemek mümkündür.

Literatürde öğrenci başarısının motivasyon faktörlerinden etkilendiğini ortaya koyan bir çok çalışma vardır. Öte yandan öğrencilerin motivasyonlarına bağlı olarak tutum ve davranışları da öğretmenlerin motivasyonuna yansımaktadır. Öğrencinin motivasyonu ne kadar iyi ise o kadar dersleri anlamada başarılı olmaktadır. Aldığı eğitimde daha başarılı olacaktır. Öğretmenin motivasyonu yüksek olduğunda da öğrencilere vereceği eğitim daha da kaliteli olacaktır. Burada öğrenci ve öğretmen motivasyonu arasında geri beslemeli bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.2. Okul

Fiziksel bir mekân olarak okul, belli bir eğitsel amacın gerçekleştirilmesi için önceden tasarlanmış eğitsel faaliyetlerin ve etkinliklerin bütüncül bir şekilde yürütüldüğü ortamdır¹¹⁰. Okul, fiziksel bir mekân olarak eğitimle ilgili bütün bileşenlerin bir araya getirildiği ve eğitim öğretim etkinliklerinin yürütüldüğü yerdir. Dolayısıyla okul, eğitim öğretimde olması gereken öğretmen, öğrenci, araç-gereç gibi bütün bileşenleri bir araya getiren zorunlu bir mekândır. Bu bakımdan okul, eğitim öğretimin en temel ve en eski mekanı olarak karşımıza çıkmaktadır¹¹¹.

Görüldüğü gibi okul, eğitim faaliyetinin olmazsa olmaz bir diğer bileşenidir. Her ne kadar düzenli bir okul binası olmasa da bir takım eğitim etkinlikleri düzenlenebilse de kurallara göre bir eğitimin belirli bir konfor içerisinde verilebilmesi için okul olarak tahsis edilmiş, üzeri kapalı fiziksel bir mekânın varlığı şarttır. Mekânın okul olabilmesi için belli standartlarda sahip olması gerekmektedir.

¹⁰⁹ Emrullah Yılmaz, "Lise Öğrencilerinin İngilizce Dersi Motivasyon Düzeylerinin ve Motivasyon Tiplerinin Belirlenmesi", *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 2013, Volume: 1, No: 1, 130-139, s. 137.

¹¹⁰ Celep, a.g.e., s. 3

¹¹¹ Kürşat Karasolak ve Mediha Sarı, "Mimari Özellikleri Farklı Okullardaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Binası Hakkındaki Görüşleri", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2011, Cilt: 3, Sayı: 40, 132-154, s. 134.

Okul, geleneksel olarak bireyin toplumsallaştığı, toplumun kültürel değerlerinin bireylere aktarıldığı, düzenleyici ve uyuşmayı sağlayıcı bir kurumdur. Ancak günümüzde karşı karşıya olduğumuz bilgi toplumunda öğretmenin rolünün değişmesine benzer şekilde okul kavramı da değişim geçirmektedir. Bilgi toplumu ile birlikte okula duyulan ihtiyaç nispeten azalma göstermiştir. Çünkü bilgi toplumunda eğitim ve öğrenme okul ile sınırlı bir olgu olmaktan çıkmıştır. Ancak okula duyulan ihtiyaç azalmış görünmesine karşın okulun önemi daha da artmıştır. Bunun en önemli sebebi ise düzenleyici bir kurum rolünü kaybeden okulun bilgiye ulaşma yollarını gösteren bir kurum haline dönüşmesidir¹¹².

Her ne kadar okullar öğrenme sürecinin ana mekânı olarak kabul edilse de günümüz toplumlarında bilginin üretimi ve yayılması, çerçevesi önceden belirlenmiş eğitim süreçlerini ve mekânlarını aşmaktadır. Artık bilginin ana kaynağı öğretmen-öğrenci etkileşimi olmaktan çıkmıştır. Günümüzde okul dışı faktörler kişisel öğrenme sürecinde geçmişe göre çok daha etkili boyutlardadır¹¹³.

Geleneksel eğitim öğretim faaliyeti geçmişten beri okul adı verilen kapalı bir mekanda ve öğrenci-öğretmen ilişkisi içerisinde sürdürülmektedir. Ancak son yıllarda toplumda bilgi sahibi bireylerin sayısının artması, birçok yeni bilgi kanalının ortaya çıkması öğretmenlerin tek öğretici rolünün ortadan kalkmasına yol açmıştır. Bunun yanında okullardaki eğitim öğretimin standart bilgilerin ötesine geçmemesi, iş yaşamına ilişkin bilgilerin öğretildiği ve uygulandığı yeni eğitim öğretim mekânlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Dershaneler, kurslar bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Okul etrafında şekillenen amaçların gerçekleştirilmesi sürecinde etkili olan başlıca faktörleri okul ve okul içi etmenler olarak ikiye ayırabiliriz. Okul dışı faktörlerin en önemlisi ailedir. Okul içi faktörleri ise aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür¹¹⁴:

- ✓ Yöneticinin tutum ve davranışı,
- ✓ Sınıf içi faktörler,
- ✓ Sınıfın fiziksel düzeni,
- ✓ Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerisi.

¹¹²Balay, a.g.e., s. 69.

¹¹³Celep, a.g.e., s. 8.

¹¹⁴Celep, a.g.e., s. 3-6.

Bir okulda iyi ve kaliteli bir eğitim verilebilmesi için okulda görev yapan öğretmenler kadar okulun yöneticisinin de belirli yeterliliklere sahip olması gerekmektedir. Okul yöneticilerinin eldeki yönetsel kaynakları eğitimin amaçları doğrultusunda ve verimli bir şekilde kullanması ve öğretmenleri motive edici bir liderlik sergilemesi gerekmektedir. Bunun yanında okul yöneticilerinin mevcut eğitim öğretim faaliyetini doğru bir şekilde planlaması ve organize edebilmesi gerekmektedir. Okul yöneticilerinin vizyonu çalışanlarla paylaşmadığı ve gerektiği şekilde liderlik edemediği durumlarda eğitim çıktılarının hedeflerin gerisinde kaldığı görülmektedir¹¹⁵. Diğer faktörler olan sınıf koşulları ve öğretmenlerin rolü aşağıdaki başlıkta ele alınmıştır.

3.1.3. Sınıf ve Okulun Çevre Koşulları

Sınıf, öğretmenlerin öğrencilerle yüz yüze geldiği en önemli alandır. Öğrencilerin davranışlarının önemli bir kısmının oluşması sınıfta başlar. Eğitimin temel amacı da bu davranışların düzenlenmesi ve toplumsal gereksinimler doğrultusunda bu davranışlara bir şekil verilmesi olduğu için sınıf yönetimini eğitim yönetiminin ilk ve en temel aşaması olarak kabul etmek mümkündür. Çünkü eğitim için gerekli olan bütün kaynaklar sınıftadır ve eğitimin kalitesi tamamen eğitim yönetiminin kalitesine bağlıdır¹¹⁶.

Fiziksel ortam, insan yaşamında derin izler bırakabilecek bir etkidir. Bu bakımdan eğitim faaliyetlerinde fiziksel ortamın önemi kavranarak mimari ve fiziksel yapıya özen gösterilmelidir. Çünkü mekanların biçimi, düzenleniş şekli ve estetik değerler insanlar üzerinde bir etki bırakmaktadır ve bu etki eğitim ortamlarında da geçerli olan bir etkidir. Bunun yanında iyi hazırlanmış bir sınıf ortamının öğrencileri motive ettiği ve öğrencilerin okula ilk geldiklerinde karşılaştıkları sınıf ortamının sonraki zamanlardaki davranışları etkilediği bilinmektedir. Bu nedenle gerek okulun gerekse sınıfın fiziksel görünümü öğrenciler için çekici bir yapıya sahip olmak zorundadır. Başarılı bir eğitim faaliyetinin sürdürülebilmesi için sınıf ortamının aşağıdaki fiziksel koşullara sahip olması gerekmektedir¹¹⁷:

- ✓ Öğrencinin çalışmasına ve ders işlemesine imkan verecek işlevsel bir yapı,

¹¹⁵ Helvacı ve Aydoğan, a.g.e., s. 43-44.

¹¹⁶ Başar, a.g.e., s. 13.

¹¹⁷ ATABAY Sevinç, "Mekan ve Mimarinin Eğitimde Başarıya Etkisi," <http://www.ted.org.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFA79D6F5E6C1B43FF44EA474750BABA90>, (erişim, 01.02.2015).

- ✓ Öğrenme aktiviteleri için öğrencide duygu yoğunlaşması yaratabilecek bir yapı,
- ✓ Ders yapmanın yanında farklı amaçlara da hizmet edebilecek esnek bir yapı,
- ✓ Estetik değer.

Sınıf yönetiminin eğitimin kalitesini etkilemesi nedeniyle sınıf ortamının eğitimin gereklerine göre düzenlenmesi ve derslerin de buna göre yapılabilmesi gerekir ve bu süreçte öğretmenlerin belirleyici bir rolü vardır. Çünkü sınıf, eğitim öğretim faaliyetinin gerçekleştiği alandır ve öğretmenlerin sınıfı yönetme başarısı öğrenci başarısını belirleyen temel faktördür¹¹⁸. Eğitim ile amaçlanan sonuçlara ulaşılabilmesi için etkili bir sınıf yönetimi gereklidir. Başarılı bir sınıf yönetiminin en önemli ögesi ise öğretmendir¹¹⁹. Öğretmen hem sınıf ortamındaki düzene nihai şeklini veren hem öğrencinin hangi eğitim materyallerini nasıl kullanacağını gösterendir. Bunun yanında öğretmen en önemli rolü olan bilginin aktarımıyla da amaçlanan sonuçların kritik belirleyicisidir. Bütün bunlardan dolayı sınıf ortamındaki bütün düzen ve çıktılarının büyük kısmı öğretmenin bizzat kendisi ile ilgilidir.

Nitelikli bir eğitim ile öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri arasında önemli bir ilişki vardır. Başarılı bir sınıf yönetimi, öğrenmenin gerçekleştiği fiziksel ortamın öğrenme ihtiyaçlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi ile söz konusu olabilir¹²⁰. Bu ifadelerle göre sınıf ortamının fiziksel koşulları başarılı bir sınıf yönetimi ve dolayısıyla nitelikli bir eğitim için en önemli bileşenlerden birisidir. Sınıf yönetimi beş temel boyuttan oluşur. Bunları; sınıfın fiziksel düzeni, plan-programa ilişkin etkinlikler, zamanın kullanımı, sınıf içi ilişkilerin düzenlenmesi ve sınıf içi davranışların düzenlenmesi olarak sıralamak mümkündür¹²¹.

Öğretmenlerin başarısını ölçmede önemli bir yeri olan sınıf yönetiminin etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bunlar içerisinde özellikle fiziksel değişkenler öne çıkmaktadır. Bu fiziksel değişkenleri; öğrenci sayısı, sınıf içi yerleşim düzeni, sıcaklık, ışık, renk, akustik ve gürültü, temizlik, sınıfın görünümü, sınıfın büyüklüğü şeklinde sıralamak mümkündür¹²². Sınıf yönetiminin önemli bir kısmını sınıfın fiziksel özelliklerine ve bunların düzenine ilişkin işlemler oluşturmaktadır. Sınıfın genişliği,

¹¹⁸ Ayşe Karaçalı, "Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi", **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2006, Cilt: 7, Sayı: 1, 145-155, s. 146.

¹¹⁹ Zühal Çubukçu ve Pınar Girmen, "Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Görüşleri", **Bilgi**, 2008, Sayı: 44, Kış, 123-144, s. 126.

¹²⁰ Paliç ve Keleş, a.g.e., s. 202.

¹²¹ Başar, a.g.e., s. 13-14.

¹²² Karaçalı, a.g.e., s.147-152.

sınıf alanının ihtiyaçlara göre alanlara bölünmesi, sınıfın ısı, ses ve ışık düzeni, renk düzeni, temizlik, estetik gibi fiziksel özellikler sınıf düzeninin temel bileşenleri olarak karşımıza çıkmaktadır¹²³. Ayrıca öğretmenlerin kendilerinin de başarılı bir sınıf yönetimi için fiziksel koşullara büyük önem verdiği görülmektedir¹²⁴. Genel olarak sınıf donanımındaki eksiklikler, öğretmenlerin sınıf hakkındaki düşüncelerine olumsuz olarak yansımaktadır¹²⁵.

Son yıllardaki toplumsal değişimlere bağlı olarak sınıf yönetimine ilişkin anlayışın da değişim gösterdiği görülmektedir. geçmişin otoriter yönetim anlayışının terk edilerek demokratik sınıf yönetimi anlayışına geçildiği görülmektedir. Buna bağlı olarak öğretmen ağırlıklı sınıf yönetimi kavramı yerini öğrenci ağırlıklı sınıf yönetimi kavramına bırakmaktadır¹²⁶. Türkiye’de eğitim hizmeti, anayasal olarak devletin yükümlü olduğu bir kamu görevidir. Buna karşın son yıllarda eğitimin özel okullar aracılığıyla iyice özelleştiğini görmekteyiz. Dolayısıyla özel okullarda çalışan çok sayıda öğretmen vardır. Özel okulların imkanları çoğu zaman devlet okullarının imkanlarından daha fazladır. Bu farklılığın öğretmenlerin çalışma ortamına ilişkin tatmin düzeylerine yansıdığı görülmektedir. Devlet okulundaki bir kısım öğretmenle birlikte özel okul öğretmenlerini de kapsayan bir inceleme, özel okulda görev yapan öğretmenlerin çalışma ortamına ilişkin koşullardan daha fazla memnuniyet duyduğunu göstermektedir. Bu da özel okullardaki öğretmenlerin diğerlerine göre iş tatmininin daha fazla olmasına yol açmaktadır¹²⁷. Bu durum açık bir şekilde okuldaki fiziksel donanımın ve imkânların iyi durumda olmasının öğretmenlerin motivasyonuna ve iş tatminine olumlu katkılarının olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğretmenlerin başarısını ölçmeye yönelik olarak yapılan bir çok araştırmanın tespitlerine göre öğretmenlerin kendi kişisel özelliklerinin de sonuca önemli etkileri vardır. Sınıfın yönetimi, eğitim sürecinin kontrolü, eğitim sürecinin planlanması gibi konularda gösteriler becerilerin öğretmenin yaşı, kıdemi, cinsiyeti gibi çeşitli demografik faktörlere göre farklılaşmaktadır.

Öğretmenlerin meslekteki kıdem yılının artmasına bağlı olarak sınıf yönetiminde planlama, amaçlı davranış, sınıfta davranış yönetimi gibi becerilerinin arttığı görülmektedir. Buna karşın öğretmenlerin planlama becerisi konusunda bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha iyi oldukları da

¹²³ Başar, a.g.e., s. 13.

¹²⁴ Paliç ve Keleş, a.g.e., s. 212.

¹²⁵ Karasolak ve Sarı, a.g.e., s. 149.

¹²⁶ Başar, a.g.e., s. 14-15.

¹²⁷ Karaköse ve Kocabaş, a.g.e., s. 11.

gözlenmektedir¹²⁸. Bu durum, öğretmenlerin yaş, kıdem, cinsiyet gibi demografik farklılıklarının eğitimin içeriğine yansıdığını göstermektedir. Hizmetin yürütüldüğü mekândaki fiziki ortamın yeterliliği, sağlığı, gerekli araç gereçlerin olması öğretmenleri farklı düzeylerde etkilemektedir. Meslekte yeni olan öğretmenler fiziki ortamda araç gereç yeterliliğine önem verirken daha yaşlı öğretmenlerin fizikin ortamın sağlığına daha fazla önem verdikleri görülmektedir¹²⁹.

3.2. Öğretmenlerin Motivasyonuna Etki Eden Faktörler

Her insanda olduğu gibi motivasyon, öğretmenlerin de performansında büyük bir öneme sahiptir. Yapılan araştırmalar motivasyonun öğretmenlerin performansını artırdığını ortaya koymaktadır¹³⁰. Eğitim sistemi içerisinde öğretmenler en önemli faktördür. Öğretmenlerin beklenen çıktılar üretebilmesi için yönetim sisteminde onların başarısını artıracak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Özellikle iş doyumunu ve motivasyonu artıracak çabalar bu konuda yapılacakların en önünde gelmektedir¹³¹.

Öğretmenleri motive eden faktörleri ölçeklendirmeye çalışan birçok çalışma mevcuttur. Literatürden derlenmiş bilgilere göre içsel motivasyon, dışsal motivasyon, özgeci motivasyon, ilgi, keyif, çaba, önemseme, kişisel yeterlilik, özdeşleşme, takdir edilme, mutluluk, mesleği özümseme, motivasyonsuzluk gibi kavramlar bu ölçeklerde öne çıkan bileşenler olarak dikkat çekmektedir¹³².

Öğretmenlerin meslekleri ve işleri ile ilgili motivasyonları henüz üniversitede öğrenci oldukları yıllarda başlamaktadır. Öğrenciliğin ilk yıllarında motivasyon yüksek iken zaman geçtikçe öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyonları düşmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi öğrencilerin motivasyonlarını etkileyen pek çok faktörün var olduğu görülmektedir¹³³. Örneğin öğretmenlerin motivasyonun düşmeme bağlı olarak derslerin istenildiği şekilde geçmemesi öğrenciyi de derslerden soğutmakta ve öğrenci zaman içerisinde eğitimden uzaklaşmaktadır¹³⁴. Bu açıdan ele alınınca öğretmenlerin kendi öğrencilik dönemleri de önemli bir konu olarak dikkat çekmektedir.

¹²⁸ Çubukçu ve Girmen, a.g.e., s. 138-139.

¹²⁹ Yavuz ve Karadeniz, a.g.e., s. 517.

¹³⁰ Ada vd., a.g.e., 152.

¹³¹ Yalçın ve Korkmaz, a.g.e., 608.

¹³² Öztürk ve Uzunkol, a.g.e., s. 430.

¹³³ Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, a.g.e., s. 121.

¹³⁴ Eryılmaz, a.g.e., s. 2.

Öğretmenlerin motivasyonlarını çeşitli faktörlerin etkilediği görülmektedir. İlköğretim okulu öğretmenlerine yönelik olarak yapılan bir araştırmanın bulgularına göre çocuk sahibi olup olmama, medeni durum, cinsiyet gibi demografik faktörlerle birlikte maaş, sosyal imkânlar, eğitim sistemi, öğretmenler arası ilişkiler ve eğitim ortamının fiziksel koşulları gibi pek çok faktörün öğretmenlerin motivasyonunu etkilediği görülmektedir. Özellikle ücretlerin düşüklüğü, teftiş sisteminin hataları, kötü ilişkiler, olumsuz fiziksel koşullar gibi faktörlerin öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkilediği görülmektedir¹³⁵. Öte yandan öğretmenlere yönelik yapılan araştırmalarda öğretmenlerin yaşlarının ilerledikçe meslekten duydukları memnuniyetin ve motivasyonlarının arttığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenler içerisinde bu mesleğe isteyerek girmiş olanların motivasyonunun diğerlerine göre daha yüksek düzeydedir¹³⁶.

3.2.1. Öğretmenlerin Motivasyonuna Etki Eden İçsel Faktörler

Eğitimin, toplum için önemi ihmal edilemez amaçları vardır. Bu amaçların gerçekleşebilmesi için en büyük görev öğretmene düşmektedir. Gerek eğitim hizmetinin amaçlarının gerçekleşebilmesi gerekse eğitim kalitesinin yüksek olabilmesi için öğretmenlerin hem başarılı hem de istekli olması gerekmektedir. Bu ise öğretmenlerin motivasyonuna bağlı bir durumdur. Öğretmenlerin motivasyon seviyeleri düşük kaldıkça bu amaçlara ulaşılabilmesi mümkün değildir¹³⁷.

Öğrenme ve öğretme sürecinde motivasyonu önemli kılan temel faktör insanların farklı şekillerde harekete geçmesi ve bunun için motivasyonun onlarda harekete geçirici güdülemeyi sağlamasıdır¹³⁸. Bütün örgütlerde olduğu gibi eğitim kurumlarında da çalışanların örgütsel bağımlılığın faaliyetlerde beklenen sonuçların elde edilebilmesi için büyük bir önem taşımaktadır¹³⁹. Kurumların başarılı olabilmesi ve ayakta kalabilmesi için sahip oldukları insan kaynağının etkili ve verimli bir şekilde kullanılması büyük bir önem taşımaktadır. Eğitim faaliyetlerindeki durumu tespit etmeye yönelik çalışmalar motivasyonun hem öğrencilere hem de öğretmenlere önemli katkılar sağladığını göstermektedir.

¹³⁵ Önder Barlı vd., "İlköğretim Okul Öğretmenlerinin Motivasyonları: Farklılıkların ve Sorunların Araştırılması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2005, Cilt: 5, Sayı: 1, 391-417, s. 413-414.

¹³⁶ Yalçın ve Korkmazlı, a.g.e., 606.

¹³⁷ Kaya vd., a.g.e., s. 3.

¹³⁸ Akbaba, a.g.e., s. 343.

¹³⁹ Argon ve Ertürk, a.g.e., s. 161.

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen çok sayıda faktörün varlığı söz konusudur. Bu tutumlar öğretmenlerin işsel ve dışsal motivasyonlarına yön vermektedir. Ancak öğretmenlerin içsel motivasyon faktörlerinden daha fazla etkilendikleri görülmektedir¹⁴⁰. Her insanda olduğu gibi öğretmenlerde de içsel motivasyon faktörleri farklılaşabilmektedir. Özellikle cinsiyet faktörünün bu farklılaşmayı artırdığı görülmektedir¹⁴¹.

Sınıf öğretmenlerinin içsel motivasyon faktörlerine yönelik bir araştırmaya göre sınıf öğretmenlerinin motivasyonunu en çok etkileyen içsel motivasyon faktörleri aşağıdaki gibidir¹⁴²:

- ✓ Vicdan,
- ✓ Vatan sevgisi,
- ✓ Millet sevgisi,
- ✓ İnsan sevgisi,
- ✓ Zor olanı başarma isteği,
- ✓ Öğretmenliğe duyulan ilgi ve istek,
- ✓ Öğrencilere duyulan ilgi ve istek,
- ✓ Faydalı olma düşünce ve isteği,
- ✓ Sorumluluk duygusu,
- ✓ Derse hazırlıklı gelmek,
- ✓ Öğretim sevgisi ve hayata hazırlama düşüncesi.

Listedeki motivasyon faktörlerine bakıldığı zaman hemen hepsinin soyut faktörler olduğu görülecektir. Literatürdeki anlatımlarda da benzer şekilde soyut kavramlar içsel motivasyon kaynakları olarak öne çıkmaktadır.

3.2.2. Öğretmenlerin Motivasyonuna Etki Eden Dışsal Faktörler

Öğretmenlerin motivasyonunu bozan pek çok dışsal faktör vardır. Öğrencilerin ve velilerin tutumları, sağlık sorunları, ailevi sorunlar, yöneticilerin tutum ve davranışları gibi bir çok faktörün yanında öğretmenlerin motivasyonlarını en çok bozan faktörler arasında okulun ve sınıfın fiziksel donanımı da öne çıkmaktadır¹⁴³. Örneğin okul yöneticilerinin öğretmen motivasyonunu inceleyen bir çalışmaya göre okul yöneticilerinin sosyal iletişim becerileri öğretmenlerin motivasyonunu önemli

¹⁴⁰ Ayık ve Taş, a.g.e.,s. 31.

¹⁴¹ Argon ve Ertürk, a.g.e., s. 167-168.

¹⁴² Ada vd.,a.g.e., 158.

¹⁴³ Ada vd.,a.g.e., s. 159-160.

ölçüde etkilemektedir¹⁴⁴. Bunun yanında okul müdürlerinin liderlik özelliklerinin ve görev-sorumluluk anlayışlarının öğretmenlerin motivasyonu üzerinde çeşitli etkiler yarattığı da görülmektedir¹⁴⁵.

Yukarıda da ifade edildiği gibi eğitim öğretim faaliyetleri bakımından bir çok dışsal motivasyon kaynağı söz konusudur. Şükrü Ada vd., yaptıkları bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin üzerinde etkisi olan 63 farklı dışsal motivasyon kaynağı belirlemişlerdir. Bunlar içerisinde en fazla etkisi olanlardan bir kaçını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür¹⁴⁶:

- ✓ Derse ilgisi olan öğrenci,
- ✓ Okuldaki insan ilişkileri,
- ✓ İlgili veli,
- ✓ Destekleyen ve güven veren yönetim,
- ✓ Veli memnuniyeti ve öğrencinin takdiri,
- ✓ Emeğinin karşılığını alma,
- ✓ Eğitim faaliyetlerinde kullanmaya yönelik olarak yeterince araç-gereç,
- ✓ Derse hazır gelen öğrenci, öğrencinin hazır bulunuşluğu,
- ✓ Başarılı öğrenci,
- ✓ Okulun ve sınıfın fiziksel koşulları,
- ✓ Okul ve sınıfın temizliği,
- ✓ Okul ve sınıf düzeni,
- ✓ Okul ve sınıfın yeterince aydınlatılmış ve ısıtılmış olması.

Bu faktörleri kendi arasında öğrenci ile ilgili olanlar, okul ve okul yönetimi ile ilgili olanlar gibi çeşitli şekillerde kategorize etmek mümkündür. Bunun yanında listenin sonundaki faktörlerin bir çoğu ise fiziksel koşullar listesine alınabilecek türden motivasyon faktörleri olarak dikkat çekmektedir.

Okulların genel görünümü ve fiziki koşulları gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Görünümü iyi ve mekan uygunluğu daha iyi düzeyde olan okullar, başarıyı da olumlu yönde etkilemektedir¹⁴⁷. Genel olarak bütün iş yerlerinde örgüt sağlığı çalışanların motivasyonunu etkilemektedir. Bu konuda öğretmenlere yönelik olarak yapılan bir çalışma örgüt

¹⁴⁴ Soner Doğan ve Osman Koçak, "Okul Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri İle Öğretmenlerin Motivasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2014, Cilt: 20, Sayı: 2, 191-216, s. 201.

¹⁴⁵ Helvacı ve Aydoğan, a.g.e., s. 58-59.

¹⁴⁶ Ada vd., a.g.e., s. 155-157.

¹⁴⁷ Karasolak ve Sarı, a.g.e., s. 132.

sağlığının öğretmenlerin motivasyonunu bütün alt boyutlarda etkilediğini göstermektedir. Ayrıca örgüt sağlığına ilişkin iyileştirmelerin öğretmenlerin kısa sürede motivasyonlarını olumlu olarak etkilediği de tespit edilmiştir¹⁴⁸. Örgüt sağlığı kavramı işletme biliminin temel kavramlarından birisidir. Öz olarak örgütteki iş koşullarının etkilerini açıklamakta kullanılır. Eğitim kurumları da bir örgüt olduğu için aynı olguyu eğitim kurumları için de geçerli saymak mümkündür.

Öğretmenlerin yaşadığı ve görev yaptığı yerlerdeki fiziksel çevrenin dışsal motivasyona etkisini ölçmeye yönelik olarak yapılan bir çalışmanın bulgularına göre öğretmenlerin yaşadığı yerlerin dışsal motivasyona önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Özellikle yaşanan fiziksel çevrenin düzeni, temizliği, gürültü düzeyi gibi faktörlerin öğretmenlerin dışsal motivasyonlarını etkilemektedir¹⁴⁹. Bu bulgular, öğretmenlerin yüz yüze geldiği fiziksel çevreden etkilendiklerini ve motivasyonlarının etkilendiğini ortaya koymaktadır. Aynı ilişkiyi öğretmenlerin görevlerinin asli bölümünü yerine getirdikleri sınıf ortamı için de kurmak mümkündür. Buradan hareketle sınıftaki fiziksel ortamın öğretmenin motivasyonu üzerinde bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Yapılan bir araştırmaya göre öğretmenlerin yaş, cinsiyet, medeni durum gibi demografik faktörleri ile eğitim seviyesi, terfi imkanları gibi faktörlerin de ihtiyaçlar ve motivasyon üzerinde çeşitli düzeylerde etkisi vardır. Buna ek olarak öğretmenlerin hemen hepsinin çalışmak istediği okula ilişkin fiziksel koşullarla ilgili yüksek beklentiler içerisinde olduğu da görülmektedir. Çalışma ortamında kişisel rahatlık, saygı duyulan bir çevrede çalışmak, prestijli bir okulda görev yapmak, temiz, modern ve donanımı yeterli bir sınıfta ders vermek gibi fiziksel koşullarla ilişkili beklentilerin yüksek olduğu görülmektedir¹⁵⁰.

Öğretmenlerin, görevlerini yürütürken kendisine ve ailesine ilişkin kaygılar içerisinde olması görevini layıkıyla yapmasını engellemektedir. Çünkü psikolojik olarak baskı altındaki bir öğretmenin istendiği şekilde verimli olması mümkün değildir. Zihninde kendi geleceğine ve ailesinin refahına ilişkin kaygıları olan bir öğretmenin kendisini eksiksiz bir şekilde işine verebilmesi ve öğrencileri üzerinde olumlu etkiler oluşturarak onların başarısını inşa etmesi zordur. Bu bakımdan öğretmenlerin sosyal güvenlik kapsamındaki bu tür kaygılarının da giderilmesi

¹⁴⁸ Güçlü vd.,a.g.e.,s. 146, 149.

¹⁴⁹ Kaya vd.,a.g.e., s. 13.

¹⁵⁰ Yavuz ve Karadeniz, a.g.e., s. 511-516.

motivasyonlarının artırılması için oldukça önemlidir¹⁵¹. Bu konu daha çok öğretmenlik mesleğinin ekonomik boyutu ile ilgili bir konu olup mesleki tatmin ve motivasyonun yüksek olması için ekonomik doyumun da yüksek olmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Ayrıca meslek içinde terfi yollarının açık olması, ödül ve ikramiyelerle öğretmenlerin başarılarının teşvik edilmesi gibi hususlar da öğretmenlerin mesleki motivasyonunun artmasına katkı sağlayacaktır.

3.3. Öğretmenlerin Motivasyonunda Fiziksel Koşulların Rolü ve Önemi

3.3.1. Sınıfın Fiziksel Koşulları

Bir öğretmenin sınıfta vermeye çalıştığı eğitimin başarılı sonuçlar yaratabilmesi için hiç kuşkusuz ki öğretmenin sınıf üzerinde bir otoritesinin olması gerekmektedir. Öğretmenlerin sınıftaki otoritesi, kişisel ve sisteme ilişkin faktörler kadar sınıf içi fiziksel donanımla da ilgilidir. Örneğin öğretmen sandalyesi öğretmenin sınıf üzerindeki otoritesinin önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁵².

Gerek öğretmenler gerekse öğrenciler okul ve sınıf içi fiziksel koşullardan önemli ölçüde etkilenmektedir. Eğitim ortamları için tespit edilmiş standart fiziksel koşullar vardır. Sıcaklık, soğukluk, havalandırma, aydınlatma, gürültü gibi fiziksel koşulların faaliyetin sürdürülmesine imkân verecek şekilde bir alt değeri söz konusudur. Sıcaklığın artmasının ve düşmesinin öğretmenleri ve öğrencileri olumsuz etkilediği görülmektedir. Bunun yanında havasızlık boğucu bir etkiye yol açmaktadır. Aydınlatmanın yetersiz olduğu durumlarda görmeyi zorlaştığı tespit edilmiştir. Bunun yanında gürültü düzeyinin eğitimi sürdürmeye olanak vermeyecek düzeyde olduğu hallerde öğrencilerin de öğretmenlerin de derse konsantre olamadıkları tespit edilmiştir¹⁵³.

Kalabalık sınıflarda ders veren öğretmenlerin öğrenci başına ayırabildikleri zamanın gerekli olandan daha az olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak da öğretmenin öğrenciye sağlayabileceği fayda azalmakta bu da öğretmenin motivasyonunu düşürmektedir¹⁵⁴. Eğitimin kalitesini ve verimliliğini düşüren faktörlerden bir tanesi de ders verilen sınıflardaki öğrenci mevcududur. Çünkü

¹⁵¹ Yavuz ve Karadeniz, a.g.e., s. 516-517.

¹⁵² Demir vd.,a.g.e., 26.

¹⁵³ Y. Keskin vd, "Bir Lise Binası Kapalı Alan Atmosferine Ait Mikrobiyolojik İçeriğin Hasta Bina Sendromu Açısından Öğretmen ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri", *Astım Alerji İmmünoloji Dergisi*, 2005, Cilt: 3, Sayı: 3, 116-130, s. 120-121.

¹⁵⁴ Sevim İnal, "İngilizce Yazılı Anlatım Dersinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme", *Journal of Language and Linguistic Studies*, 2006, Volume: 2, No: 2, October, 180-203, s. 188.

sınıflardaki öğrenci sayısının çok fazla olması öğretmenlerin öğrenci başına ayıracağı zamanı azalmakta ve öğretmenlerin bir çok öğrenci ile herhangi bir iletişim kurmasına fırsat kalmadan ders süresi bitmektedir. Bu da bir çok öğrenci ile öğretmenin dersin içeriği ile herhangi bir etkileşimde bulunamaması anlamına gelmekte olup öğrencilerin başarısı düşmektedir. Öğrencilerin istenildiği şekilde başarılı olamaması ise öğretmenin kendisini de başarısız hissetmesine yol açmakta ve zaman içerisinde öğretmenin motivasyonu azalmaktadır.

Sınıf mevcudu ve gürültü düzeyinin öğrenme üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik bir araştırmanın bulgularına göre kalabalık sınıflar hem öğretmenin motivasyonunu azaltmakta ve öğretmenin sınıf yönetimini zorlaştırırken derse hazırlanmayı zorlaştırmakta hem de öğretmen-öğrenci ilişkilerini bozarak öğrencilerin de derse katılımını düşürmektedir. Bunun yanında öğrenci başarısı olumsuz etkilenirken öğretmenin ve öğrencilerin strese girmesine neden olarak her iki tarafın da sağlığını olumsuz etkilemektedir. Özellikle kadın öğretmenlerin kalabalık sınıflardan daha fazla etkilendiği de görülmektedir. Öğrenciler açısından ele alındığı zaman erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran daha fazla olumsuz etkilendiği de elde edilen bulgulardan bir tanesidir. Gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin ideal sınıf mevcudu ile ilgili beklenti ve görüşleri ise sınıf mevcutlarının 20 kişi civarında olması şeklindedir¹⁵⁵.

İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkelerinde ilkokullardaki sınıf mevcudu ortalaması 20'nin altındadır. Ortaokullarda ise bu sayı 23 civarındadır. Brezilya, Türkiye, Malezya gibi ülkelerde sınıf mevcutları bu rakamın üzerine çıkmakta ve en düşük sınıf mevcudu ile en yüksek sınıf mevcudu arasındaki fark 30'u geçmektedir. Bu da bazı sınıfların ortalamaların çok üzerinde olduğunu bazılarının ise ortalamaların altında bir mevcutla eğitim verdiğini göstermektedir¹⁵⁶. Son yıllardaki gelişmelerle birlikte Türkiye'de ortaöğretim okullarındaki sınıf mevcudu ortalaması 2014 Nisan ayı itibarıyla 29'a düşmüştür. Ancak Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep gibi illerde sınıf mevcudu ortalaması hala 40'ın üzerindedir. İstanbul ilindeki ortaöğretim okullarının sınıf mevcudu ortalaması ise 39'dur. Liselerde ise Van, Hakkari gibi illerde derslik başına düşen öğrenci sayısı 60'ı geçmektedir¹⁵⁷.

¹⁵⁵ ÇINAR Orhan, TEMEL Abuzer, BEDEN Naif, GÖÇGEN Selçuk, "Kalabalık Sınıfların Öğretmen Ve Öğrenciye Etkisi", XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı 6-9 Temmuz 2004, Bildiler Kitabı, s. 7.

¹⁵⁶ OECD, Bir Bakışta Eğitim 2013 (Öne Çıkan Konular), OECD Genel Sekreterliği Yayını, 2013, s. 62.

¹⁵⁷ Anadolu Ajansı, Sınıf Mevcudu Ortalaması 29'a Düştü, 12 Nisan 2014, <http://www.aa.com.tr/tr/haberler/312837--sinif-mevcudu-ortalama-29a-dustu>, (erişim, 01.02.2015).

Bu verilerin yanında bir başka araştırmada yapılan tartişmalarda kck sınıf, mevcudu 20 ve altında öğrencinin eğitim gördüğü sınıflar için yapılan bir tanımlama iken ideal sınıf mevcudu ise bu rakamlar civarındaki rakamlar olarak telaffuz edilmektedir. Ayrıca mevcudu 25'i açan sınıfları büyük sınıf olarak tanımlayan araştırmalar da mevcuttur¹⁵⁸. Bunun yanında sınıf mevcudunun 40'a ulaşması o sınıfın kalabalık olarak kabul edilmesi için yeterli grlmektedir¹⁵⁹. OECD ortalaması ile Türkiye ortalaması ele alındığı zaman Türkiye'de sınıf mevcutlarının gelişmiş ülkelere nazaran kalabalık olduğu görülecektir. Bunun yanında milyonlarca öğrencinin eğitim gördüğü İstanbul kentindeki sınıf ortalaması olan 39 ile OECD ortalamasını yan yana getirdiğimizde araştırma örneklemine seçildiği ildeki sınıf mevcutlarının genel olarak çok kalabalık olduğunu söylemek mümkündür.

İşitme konforu, derslerin verimliliğini etkilemektedir. İşitme sorunlarının olduğu sınıfların öğretmenlerin ders vermesi için yeterli olmadığı ve öğrencileri de dersleri yeterince anlayamadığı görülmektedir. Çünkü sınıflardaki i ve dış gürültü faktörleri öğretmenlerin ders vermesini zorlaştırmaktadır. Bunun yanında öğrenciler de öğretmenin anlattıklarını gerektiği şekilde duyup anlayabilmelerini engellemektedir¹⁶⁰. Çünkü ğrenci-ğretmen iletişimi, görsel ve işitsel boyutlara sahiptir ve iletişimin taraflarının dışından gelebilecek her türlü ses ve gürültü bu iletişimi zorlaştırmaktadır. Okul çevresinde çalışan bir iş makinesi ya da yoğun akan trafiğin gürültüsü veya sınıf içinde öğrencilerin kendi aralarındaki konuşmaların uğultusu öğretmenin sesinin anlaşılmasını zorlaştırabilir ve ğrenci ğretmeni gerektiği şekilde duyamayabilir.

3.3.2. Okulun Fiziksel Koşulları

Okullarla ilgili yapılan çalışmalar, okulların fiziki donanımının yetersiz olduğunu göstermektedir. Buna bağlı olarak öğrencilerin başarısı bu durumdan etkilenmektedir. Bunun yanında okuldaki fiziki donanımın yetersizliği öğretmenin kişisel nitelikleri yeterli olsa bir öğretmenden beklenen verimi dřrebilmektedir¹⁶¹. Mesela fizik ğretmenlerinin motivasyon faktörlerine yönelik bir çalışmaya göre okul

¹⁵⁸ KARAÇALI Ayşe, "Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Etkenlerin Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2006, Cilt: 7, Sayı: 1, s. 148.

¹⁵⁹ ÇAKIR Selda Alaçam, DEMİR Mehmet, "Sınıf Mevcudunun 2005 ğretim Programları'nın Başarısına Etkisi", International Journal of Social Science, 2013, Volume 6 Issue 2, February, s. 318

¹⁶⁰ Lale Gremen, "İlköğretim Okullarında İ ve Dış Ortam İşitsel Konfor Koşullarının Kullanıcılardaki Etkisinin Değerlendirilmesi zerine Bir alışma Amasya Kenti rneği, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 2012, Volume: 7, Number: 3, 580-604, s. 590-592.

¹⁶¹ Sinem Vatanartıran ve Abdul Kadir Eren, "Anadolu Sağlık Meslek Liselerinin Etkili Okul Boyutları Bağlamında İncelenmesi", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014, Yıl: 7, Sayı: 16, 449-474, s. 460-463.

içi ortamın fiziksel koşulları motivasyonu etkileyen faktörler içerisinde ikinci sırada yer almaktadır¹⁶².

Okulun mimari özellikleri geliştikçe öğrenci ve öğretmenlerin okul ile ilgili görüşleri olumlu yönde değişim göstermektedir¹⁶³. Bu durum, gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin fiziksel mekana ilişkin pozitif görselliğe önem verdiğini ve binanın mimari görselliğinden önemli ölçüde etkilendiklerini göstermektedir. Mimari niteliklerin dış çevrede okulun kalite algısını etkilediği açıktır. Öğretmenler de öğrenciler de haklı olarak dış çevrede kaliteli olarak nitelenen bir okulda olmayı tercih edeceklerdir. Bir diğer husus ise dış mimariyle ilgili pozitif algının sınıfa ilişkin algıya da olumlu yansımadır. Yani dış mimarinin yarattığı olumlu algı ve yardımlar sınıf ile ilgili düşüncelerin de olumluya dönüşmesine etki etmektedir¹⁶⁴. Bu yaklaşımın arkasında okulun genel görselliğinin tatmin edici olmasının sınıf içindeki eksiklikleri görmezden gelmeye itmesi olabilir. Bireyler genel durumun iyiliği karşısında bazı kusurları görmezden gelebilirler. Muhtemelen buradaki durum da bununla ilgili bir durumdur.

Herhangi bir sistemin başarılı olabilmesi için o sistemin yerleşik bulunduğu fiziksel mekanın özellikleri ile sistemin temel gereksinimlerinin belirli bir uyum içerisinde olması gerekir. Eğitim faaliyetinin söz konusu olduğu eğitim sisteminde de aynı durum geçerlidir. Eğitimin verildiği yerin fiziksel özellikleri eğitim mekanının özelliklerini ortaya koyar. Sıralar, masalar, dolaplar, ders araç gereçleri, sınıflardaki ve diğer eğitim alanlarındaki boş alanlar, mekanın ısı, ışık ve renk düzeni gibi fiziksel değişkenlerin hepsinin eğitim ortamının fiziksel özelliklerini ifade eder ve eğitimin amaçlarına uygun olarak dizayn edilmiş olmalıdır. Fiziksel mekanı bu kadar önemli kılan temel faktör ise başlangıçta insanların fiziksel mekanları biçimlendirmiş olmasına karşın zaman içerisinde bu mekanların insanları biçimlendiren bir düzen haline gelmesidir. Öğretmen-öğrenci ilişkisinin ve eğitim faaliyetlerinin önemli bir kısmının yürütüldüğü sınıf içi mekanın da bu nedenle büyük bir önemi vardır ve öğretmen tarafından eğitimin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir¹⁶⁵.

¹⁶² Hatice Güzel, "Fizik Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri ve Motivasyon Faktörlerinin Araştırılması", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2011, Cilt: 11, Sayı: 2, Bahar, 1031-1054, s. 1037-1038.

¹⁶³ Karasolak ve Sarı, a.g.e., s. 145.

¹⁶⁴ Karasolak ve Sarı, a.g.e., s. 146.

¹⁶⁵ ATABAY Sevinç, "Mekan ve Mimarinin Eğitimde Başarıya Etkisi",

"<http://www.ted.org.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFA79D6F5E6C1B43FF44EA474750BABA90>, (erişim, 01.02.2015).

Eski ve yaşlı binalarda ortaya çıkan hasta bina sendromu diye bir olgu vardır. Bunun temel sebebi binadaki fiziksel donanımın eksikliği, eskiliği, havalandırma sistemindeki eksiklikler, çevrenin ve bölgenin iklim koşulları, ortamı işgal eden çeşitli mikroorganizmalarla ilgili yeterli tedbirler alınmamış olması gibi faktörlerdir. Bu tür binaların çalışanlarda bir çok sağlık problemine yol açabilmektedir. Bu tür binalar ve bu bozuklukların yer aldığı binalardaki çalışma ortamının çalışanlarda çeşitli hastalıklara yol açmasının yanında çalışanların psikolojisini olumsuz etkilediği ve çalışanların performansını düşürdüğü görülmektedir. Özellikle eğitim öğretim kurumlarında hem çalışanlar hem de öğrencilerin bundan olumsuz etkilendikleri ve iki tarafın da performansının düştüğü çeşitli çalışmalarla tespit edilmiştir¹⁶⁶.

Diğer pek çok fiziksel çevre koşulunda olduğu gibi okul güvenliğine ilişkin durumların da öğretmenlerin kaygı düzeyini ve iş motivasyonunu etkilediği görülmektedir. Güvenlikle ilgili problemlerin varlığı öğretmenlerin kaygısını artırmakta ve bu da öğretmenlerin motivasyonunu düşürmektedir. Güvenlik algısının yükselmesi ise kaygıyı azaltırken iş doyumunu ve motivasyonu olumlu yönde etkilemektedir¹⁶⁷. Hatırlanacağı gibi güvenlik ihtiyacı, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi içerisinde ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum çalışmalarda yeterince ele alınmasa da güvenlik konusunun bütün insanlarda olduğu gibi çalışanlarda da önemli bir konu olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak da fiziksel koşulların güvenlik boyutu da dikkate değer bir motivasyon aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okul binalarındaki fiziksel koşulların eksiklikleri ve metre kareye düşen kişi sayısının ortalamanın üzerinde olması ortamın paylaşılan değerlerinin kişi başına ortalamasının düşmesine yol açmaktadır. Ortamdaki kişi başına düşen temiz havanın azalması, kişi çokluğundan gürültünün artması önemli sorunlara yol açmaktadır. Özellikle hasta bina tipolojisine uygun binalardaki bakteriyel ortamın yüksek olması solunum güçlüğü, yorgunluk ve alerjiye bağlı sorunlar gibi şikayetler artmaktadır. Ortamdaki nem, küf, gürültü, sigara dumanı gibi faktörler çalışanların ruhsal durumları üzerinde de önemli yıpratıcı etkilere yol açmaktadır¹⁶⁸.

3.3.3. Çevrenin Fiziksel Koşulları

Gürültünün eğitim öğretim faaliyeti üzerindeki birçok çalışmanın bulgularına göre okul dışı ve okul içi gürültüler, gerek öğrencilerin gerekse öğretmenlerin derse

¹⁶⁶ Keskin vd.,a.g.e., s. 118.

¹⁶⁷ Çankaya vd.,a.g.e., s. 91.

¹⁶⁸ Keskin vd.,a.g.e., s. 122-124.

odaklanmasını zorlaştırmaktadır. Türkiye'deki gürültü ortamını düzenleme yönetmeliğine göre okulların bulunduğu bölgelerdeki kabul edilebilir gürültü düzeyi 55-65 desibel aralığındadır. Ancak yapılan incelemelerde mevcut gürültünün bu ortalamanın çok üzerinde çıktığı tespit edilmiştir. Bunun yanında okulların bahçesinde dış ortam gürültüsünün sınıf içine girmesini engelleyecek bir sistemin de mevcut olmadığı görülmektedir. Buna bağlı olarak da dış ortamlardaki gürültünün sınıf içi gürültüyle birleşerek sınıflarda aşırı gürültülü bir ortama yol açtığı görülmektedir¹⁶⁹.

Çevresi gürültülü okullarda yapılan ölçümlere göre sınıf pencereleri kapatılsa bile dışarıdan içeriye ciddi oranda gürültünün sızdığı görülmektedir. Gürültüyü düzenlemeye ilişkin yönetmeliğe göre sınıf içi kabul edilebilir gürültü düzeyi 45 desibel iken yapılan ölçümlere göre pencereler kapatılsa bile dışarıdan gelen gürültünün de etkisiyle sınıf içi gürültü düzeyi bu rakamın çok üzerinde çıkmaktadır. Bir çok okulda yapılan ölçümlere göre sınıflardaki gürültü düzeyi dünya genelindeki kabul edilebilir düzeyin iki katı seviyesinde çıkmaktadır. Değerlerin bu kadar yüksek çıkması hiç kuşkusuz ki sadece dışarıdaki gürültü düzeyi ile ilgili değildir. Sınıf içinde oluşan gürültü ortamı da bu değerlerin yüksek çıkmasında büyük pay sahibidir¹⁷⁰. Sınıf içinde oluşan gürültü ise önemli ölçüde öğretmenin gözetiminde meydana gelen bir gürültüdür. Bu noktada asıl yetki ve sorumluluk öğretmene aittir. Sınıf içi gürültü düzeyinin yüksek olması öğretmenin sınıf içi kontrol konusunda sorun yaşadığını da göstermektedir.

Hava kirliliği genel olarak dış ortam ile ilgili bir husus olsa da bina içi ortamların da dışarıdaki hava kirliliğinden önemli ölçüde etkilendiği bilinmektedir. İş hayatı gibi eğitim öğretimin de çok önemli bir kısmı bina içi ortamlarda sürdürülmektedir. Bundan dolayı bina içi ortamlar büyük bir önem taşımaktadır. Bina içindeki hava kirliliğinin solunum yolları rahatsızlıkları, baş ağrısı, hafıza ile ilgili sorunlar ve konsantrasyon sorunları yarattığı görülmektedir. Bunun yanında eğitim faaliyetinde yer alan çocukların çok önemli bir kısmının solunum yolu rahatsızlıklarına daha hassas yaş grubunda olması iç ortamın hava kalitesinin önemini daha da artırmaktadır¹⁷¹.

¹⁶⁹ Soner Polat ve Esmâ Buluş-Kırıkkaya, "Gürültünün Eğitim-Öğretim Ortamına Etkisi", *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bildiriler Kitabı*, Malatya, 2004, 1-12, s. 1, 5.

¹⁷⁰ Polat ve Buluş-Kırıkkaya, a.g.e., s. 8-10.

¹⁷¹ Dilek Turan vd., "İlköğretim Okullarında Bina-İçi Hava Kalitesi İle İlgili Sağlık Semptomlarının Yaygınlığı", *IX. Ulusal Tesisat Mühendisleri Kongresi*,

Tartışmalarda da görüldüğü gibi okul çevresinde ve okul içindeki meydana gelen gürültü, eğitimi olumsuz etkilemekte hem öğrencinin hem öğretmenin motivasyonuna bozmaktadır. Bu nedenle okulların mümkün olduğunca gürültülü ortamlardan uzak olması, bina çevresinde ve içinde çevreden gelebilecek gürültüyü azaltıcı fiziksel donanımın olması gerekmektedir. Bunun yanında pencerelerin dışarıda gelebilecek ses ve gürültüyü minimuma indirecek özelliklere sahip olması gerekmektedir.

DÖRDUNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA: ÖĞRETME VE ÖĞRENME ORTAMININ YABANCI DİL VE EDEBİYAT ÖĞRETMENLERİNİN MOTİVASYONU ÜZERİNE ETKİSİ

4.1. Amaç

Çalışmanın amacı, eğitim öğretim ortamındaki fiziksel koşulların öğretmenlerin motivasyonunu tespit etmektir. Bu konuda genel nitelikli birçok çalışma daha önce yapılmış olduğu için ana dil eğitimi ve yabancı dil eğitimi alanlarında görev yapan öğretmenlerin motivasyonu ile eğitim ortamındaki fiziksel koşulların ilişkisini tespit etmek öncelikli amaç olarak belirlenmiştir.

4.2. Yöntem

Araştırmada 28 soruluk bir ölçek hazırlanmıştır. Ankette ilk 9 soru, ankete katılanların demografik özelliklerini ve eğitim yapmış oldukları ortamın özelliklerini irdellemektedir. Daha sonrasında ise okuldaki Öğretme ve Öğrenme ortamının motivasyon üzerindeki etkilerini ölçmek için 5'li likert ölçek tipine uygun olarak hazırlanan sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Bu sorular Ek A2 VE A3 te yer almıştır. Elde edilen yanıtlar 1'den 5'e kadar "Çok Fazla", "Fazla", "Etkisi yok", "Az" ve "Çok az" şeklinde ölçeklendirilmiş ve cevaplara ilişkin değerlendirmeler de bu ölçeğe göre yapılmıştır.

4.3. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında uygulanan anket çalışmasının sonuçları gerekli kodlar verilerek "SPSS 20.0for Windows" paket programına yüklenmiş ve araştırma amaçları doğrultusunda çeşitli istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. İlk önce anket soruları üzerine güvenilirlik analizi yapılmış ve sonuç olarak Cronbach' Alpha katsayısı %91,8 olarak elde edilmiştir. Analizin detaylarında da görüleceği gibi bu güvenilirlik katsayısı seçilen örneklemin çok iyi düzeyde bir örneklem olduğunu göstermektedir.

Anket sorularının demografik nitelikli olanları frekans analizi yoluyla, Likert soruları ise ANOVA testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Daha sonrasında ise Faktör Analizi yapılarak çalışma detaylandırılmıştır. Söz konusu analizlerin sonuçları ve bunlara ilişkin yorumlar, tablolar yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

4.4. Uygulama

Çalışmanın bu bölümünde, betimleyici istatistiki bilgiler ve demografik özellikler ele alındıktan sonra, soruların değerlendirilmesi, ANOVA testleri ve Faktör Analizine yer verilmiştir.

4.5. Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya ilişkin bulgular aşağıda iki grup halinde tartışılmıştır. Birinci grup bulgular örnek kütleinin demografi özelliklerine göre bulgulardır. İkinci grup bulgular ise sınıf ortamının fiziksel koşulları ve bu koşulların etkileri ile ilgilidir. Tartışma da bu sınıflama esasına göre yapılmıştır.

4.5.1. Örnek Kütleinin Analizi

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları, cinsiyetleri, mesleki kıdemleri, eğitim durumları, okuldaki görev yapma süreleri, branşları, sınıf mevcudu ve eğitim ortamı ile ilgili sorular sorulmuştur.

Anket soruları İstanbul ili Pendik ilçesindeki 26 ayrı ortaöğretim okulunda görev yapan ana dil ve yabancı il ağırlıklı dersler veren öğretmenlere yöneltilmiştir. Katılımcılar, Edebiyat öğretmeni ve İngilizce öğretmenlerinden oluşmaktadır. Çalışma örneklemini olarak dil alanında ders veren öğretmenlerin seçilmiş olmasının sebebi motivasyon ile Öğretme ve Öğrenme ortamının fiziksel koşullardaki ilişkinin bütün öğretmen grupları açısından değil sadece dil branşında görev yapan öğretmenler açısından tespit edilmek istenmesidir. Bu açıdan çalışmanın bulguları ve sonuçlarının dil grubu öğretmenleri ile sınırlı olduğunu belirtmek gerekir.

Uygulanan ankete toplam 250 katılım olmuştur. Aşağıdaki grafikte de görüldüğü üzere ankete katılım gösteren öğretmenlerin büyük bir bölümü bayarlardan oluşmaktadır. 250 öğretmenin katıldığı çalışmada, anketi yanıtlayanların 152'si bayan (%60,8) 98'i ise erkek (%39,2) olarak tespit edilmiştir.

4.5.2. Demografik ve Betimleyici Unsurlara İlişkin Bilgiler

Ankete katılan ve cevapları değerlendirmeye alınan 250 katılımcının önemli bir kısmı bayan öğretmenlerden oluşmaktadır. 152 katılımcı ile bayan öğretmenler örneklemin % 60,8'ini oluştururken erkek öğretmenler ise 98 katılımcı ile % 39,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Ankete Katılımların Cinsiyete Göre Dağılımı

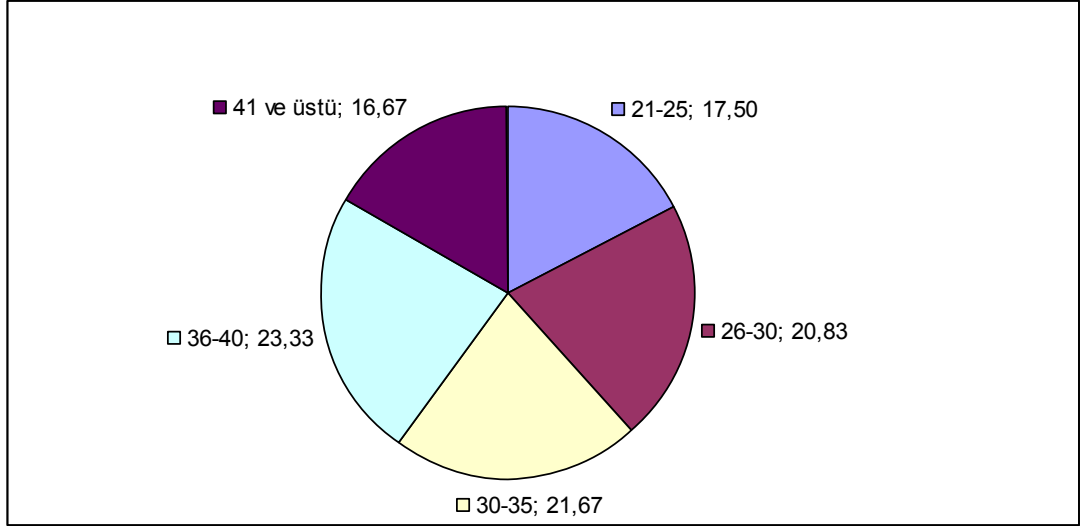
<i>Cinsiyet</i>	<i>Sayı</i>	<i>Oran (%)</i>
Bayan	152	60,8
Erkek	98	39,2
Toplam	250	100

Anketler hazırlanırken katılımcılar 5 ayrı yaş grubuna ayrılmış ve her katılımcının kendisine uyan yaş grubu seçeneğini işaretlemesi istenmiştir. Katılımcılar kendi yaşına uygun düşen aralığı işaretleyerek bu soruya yanıt vermiştir. Buna göre katılımcıların yaş dağılımı homojen olmak ile birlikte önemli bir kısmının 30 yaşından büyük olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yaşlarıyla ilgili istatistiği bilgiler şu şekilde sıralanmıştır. 43 Öğretmen (% 17,5) 21-25 yaş aralığında, 51 öğretmen (%20,8), 26-30 yaş aralığında, 54 öğretmen (%21,7) 30-35 yaş aralığında, 61 öğretmen (%23,3) 36-40 yaş aralığında ve 41 öğretmen (%16,7) ise 41 yaş ve üzeri yaş aralığında yer almıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise katılımcıların büyük çoğunluğunun orta yaş düzeyinde olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

<i>Yaş Grubu</i>	<i>Sayı</i>	<i>Oran (%)</i>
21-25	43	17,50
26-30	51	20,83
30-35	54	21,67
36-40	61	23,33
41 ve üstü	41	16,67
Toplam	250	100

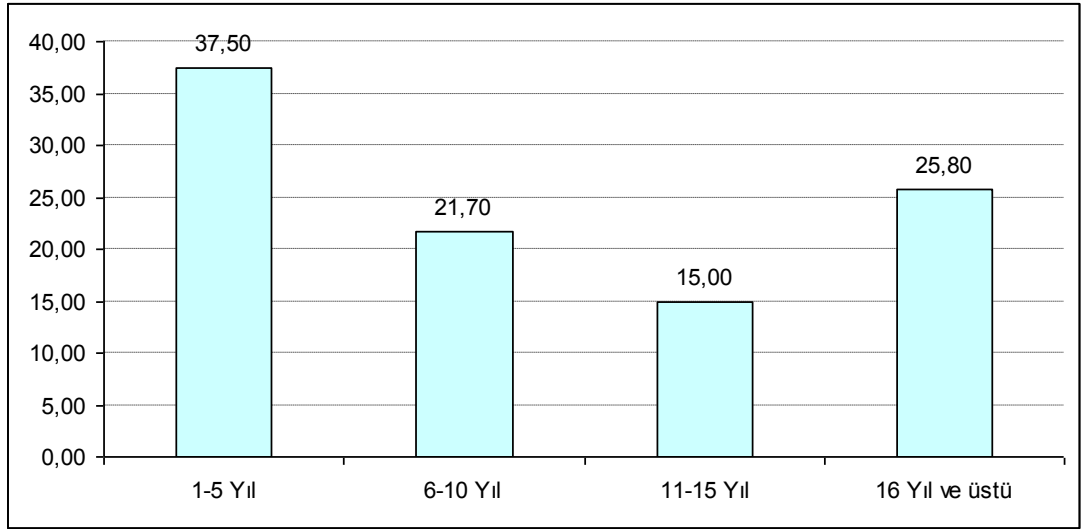
Şekil 1. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımının Grafiks gösterimi

Çalışmada analiz edilen örnekleme betimleyici bir diğer soru ise öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile ilgilidir. Buna göre ankete katılım gösteren öğretmenlerin mesleki kıdemleri, kendilerine uygun düşen seçeneği işaretlemeleri yoluyla analiz edilmeye çalışılmıştır.

Aşağıdaki grafikten de görüleceği üzere mesleki kıdem, itibariyle çalışmaya her kıdemden katılım sağlanmıştır. Buna göre, en yüksek katılım mesleğe yani başlayan öğretmen grubundan gelmiştir. Mesleki kıdemi 1-5 yıl arasında olan toplam katılımcı sayısı 94 öğretmen (%37,5) iken, kıdemi 6-10 yıl arasında olan katılımcı öğretmen sayısı 54 (%21,7)'dir. 11-15 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmen sayısı 37 (%15) olarak saptanırken mesleki kıdemi 15 yıl ve üzeri olan öğretmen sayısı 65 (%25,8)'dir. Genel olarak değerlendirildiğinde, çalışma her kıdemden öğretmenin katılımı sağlanarak yapılmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Mesleki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı

<i>Kıdem Yılı</i>	<i>Sayı</i>	<i>Oran (%)</i>
1-5 Yıl	94	37,50
6-10 Yıl	54	21,70
11-15 Yıl	37	15,00
16 Yıl ve üstü	65	25,80
Toplam	250	100,00

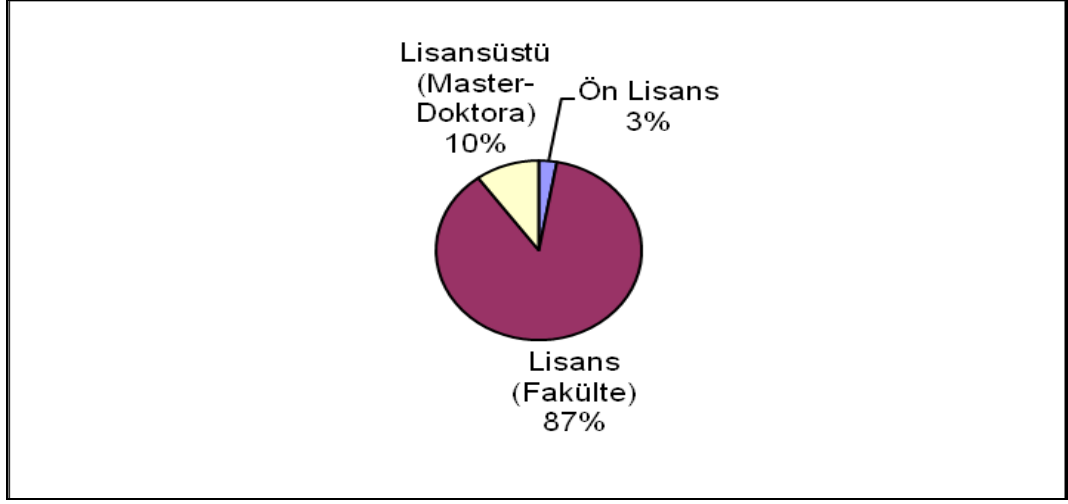
Şekil 2. Katılımcıların Mesleki Kıdeme Göre Dağılımının Oransal Gösterimi

Ankete katılım gösteren öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığı zaman öğretmenlerin 97,5'inin lisans mezunu olduğu görülmektedir. Toplam içerisinde ise katılımcıların % 10 Lisansüstü seviyede eğitim almış öğretmenlerden oluşmaktadır.

Çalışmaya konu olan analiz sonuçlarına göre; öğretmenlerin 7'i (%2,5) ön lisans mezunu iken bu sayı lisans düzeyinde 218 (%87,5) öğretmene çıkmaktadır. Buna karşılık lisansüstü düzeyde eğitim alan yani yüksek lisans ve doktora yapan öğretmen sayısı 25 kişi (%10) olarak hesaplanmıştır. Genel olarak ankete katılan öğretmenlerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Sayı	Oran (%)
Ön Lisans	7	2,5
Lisans (Fakülte)	218	87,5
Lisansüstü (Master-Doktora)	25	10
Toplam	250	100

Şekil 3. Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Oransal Dağılımı

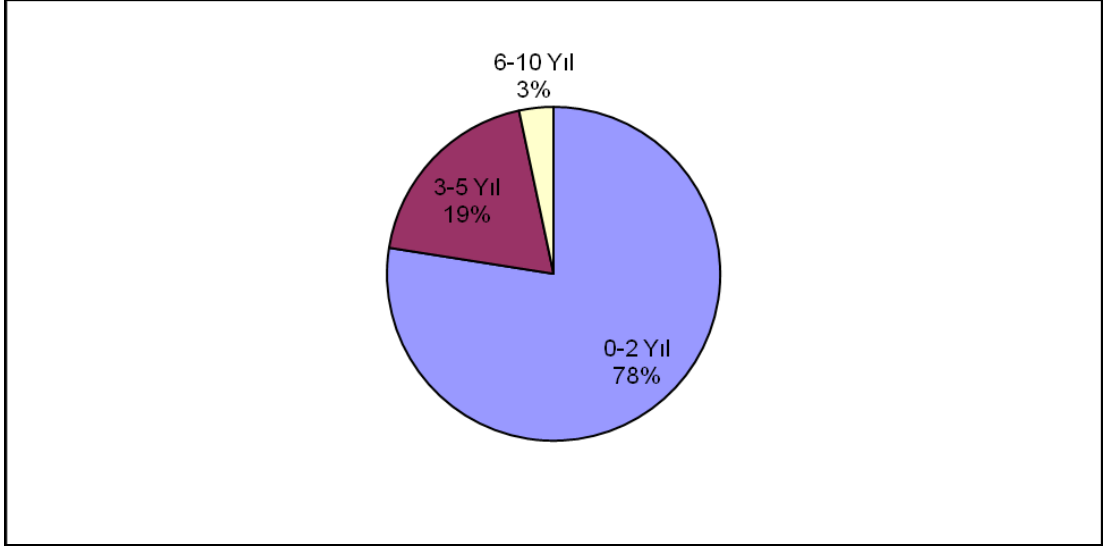
Analize konu olan bir diğer betimleyici istatistik sorusu ise öğretmenlerin buldukları okuldaki görev yapma sürelerine ilişkin sorudur. Öğretmenlere görev yaptıkları okuldaki görev sürelerine ilişkin soru, 3 grup yanıt seçeneği üzerinden sorulmuştur. Öğretmenler kendilerine uygun seçeneği işaretleyerek sorulara yanıt vermişlerdir.

Elde edilen cevaplara göre öğretmenlerin büyük bölümünün mevcut olarak görev yaptıkları okuldaki görev süreleri 0-2 yıl arasındadır. Mevcut okuldaki görev süreleri 0-2 yıl arası olan öğretmenlerin sayısı 190 (%77,5) iken bu sayı 3-5 yıl arası olanlarda 52 (%19,2) olarak tespit edilmiştir. Son olarak şu an görev yaptığı okulda 6-10 yıl arası görev yapanların sayısı yalnızca 8 (%3,3) öğretmen olarak bulunmuştur.

Mesleki kıdemle ilgili olarak yukarıda zikredilen bilgilere göre öğretmenlerin sadece % 37,5'inin kıdemi 1-5 yıl arasında iken bulunduğu okuldaki kıdemi (görev süresi olarak) 5 yıl ve altında olanların toplam oranı % 96,6'ya çıkmaktadır. Bu da katılımcıların çok önemli bir kısmının şu an görev yaptıkları okulda mesleki kıdemlerine göre henüz yeni olduğunu ortaya koymaktadır. Bu veriler aynı zamanda okullarda yüksek bir rotasyon hızının olduğuna da işaret etmektedir. Özellikle çalışanların % 77,5'inin şu an çalıştığı okulda henüz 2 yılını bile doldurmadığı göz önüne alınırsa rotasyon hızının boyutlarını anlamak daha da kolaylaşır.

Tablo 5. Katılımcıların Okuldaki Görev Sürelerine Göre Dağılımı

<i>Çalıştığı Okuldaki Görev Süresi</i>	<i>Sayı</i>	<i>Oran (%)</i>
0-2 Yıl	190	77,5
3-5 Yıl	52	19,2
6-10 Yıl	8	3,3
Toplam	250	100

Şekil 4. Katılımcıların Bulunduğu Okuldaki Görev Süresine Göre Yüzde Dağılımı

Öğretmenleri betimlemesi açısından sorulan bir diğer soru ise hangi branştan olduklarına yönelik olarak sorulan sorudur. Öğretmenlerin branşlara göre dağılımı ise aşağıdaki şekildedir;

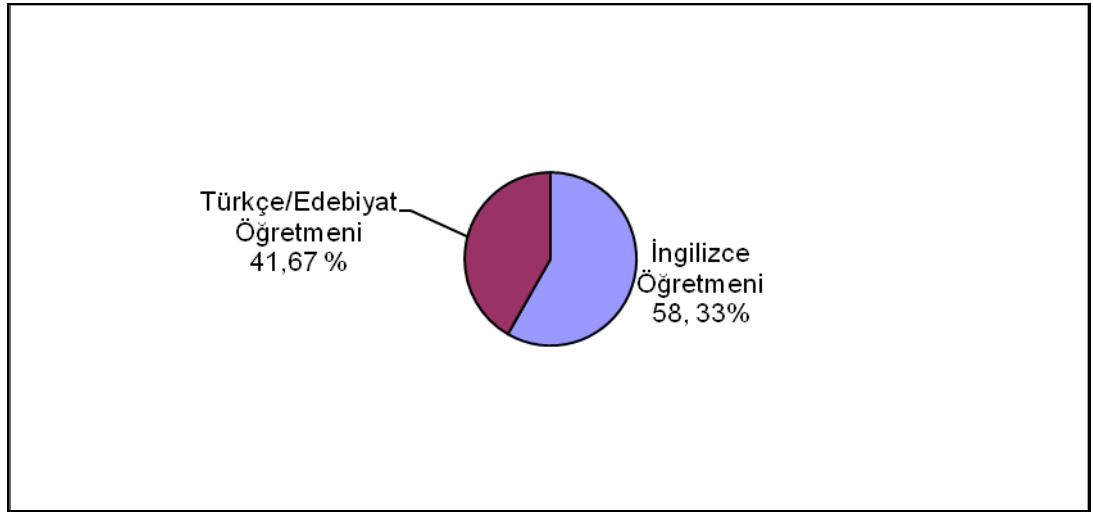
Ankete katılan öğretmenlerin 146'sı (% 58,3) İngilizce Öğretmeni olduğunu beyan ederken, 104'si (% 41,7) Türkçe-Edebiyat Öğretmeni olduğunu söylemiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların yarısına yakınının ana dil öğretmeni olduğunu göstermektedir. Geriye kalan % 58,3'lük kısım ise yabancı dil öğretmeni olup kendi içerisinde dengeli bir şekilde iki ayrı dil branşına ayrılmaktadır.

Veriler, örneklemin kendi içerisindeki tutarlılığı bakımından dil grupları arasında bir uçurumun olmadığını ve farklılıkların makul seviyede olduğunu göstermektedir. Dolayısı ile ortaya çıkan sonuçların tamamını tek bir dil grubuna yüklemek söz konusu edilemez ve bazı özel durumlar haricinde sonuçlar, çalışmaya

dahil edilen bütün dil gruplarındaki öğretmenler için geliştirilebilir. Çünkü seçilen örnek kitle uç bir kitle olmayıp kendi içindeki dengeli dağılımı sayesinde geliştirme yapmaya uygun bir kitledir.

Tablo 6. Katılımcıların Branşlara Göre Dağılımı

Branş	Sayı	Oran (%)
İngilizce Öğretmeni	146	58,33
Edebiyat Öğretmeni	104	41,67
Toplam	250	100,00

Şekil 5. Katılımcıların Branşlara Göre Dağılımı

Analizin betimleyici sorular kısmında evet-hayır formatında hazırlanmış sorular da bulunmaktadır. Bu tip sorularda, katılımcılara ilgili sorular sorularak önermeye katılıp katılmadıkları evet veya hayır formatında hazırlanan sorular üzerinden ölçülmeye çalışılmıştır. Analizde bu tipte hazırlanmış 2 soru bulunmaktadır. Bu sorular eğitim ortamı ile ilgili olan sorulardır.

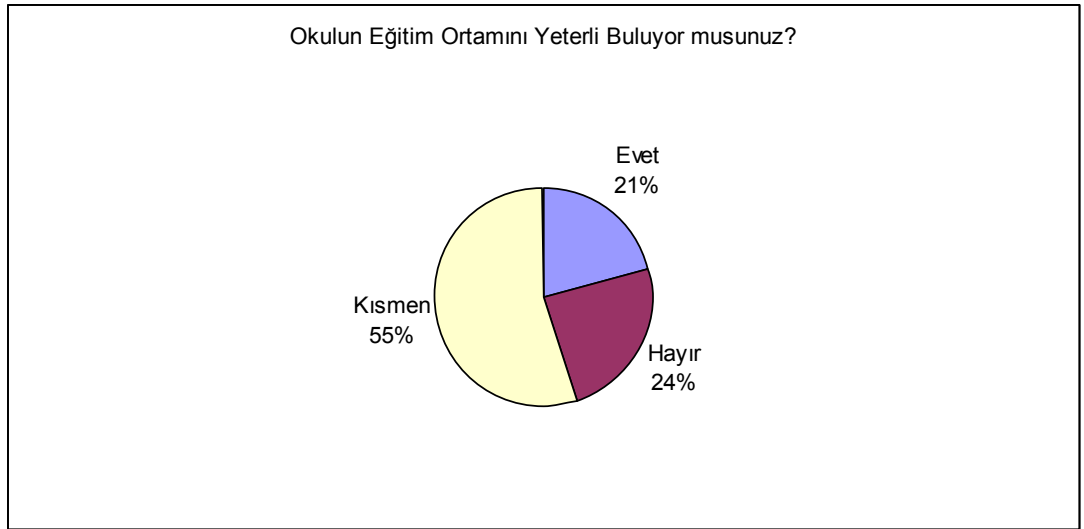
Katılımcılara, “Okulunuzun eğitim ortamını yeterli buluyor musunuz?” şeklinde bir soru sorularak, bu soruya evet, hayır ve kısmen yanıtlarından birini yanıt olarak vermeleri istenmiştir. Elde edilen sonuçlar ise grafikte görüldüğü şekildedir;

Elde edilen yanıtlara göre katılımcıların önemli bir bölümü, görev yaptıkları okulun eğitim ortamını kısmen olarak yeterli bulmaktadırlar. Bu durum, öğretmenlerin eğitim ortamı konusunda tümüyle karamsar veya iyimser olmadıklarını ve gerçekçi bir yaklaşımla hareket ettiklerini gösterir mahiyettedir.

Analiz sonucuna göre, öğretmenlerin 52'si (%20,8) mevcut olarak görev yaptıkları okulun eğitim ortamını yeterli bulmaktadır. Buna karşılık 61 (%24,2) öğretmen ise okullarının eğitim ortamını yeterli bulmamaktadır. Öğretmenlerin 137 (%55)'i ise görev yaptıkları okulun eğitim ortamı açısından kısmen yeterli bulmaktadır. Evet ve hayır diyenlerin oranı birbirine yakın görünmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Okulun Eğitim Ortamına Yönelik Yeterlilik Algısı

Okulun Eğitim Ortamını Yeterli Buluyor musunuz?	Sayı	Oran (%)
Evet	52	20,80
Hayır	61	24,20
Kısmen	137	55,00
Toplam	250	100,00

Şekil 6. Eğitim Ortamının Yeterliliğinin Genel Değerlendirmesi

Öğretmenlere, bu soruyu takiben “Okulunuzdaki eğitim ortamlarının sizin motivasyonunuzu etkilediğinizi düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir. Bu soruya ise öğretmenlerin oldukça önemli bir bölümü evet demiştir.

Grafikten de görüldüğü üzere; katılımcıların 237'ü (%95) eğitim ortamının motivasyonunu etkilediğini beyan etmiştir. Buna karşılık 13 (%5) öğretmen ise, eğitim ortamının motivasyonunu etkilemediğini belirtmiştir. Bu sonuç, çalışma boyunca ileri sürülen genel iddiayı doğrular niteliktedir. Katılımcıların tamamına yakınının bu soruya evet cevabını vermiş olması eğitim ortamının fiziksel koşulları

öğretmenlerin motivasyonuna etki etmektedir. Aşağıdaki analizlerde ise bu etkilenmenin alt boyutları ele alınmıştır.

Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Ortamının Motivasyona Etkisine İlişkin Yaklaşımları

<i>Okulunuzdaki Eğitim Ortamlarının Sizin Motivasyonunuzu Etkilediğini Düşünüyor musunuz?</i>	<i>Sayı</i>	<i>Oran (%)</i>
Evet	237	95
Hayır	13	5
Toplam	250	100

Şekil 7. Eğitim Ortamının Motivasyona Etkisi

Betimleyici sorular kısmının analiz edilecek son sorusu ise, öğretmenlerin ders işlediği sınıfların ortalama sınıf mevcudu ile ilgilidir. Buna göre; öğretmenlerin ders işlediği sınıfların ortalaması 161 (% 64,2) katılımcıda 15-30 öğrenci arasında iken 89 (%35,8) katılımcının sınıfında ise 30-45 öğrenci arasında değişmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde sınıfların mevcudunun az sayıda olduğu söylenebilir.

OECD ülkelerinde sınıf mevcudu ortalamasının 20-25 aralığında olduğu göz önüne alındığı zaman Van, Hakkari, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep gibi illerdeki sınıf mevcudlarının yanında İstanbul'daki sınıf mevcudu ortalaması olan 39 rakamı çok yüksek bir rakamı ifade etmektedir ve sınıfların genel olarak kalabalıklığına işaret etmektedir. Bu bakımdan çalışmaya konu okullardaki sınıf mevcudunun en

azından İstanbul ortalamasına göre iyimser bir rakam olduğunu söylemek mümkündür. Sınıfların kalabalıklığı ile ilgili konusu literatür kısmında ele alındığı için burada tekrar ele alınmamıştır.

4.5.3. Öğretme ve Öğrenme Ortamının Motivasyon Üzerindeki Etkilerine Yönelik Önermelerin Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılanların ankette eğitim ortamının motivasyon üzerindeki etkileri ilgili yöneltilen önermelere verdikleri yanıtlar 5'li Likert ölçeği üzerinden alınmış ve analiz edilmiştir. 5'li Likert ölçeğinde 1 "Çok Fazla", 2 "Fazla", 3 "Etkisi yok", 4 "Az" ve 5 "Çok az" olarak değerlendirilmiştir. Öncelikle eğitim ortamının motivasyon üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış 15 önermenin analize konu olan yanıtlarına göre ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Tablo 9'da önermeler ve ortaya çıkan veriler ortalama büyüklüğüne göre büyükten küçüğe doğru dizilerek gösterilmiştir. Bu aşamadan sonra ise daha detaylı analizlere geçilmiş ve ANOVA Testi ile Faktör Analizi uygulanmıştır.

Tablo 9. Öğretme ve Öğrenme Ortamının Motivasyon Üzerindeki Etkilerine Yönelik Önermelerin İstatistik Bilgileri

ÖNERMELER	N	Ortalama	S.S
Eğitim ortamının teknoloji (akıllı tahta, müzik çalar ve internet) ile donatılmış olması	250	2,025	1,19144
,Sınıfta uyarıcı levha, pano ve afişlerin olması.	250	2,1083	1,15078
Sınıfların dış etkilerden etkilenmesi ve öğrenci dikkatlerinin dağılması,	250	2,125	1,26067
Sınıflarda yeterli havalandırmanın, ses yalıtımının ve aydınlatmanın oluşu	250	2,3667	1,27637
Ders araç gereçlerinin sağlam olması,	250	2,375	1,20964
Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi	250	2,4417	1,22162
Öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması,	250	2,45	1,20119
Sınıflardaki sıraların rahat oturacak şekilde yapılması,	250	2,4583	1,24277
Koridorların ve sınıfların temiz olması,	250	2,4833	1,2568
Yeterli ısıtma sisteminin olması,	250	2,5167	1,23658
Sınıf yerleşim düzeni ve tertibi,	250	2,55	1,27583
Sınıflarda daha rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması,	250	2,6083	1,26555
Sınıfın grup çalışmasına, sınıf etkinliklerine göre düzenlenebilir olması,	250	2,6167	1,1463
Sınıf mevcutlarının fazla olması,	250	2,7333	1,23488
Okul bahçesinin kullanım yeterliliği,	250	3	1,16677

Not: S.S: Standart Sapma

“Okul bahçesinin kullanım yeterliliği” önermesi ile “Sınıf mevcutlarının fazla olması” önermeleri sırasıyla 3,00 ve 2,73 ortalamaları ile motivasyon üzerine en fazla etki eden önermeler olmuştur.

Buna karşın “Öğretme ve Öğrenme ortamının teknoloji (akıllı tahta, müzik çalar ve internet) ile donatılmış olması” önermesi ile “Sınıfta uyarıcı levha, pano ve afişlerin olması mevcutlarının fazla olması” önermesi sırasıyla almış olduğu 2,02 ve 2,10 değerleriyle motivasyon üzerine en az etki eden önermeler olarak hesaplanmıştır.

Bu sonuca göre; okul bahçesinin küçük olması, bakımsız, boyasız, dağınık veya arzulanan düzeyde olmaması ile sınıflarda gereğinden fazla öğrencinin olması öğretmenlerin motivasyonu üzerine çok fazla etki ederken, sınıfta uyarıcı levha, pano ve afişin olması ile sınıfların teknolojik donanımı öğretmenlerin motivasyonu üzerine az oranda etki etmektedir. Normalde büyük ölçüde sınıf içi bir faaliyet olan eğitim öğretimle ilgili motivasyonun sınıf içi faktörlerden ziyade sınıf dışı bir faktör olan okul bahçesiyle daha yüksek bir ilişkisinin olması izahı zor bir durumdur.

Beklenti sınıf içi motivasyon araçlarının daha yüksek oranda etki etmesi şeklindedir. Ancak sınıf ve eğitim binası dışı bir faktör olan okul bahçesinin motivasyona etkisi, diğer faktörlerin hepsinden fazla çıkmıştır. Bunu eğitim ortamının bütünlüğü ile izah etmek mümkündür. Bu husus, Karasolak ve Sarı'nın okulun dış mimarisinin sınıfa ilişkin algıyı etkilediğini ortaya koyan bulgusuyla örtüşmektedir. Söz konusu çalışmaya göre okulun dış mimarisi ve çevresi ile ilgili olumlu algılar sınıfla ilgili algıları olumlu bir şekilde etkilemektedir¹⁷². Öğretmenin okula geldiği zaman ilk karşılaştığı yerin okul bahçesi olmasının bu sonuçtaki olası etkisini de göz ardı etmemek gerekir.

Fakat sınıf içi faktörler olarak sınıf mevcudun fazla olması(40'dan fazla), öğretmenin motivasyonunu olumsuz, sınıf mevcudunun az olması(40'dan az) öğretmenin motivasyonunu olumlu etkilemektedir. Sınıf mevcudu faktörü öğretmenlerin motivasyonunun olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Çalışmanın literatür kısmında da tartışıldığı gibi gelişmiş ülkelerde sınıf mevcudu ortalaması 20 civarında olup bu rakam Türkiye genelinde 29, İstanbul genelinde 39'dur. Buna karşın ideal sınıf beklentisi 20-25 civarı mevcudu olan sınıftır. Ancak Türkiye koşullarında daha yüksek rakamlar kanıksanmış görünmektedir. Bu nedenle çalışma

¹⁷²Karasolak ve Sarı, a.g.e., s. 146.

açısından İstanbul ortalamasına yakın bir rakam olan 40 ve üzeri mevcudu olan sınıflar, kalabalık sınıf olarak kabul edilmiştir.

4.5.4.Öğretme ve Öğrenme Ortamının Motivasyon Üzerindeki Etkilerine Yönelik Önermelerin T-Testi ve ANOVA Testi Sonuçları

Katılımcıların ankette yer alan 15 adet motivasyon etkisi önermesine verdikleri yanıtların ortalamaları arasında cinsiyete göre, yaşa göre, mesleki kıdeme göre, eğitim durumuna göre, bulunduğu okulda yaptığı görev süresine göre, öğretmenlerin branşına göre, okulun eğitim ortamının yeterliliğine göre ve sınıf mevcudu durumuna göre verilen yanıtlara göre farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla T ve ANOVA testleri uygulanmıştır.

4.5.4.1. Demografik Özelliklerden Kaynaklanan Farklılıklar

4.5.4.1.1. Cinsiyete Göre Motivasyon Farklılıkları

Analizde ilk önce cinsiyete göre anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için T testi uygulanmıştır. %5 anlamlılık düzeyinde strateji uygulamaya yönelik 15 önermenin ortalamalara göre 5 tanesinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre “ *Sınıflarda yeterli havalandırmanın, ses, yalıtımın ve aydınlatmanın oluşu*” önermesine, ankete katılan bayanlar ve erkekler farklı yanıt ortalamaları vermiştir. Bu önermeye bayanlar 2,09 ortalama ile katılım gösterirken, erkek öğretmenler ise 2,70 ortalama ile katılım göstermişlerdir. Ortalamalar arasındaki bu fark %5 anlamlılık düzeyinde $p= 0,049$ sonucundan dolayı, anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Çalışmanın alt problemlerinden birisi olan öğretmenlerin motivasyonlarının fiziksel koşullardan etkilenme durumunun cinsiyete göre değişip değişmediği sorusudur. Bu testte ortaya çıkan anlamlı farklılık eğitim ortamındaki fiziksel koşullar ile motivasyon arasındaki ilişkinin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Cinsiyete göre, önermelere verilen yanıtlarda farklılık çıkan diğer önermeler ise sırasıyla şu şekildedir; “*Sınıfın, grup çalışmasına, sınıf etkinliklerine göre düzenlenebilir olması*” bayanların ortalaması 2,39 erkeklerin yanıt ortalaması 2,95 ve $p= 0,013$ anlamlılık düzeyi; “*Sınıf yerleşim düzeni ve tertibi*” bayanların ortalaması 2,32 erkeklerin ortalaması 2,89 ve $p=0,02$ anlamlılık düzeyine göre

farklılık oluşmuştur. Bu önermelerde de cinsiyete göre motivasyonun anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca “Sınıflarda rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması” önermesine bayanların verdiği yanıtlara göre ortalaması 2,38 erkeklerin verdiği yanıtların ortalaması 2,95 ve $p= 0,019$ anlamlılık düzeyi; “Sınıflardaki sıraların rahat oturacak şekilde yapılması” önermesine verilen yanıtlara göre bayanların yanıt ortalaması 2,26 iken erkeklerin verdiği yanıtların ortalaması 2,76’dır ve %5 anlamlılık düzeyinde elde edilen $p=0,029$ sonucu arada anlamlı bir farkın oluşmasına neden olmuştur. Sınıf sıralarının konforunun da üstteki diğer önermelerde olduğu gibi erkek öğretmenlerle bayan öğretmenlerin motivasyonunu farklı düzeylerde etkilemektedir.

Genel olarak cinsiyete göre Likert sorularına verilen yanıtlarda farklılık çıkması, eğitim ortamının bayan öğretmenler üzerinde erkek öğretmenlere göre %5 anlamlılık düzeyinde daha fazla etki ettiğini söylemektedir. Yani bayan öğretmenler eğitim ortamının şartlarına göre erkeklere göre daha hassastır ve bu durum motivasyonlarını etkilemektedir. Buna karşın eğitim ortamının şartları erkek öğretmenlerin motivasyonları üzerine etkisi daha azdır. Diğer 9 önermede ise %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Yani bu 9 önermeye verilen yanıtlar ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık yoktur.

4.5.4.1.2. Yaşa Göre Motivasyon Farklılıkları

Daha sonra ise katılımcıların yaşları ile önermelere verdikleri yanıtların ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testi sonuçlarına göre %5 anlamlılık düzeyinde katılımcıların yaşları ile önermelere verdikleri yanıtların ortalamaları arasında sadece 1 önermede anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

“Ders araç gereçlerinin sağlam olması” önermesine yaş grubu farklı olan katılımcıların farklı yanıtlar vermesi, ANOVA testine göre %5 anlamlılık düzeyinde bir farklılık oluşturmuştur. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla One-way ANOVA PosthocModülü kullanılarak Tukey Testi yapılmıştır. Tukey Testi sonucuna göre, 21-25 yaş grubunda yer alan öğretmenler ile 41 ve üzeri yaştaki öğretmenler bu önerme için farklı yanıtlar vermişlerdir. Mesleğe yeni başlayan grupta olan 21-25 yaşındaki öğretmenler, ders araç ve gereçlerinin sağlam olmasının motivasyon üzerinde etkili olduğunu savunurken, meslekte ileri yaşta bulunan öğretmenler ders araç gereçlerinin sağlam olmasının motivasyonlarını

etkilemediğini savunmuştur. bu sonuç, genel olarak yaş faktörünün motivasyon üzerinde etkisi olmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgunun ortaya çıkardığı sonuç Yavuz ve Karadeniz'in araştırmasında tespit ettiği bulguyla kısmen örtüşmektedir. Söz konusu çalışmaya göre meslekte yeni olan öğretmenler ders araç ve gerecinin yeterliliğine önem verirken daha yaşlı öğretmenler fiziksel ortamın sağlığını daha çok önemsemektedir ¹⁷³.

4.5.4.1.3. Eğitim Düzeyine Göre Motivasyon Farklılıkları

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile önermelere verilen yanıtların ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla uygulanan ANOVA testi sonucunda ise, 15 önermenin hiçbirinde %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Bu sonuca göre, ankete katılan öğretmenlerin yüksekokul, fakülte veya lisansüstü mezunu olmalarıyla önermelere verdikleri yanıtlar arasında herhangi bir farklılık bulunmayıp, bütün gruplar aynı doğrultuda düşünmektedirler.

4.5.4.1.4. Mesleki Kıdeme Göre Motivasyon Farklılıkları

ANOVA testi ile analiz edilen bir diğer soru grubu da mesleki kıdem ile motivasyon önermelerine verilen yanıtların farklılığının araştırılmasıdır. Buna göre, eğitim ortamının motivasyon üzerine etkilerini ölçen 15 önermeden 5 tanesinde mesleki kıdem grupları ile verilen yanıtların ortalamaları arasında % 5 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

ANOVA testi sonucu ortaya çıkan bu anlamlı farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Tukey Testi yapılmıştır. Tukey Testi sonucuna göre, yukarıdaki 5 önermeye verilen yanıtlardaki farklılıklar genel olarak mesleki kıdemi 1-5 yıl arasında olanlar ile mesleki kıdemi 15 yıl ve üzeri olan öğretmen grubundan kaynaklanmaktadır. Bu sonuca göre, mesleğe yeni başlamış olanlar ile meslekte kıdem bakımından ileri noktada bulunanlar, "*Öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması*", "*Ders araç gereçlerinin sağlam olması*", "*Sınıf yerleşim düzeni ve tertibi*", "*Sınıflarda daha rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması*", "*Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi*" önermelerine verdikleri yanıtlar ile motivasyonları üzerine etkilerini belirtmişlerdir.

¹⁷³ Yavuz ve Karadeniz, a.g.e., s. 517.

Meslekte yeni olan öğretmenler için yukarıdaki önermeler motivasyonları üzerine fazla etki ederken, mesleki kıdemi fazla olanların motivasyon düzeylerine fazla etki etmemektedir. Bu bulgular literatürdeki pek çok çalışmanın mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin motivasyonunun daha fazla etkilendiğine işaret eden bulgularla önemli ölçüde örtüşmektedir.

Tablo 10. Mesleki Kıdemin Motivasyona Etkisi

ANOVA						
		Sum of Squares	df	MeanSquare	F	Sig.
Öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması,	BetweenGroups	13,049	7	4,350	3,180	,027
	WithinGroups	158,651	243	1,368		
	Total	171,700	250			
Ders araç gereçlerinin sağlam olması,	BetweenGroups	11,565	7	3,855	2,751	,046
	WithinGroups	162,560	243	1,401		
	Total	174,125	250			
Sınıf yerleşim düzeni ve tertibi,	BetweenGroups	22,526	7	7,509	5,088	,002
	WithinGroups	171,174	243	1,476		
	Total	193,700	250			
Sınıflarda daha rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması,	BetweenGroups	13,573	7	4,524	2,965	,035
	WithinGroups	177,019	243	1,526		
	Total	190,592	250			
Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi	BetweenGroups	14,031	7	4,677	3,317	,022
	WithinGroups	163,561	243	1,410		
	Total	177,592	250			

4.5.4.2. Motivasyonun Farklılaştığı Önermeler

Yapılan bir diğer ANOVA analizi ise eğitim ortamını yeterli bulanların, bulmayanların ve kısmen yeterli bulanların, motivasyonu ölçen likert sorularına verdikleri yanıtların ortalamaları arasındaki farkların araştırılması ile ilgilidir.

Analiz sonucuna göre, incelenen 15 önermeden sadece 1 tanesinde % 5 anlamlılık düzeyinde $p=0,001$ değerine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Önermeye ilişkin istatistiki bilgiler aşağıdaki gibidir.

ANOVA analizine göre ortaya çıkan bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için tekrar Tukey Testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre, eğitim ortamını yeterli bulmayanlar ile kısmen yeterli bulanlar ve yeterli bulanlar bu önermeye farklı yanıt ortalamaları vermişlerdir. Eğitim ortamını yeterli ve kısmen yeterli bulanlara göre; öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması motivasyon üzerine az etki ederken, eğitim ortamını yetersiz bulanlar bu önermeye motivasyonu çok fazla etkilediği yönünde yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 11. Kıdeme İlişkin ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	MeanSquare	F	Sig.
Öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması,	BetweenGroups	18,163	5	9,081	6,92	,001
	WithinGroups	153,537	245	1,312		
	Total	171,700	250			

Öğretmenlerin mevcut olarak görev yaptıkları okuldaki görev süreleri ile önermelere verilen yanıtların ortalamaları arasındaki farklılığı ortaya çıkarmak için yapılan analizde ise 15 önermenin 2 tanesinde %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Önermeler ve istatistiki bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 12. Görev Süresine İlişkin ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	MeanSquare	F	Sig.
Sınıflarda daha rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması,	BetweenGroups	20,144	5	10,072	6,914	,001
	WithinGroups	170,448	245	1,457		
	Total	190,592	250			
Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi	BetweenGroups	11,563	5	5,781	4,074	,019
	WithinGroups	166,029	245	1,419		
	Total	177,592	250			

Elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin mevcut olarak görev yaptıkları okuldaki görev süreleri ile yukarıdaki 2 önermeye verdikleri yanıtlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. %5 anlamlılık düzeyinde sırasıyla elde edilen $p=0,001$ ve $p=0,019$ anlamlılık düzeyleri, farklılığın tespitidir. Bu farklılık ise, görev süresi 0-2 yıl arasındaki grup ile 3-5 yıl arasındaki grupta bulunan öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan kaynaklanmaktadır.

Görev süresi 0-2 yıl arasında olanlar, sınıflarda daha rahat hareket edecek alanların olması önermesi ile öğretmen masasının herkesin görebileceği yere yerleştirilmesi önermesine verdikleri yanıtlar ile bunların motivasyonları üzerinde daha az etkisi olduğunu iddia ettikleri tespit edilirken, görev süresi 3-5 yıl arasında olanların ise tam tersi düşüncede oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin branşları ile motivasyona etki eden önermelerin yanıt ortalamaları arasındaki farklılığın tespiti için yapılan analiz sonuçları ise aşağıdaki gibidir;

Tablo 13. Öğretmenlerin Branşlarına Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Öğretme ve Öğrenme ortamının teknoloji (akıllı tahta, müzik çalar ve internet) ile donatılmış olması	Between Groups	8,438	5	4,219	3,076	,050
	Within Groups	160,487	245	1,372		
	Total	168,925	250			

İncelenen 15 önermenin sadece 1 tanesinde % 5 anlamlılık düzeyinde $p=0,05$ anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Detaylı inceleme sonucunda branşı İngilizce öğretmeni olan katılımcılar ile Türkçe öğretmeni katılımcıların yukarıdaki önermeye verdikleri yanıtların ortalamaları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

İngilizce öğretmenlerine göre, eğitim ortamının teknoloji ile donatılmış olması motivasyonları üzerine çok fazla etki ederken Türkçe branş öğretmenlerinin motivasyonları üzerine çok fazla etki etmemektedir. Bu durumu İngilizce dil eğitiminde teknolojik araç gerecin daha önemli olması ile açıklamak mümkündür. Türkiye'deki gelenekselleşmiş uygulamalarda İngilizce dil eğitimi büyük ölçüde teknolojik araç gereçlerle donatılmış sınıflarda verilmektedir. Dolayısıyla yerleşik olan duruma göre bu tür araç gereç ihtiyacı daha da belirginleşmektedir.

Yapılan son ANOVA analizi ise sınıf mevcudu ile ilgili önermelere verilen yanıtların ortalamalarının karşılaştırılması üzerinedir. Bu analize göre incelemeye konu olan 15 önermenin sadece 3 tanesinde %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 14. Sınıf Mevcuduna İlişkin ANOVA Testi

ANOVA						
		Sum of Squares	df	MeanSquare	F	Sig.
Sınıf mevcutlarının fazla olması,	BetweenGroups	10,057	2	10,057	8,044	,005
	WithinGroups	147,534	248	1,250		
	Total	157,592	250			
Sınıfın grup çalışmasına, sınıf etkinliklerine göre düzenlenebilir olması,	BetweenGroups	5,648	2	5,648	4,422	,038
	WithinGroups	150,719	248	1,277		
	Total	156,367	250			
Öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması,	BetweenGroups	6,753	2	6,753	4,831	,030
	WithinGroups	164,947	248	1,398		
	Total	171,700	250			

Analize göre, katılımcı öğretmenlerin ders işlediği sınıfların mevcudu ile önermelere verdikleri yanıtlara göre, öğrenci mevcudu fazla olan sınıfların öğretmenleri yukarıdaki önermeler sonucunda motivasyonlarının çok fazla etkilendiği belirtmişlerdir. Buna karşın sınıf mevcudu nispeten daha az olan sınıfların öğretmenleri, yukarıdaki önermeler için motivasyonlarını az etkilediklerini beyan etmişlerdir. Sınıf mevcudu ile ilgili bulgular Türkiye'deki genel kanı ile ve bu alanda yapılmış olan çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Kalabalık sınıflar doğal olarak daha gürültülü olmakta ve iletişim bozulmaktadır. Bulgular Türkiye'deki eğitim sisteminin genel bir problemi olan kalabalık sınıf probleminin örneklemini oluşturan okullarda da varlığını devam ettirdiğini de göstermektedir.

Çalışmanın devamında Faktör Analizi yapılmış ve sonuçlara etki eden faktörler tespit edilmiştir.

4.5.5. Faktör Analizi

Değişkenlerin söz konusu olduğu ilişkileri incelemek için kullanılan analiz yöntemlerinde ele alınan değişkenler bağımlı ve bağımsız değişkenler olarak ikiye ayrılırlar. Ancak bazı durumlarda değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde bu şekilde gruplandırma yapılmaz¹⁷⁴. Grublamanın yapılmadığı durumlarda faktör analizine başvurulur ve çok sayıdaki değişken daha az sayıdaki değişkene indirgenir. Bu şekilde hareket edilerek değişkenler arasındaki ilişkinin yapısı ile ilgili ipuçları elde edilmeye çalışılır. Değişkenler arası ilişkilerin faktör analizine tabi tutulabilmesi için bazı koşulların sağlanması gerekmektedir, bunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür¹⁷⁵:

- Değişkenler arası ilişki doğrusal olarak kabul edilir ve bu koşulun olmaması halinde faktör analizi uygulanamaz.
- Analizde kullanılacak örnek sayısının değişken sayısının beş katı olması en ideal durum olarak kabul edilir.
- Değişken sayısı az veya çok olsa bile elde edilen gözlem sayısının 50'den aşağı olmaması gerekir.
- Faktör analizinin yapılabilmesi için öncelikle modelin geçerliliği test edilir. Bu test Barlett küresellik testi ile yapılır.
- Analizdeki örneklemin yeterliliği ise Keizer-Mayer-Olkin (KMO testi) ile ölçülür.
- Bu testin değeri % 60'ın altına düşerse faktör analizi uygulanamaz.

Literatürde faktör analizi iki başlık altında ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi açıklayıcı faktör analizi iken ikincisi ise onaylayıcı faktör analizidir. Her iki analiz türü de aşağıda kısaca ele alınmıştır

- ✓ **Açıklayıcı Faktör Analizi:** Bu analiz, değişkenler arasındaki muhtemel ilişkilerin varlığını tespit etmeye yöneliktir. Araştırmacı incelediği değişkenler arasındaki ilişkinin türü, yönü ve varlığı konusunda herhangi bir fikre ya da öngörüye sahip değilse bu analizi uygular ve değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını sorgular.
- ✓ **Onaylayıcı Faktör Analizi:** Bu analiz, açıklayıcı faktör analizinin aksine varlığı bilinen bir ilişkinin doğruluğunu test etmek için kullanılır.

¹⁷⁴ Remzi Altunışık; Recai Coşkun; Serkan Bayraktaroğlu; Engin Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*, Sakarya Kitabevi, Sakarya, 2010, s. 261

¹⁷⁵ Ahmet Hamdi İslamoğlu, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)*, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2011, s. 238

Faktör analizinde değişkenler arası ilişkiyi açıklayan faktörlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu çeşitli şekillerde yapılabilir. Değişkenler arası ilişkileri açıklamak üzere kaç faktörün belirleneceği genellikle dört yöntemle yapılmaktadır. Bunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür¹⁷⁶;

- ✓ Araştırmacı tarafından belirleme; Faktör sayısının belirlenmesinde birinci yöntem faktör sayısına araştırmacının kendisinin karar vermesidir. Buna göre araştırmacı faktör sayısına karar verir ve buna göre analizi yapar.
- ✓ Özdeğerlere (Eigenvalue) göre belirleme; bu yöntemde ise faktörlerin öz değerlerine bakılır ve öz değeri 1'den yüksek olan faktörler analize dahil edilerek sonucu verecek en uygun faktör sayısına karar verilebilir.
- ✓ Scree test kriterine göre belirleme; Bu yöntemde araştırmayı yapan Scree Test Diyagramı'na bakıp ölçülmek istenen durumu en fazla açıklayabilen faktörleri dikkate kullanacağı faktörlerin hangisi olması gerektiğine karar verebilmektedir.
- ✓ Açıklanan varyansa göre belirleme; Varyansın esas alındığı bu yöntemde ise araştırmayı yapan kişi toplam varyansın belirli bir seviyesine kadar açıklama gücü olan faktörlerin tamamını analiz için seçebilmektedir.

4.5.5.1. Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizinin birinci adı BartlettTesti'dir. Bu testin amacı elde edilen korelasyon matrisindeki bütün diyagonal ifadelerin 1 ve diyagonal olmayan ifadelerin ise 0 birim matrise eşit olup olmadığını sınamaktır. Bu test için elde edilen verilerin çoklu normal dağılıma sahip olması gerekir. Bu araştırma için yapılmış olan analizde kullanılan veriler için elde edilen $p=0,000$ değeri % 5 anlamlılık seviyesinde olup veriler birim matris değildir.

Faktör analizinin ikinci adımı ise mevcut örneklemin yeterli olup olmadığını ölçmeyi sağlayan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testidir. Bu araştırmadaki örneklem için yapılmış olan test ile elde edilen değer 0,892 olup mevcut örneklemin çok iyi seviyede bir örneklem olduğunu göstermektedir. Test sonuçları aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

¹⁷⁶ Remzi Altunışık; Recai Coşkun; Serkan Bayraktaroğlu; Engin Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*, Sakarya Kitabevi, Sakarya, 2010. s. 274

Tablo 15. KMO ve Bartlett Testi

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0,892
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1065,567
	df	105
	Sig.(p değeri)	,000

KMO skalasına göre örneklemin değeri 0 ile 1 arasında değişir ve 0,90-1,00 arası değere sahip örneklem mükemmel örneklem olarak kabul edilir. Örneklem değerinin 0,80-0,89 olması durumunda ise söz konusu örneklem çok iyi seviyede bir örneklem olarak kabul edilir. Örneklemin elde edilen ölçüm değeri 0,70-0,79 ise iyi örneklem, 0,60-0,69 ise orta derecede bir örneklem, 0,50-0,59 ise zayıf örneklem olarak kabul edilir ve 0,50'nin altındaki değerlerde ise örneklem yetersiz bir örneklem olarak görülür. Bu ölçütler göz önüne alındığında bu araştırmadaki örneklemin test değeri olan 0,892 değeri örneklemin çok iyi seviyede bir örneklem olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu araştırmada faktör analizi için söz konusu edilecek olan faktörlerin sayısına elde edilen öz değerlerle karar verilmiştir. Analiz sonucu 3 faktör gözlenmiş ve bu faktörlerin toplam varyansın % 66'dan fazlasını açıkladığı görülmüştür. Dolayısıyla bu oran % 60 koşulunu karşıladığı için faktör analizinin yapılması uygundur. Tespit edilen faktörlerin faktör yükleri ise aşağıdaki şekildedir;

1. Faktörün yükü: % 49,054
2. Faktörün yükü: % 9,764
3. Faktörün yükü: % 7,365

Tablo 16. Faktör Yükleri

Component	Total Variance Explained					
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	7,358	49,054	49,054	7,358	49,054	49,054
2	1,465	9,764	58,818	1,465	9,764	58,818
3	1,105	7,365	66,183	1,105	7,365	66,183
4	,900	5,999	72,182			
5	,675	4,498	76,680			
6	,621	4,139	80,818			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Birinci faktörün altında bulunan önermeler ve faktör yükleri şunlardır:

- *Okul bahçesinin kullanım yeterliliği (0,518).*
- *Ders araç gereçlerinin sağlam olması,(0,583).*
- *Sınıf yerleşim düzeni ve tertibi,(0,819).*
- *Sınıflarda daha rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması,(0,828).*
- *Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi,(0,792).*
- *Koridorların ve sınıfların temiz olması,(0,757).*
- *Sınıflardaki sıraların rahat oturacak şekilde yapılması,(0,779).*
- *Yeterli ısıtma sisteminin olması,(0,750).*

Yukarıdaki liste, öğretmenlerin motivasyonuna en fazla etki eden üç faktörden birincisinin oluşumuna yol açan önermelerin listesidir. Yani öğretmenlerin motivasyonuna etki eden faktörler birkaç grup halinde ele alınabilirler ve bunlar içerisinde bazı faktörlerin bu etkiyi açıklama gücü daha yüksek olabilir. Bu açıdan birinci faktör olarak ele alınan faktör bu ilişkiyi açıklama yüzdesi en yüksek olan faktördür ve fiziksel koşullarla motivasyon arasındaki ilişkiyi açıklama gücü % 49,054'tür. Dolayısıyla birinci faktör, bu ilişkiyi açıklama gücünün tek başına yarısını temsil etmektedir. Bu faktörü ise bütün önermeler içerisinde bazı önermeler daha fazla etkilemektedir. Listede yer alan önermeler bu önermeler olup sahip oldukları değerler de birinci faktör üzerindeki etkilerini göstermektedir. Bu nedenle faktör analizi sonuçlarını bu faktörler üzerinden okunması gerekmektedir.

Birinci faktörün içinde en belirleyici önermeler olarak sırasıyla sınıflardaki boş alanlar, sınıf yerleşiminin düzeni ve öğretmen masasının sınıf içerisindeki konumu karşımıza çıkmaktadır. Bu bulgular çalışmada zikredilen birçok araştırmanın bulgularıyla önemli ölçüde örtüşmektedir.

İkinci faktörün altında bulunan önermeler ve faktör yükleri şunlardır:

- *Öğretme ve Öğrenme ortamının teknoloji (akıllı tahta, müzik çalar ve internet) ile donatılmış olması (0,848).*
- *Sınıflarda yeterli havalandırmanın, ses yalıtımının ve aydınlatmanın oluşu, (0,753).*

- *Sınıfın grup çalışmasına, sınıf etkinliklerine göre düzenlenebilir olması,(0,567).*
- *Öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması,(0,589).*
- *Sınıfların dış etkilerden etkilenmesi ve öğrenci dikkatlerinin dağılması,(0,569).*
- *Sınıfta uyarıcı levha, pano ve afişlerin olması,(0,564)*

İkinci faktöre ilişkin öne çıkan ilk üç önerme ise sırasıyla sınıf ortamındaki teknolojik donanım, sınıf havalandırma ve aydınlatması ile öğretim araç ve gereçlerinin durumudur. Bu bulgular da başka çalışmaların bulgularıyla paralellik arz etmektedir.

Üçüncü faktörün altında bulunan önermeler ve faktör yükleri şunlardır:

- *Sınıf mevcutlarının fazla olması,(0,776).*
- *Okul bahçesinin kullanım yeterliliği, (0,577)*
- *Sınıfların dış etkilerden etkilenmesi ve öğrenci dikkatlerinin dağılması,(0.365)*
- *Sınıfta uyarıcı levha, pano ve afişlerin olması.(0.193)*
- *Sınıfın grup çalışmasına, sınıf etkinliklerine göre düzenlenebilir olması, (0,180)*
- *öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması, (0,123)*
- *Ders araç gereçlerinin sağlam olması, (0,100)*
- *Sınıflarda daha rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması, (0,092)*
- *Sınıflardaki sıraların rahat oturacak şekilde yapılması,(0.86)*
- *Sınıf yerleşim düzeni ve tertibi, (0,078)*
- *Yeterli ısıtma sisteminin olması,(0,078)*
- *Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi(0.073)*
- *Öğretme ve Öğrenme ortamının teknoloji (akıllı tahta, müzik çalar ve internet) ile donatılmış olması,(0,071)*

- *Sınıflarda yeterli havalandırmanın, ses yalıtımının ve aydınlatmanın oluşu, (0,070)*
- *Koridorların ve sınıfların temiz olması,(0,000)*

4.5.5.2. Rotasyonlu Faktör Matrisi

Rotasyonlu faktör matrisinin amacı, rotasyona işlemi uygulanmayan faktörleri doğru ve anlamlı bir şekilde yorumlamaktır. Bu işlemin yapılması ile rotasyon uygulanan matris içindeki değişkenlerden hangisinin elde edilen faktörlerle ilişkisi tespit edilmeye çalışılır. Elde edilen ağırlıklar çalışmalara göre farklılaşabilmektedir ancak 0,35 ve 0,55 değerleri kesme noktaları olarak alınabilir. Bu araştırma kapsamında yapılmış olan uygulamada elde edilen bulgular dahilinde yapılmış olan analizde hangi önermenin hangi faktöre ne kadar yük verdiği ölçülmüş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda ortaya konmuştur. Elde edilen sonuçlara göre okulun fiziki imkanlarını temsil eden önermelerden oluşan birinci faktör altında 8 önerme vardır. Dolayısıyla 15 önermenin 8'i birinci faktör altında yer alarak en yüksek katkıyı birinci faktöre vermiştir.

Tablo 17. Sınıf Ortamının Motivasyona Etkisi

	Rotated Component Matrix ^a		
	1	2	3
Sınıf mevcutlarının fazla olması,	,089	,091	,776
Öğretme ve Öğrenme ortamının teknoloji (akıllı tahta, müzik çalar ve internet) ile donatılmış olması	-,080	,848	,071
Sınıflarda yeterli havalandırmanın, ses yalıtımının ve aydınlatmanın oluşu	,335	,753	-,070
Okul bahçesinin kullanım yeterliliği,	,518	,245	-,577
Sınıfın grup çalışmasına, sınıf etkinliklerine göre düzenlenebilir olması,	,516	,567	-,180
Öğretim araç ve gereçlerinin kolay ulaşılabilir olması,	,538	,589	-,123
Ders araç gereçlerinin sağlam olması,	,583	,500	-,100
Sınıf yerleşim düzeni ve tertibi,	,819	,232	,078
Sınıflarda daha rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması,	,828	,198	-,092
Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi	,792	,016	-,073
Koridorların ve sınıfların temiz olması,	,757	,253	,000
Sınıflardaki sıraların rahat oturacak şekilde yapılması,	,779	,312	,086
Sınıfların dış etkilerden etkilenmesi ve öğrenci dikkatlerinin dağılması,	,450	,569	,365
Derslerin farklı ortamlarda olması	,750	,344	,078
Yeterli ısıtma sisteminin olması,	,750	,344	,078
Sınıfta uyarıcı levha, pano ve afişlerin olması.	,465	,564	,193

Birinci faktöre en fazla yük veren önermeler ise; *“Sınıflarda daha rahat hareket etmeyi sağlayacak boş alanların olması”* ve *“Sınıf yerleşim düzeni ve tertibi”* önermeleridir. Bu önermelerin yükü ise sırasıyla 0,828 ile 0,819’dur. Dolayısıyla sınıflardaki boş alanlar ile sınıf yerleşim düzeni fiziksel imkânlarla ilişkin en önemli iki konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle bir sınıfın öğretmen motivasyonunu olumsuz etkilemeyecek şekilde dizayn edilebilmesi için sınıfta hem yeterli boş alanın olması hem de sınıf oturma düzeninin düzgün olması gerekmektedir.

Sınıfın maddi donanımı ile ilişkili önermelerden oluşan 2. Faktörün altında ise 15 önermenin 6’sı yer almıştır. Bu faktöre ise en yüksek katkıyı 0,848 oranıyla, *“Öğretme ve Öğrenme ortamının teknoloji (akıllı tahta, müzik çalar ve internet) ile donatılmış olması “* önermesi vermiştir. Bu sonuç ise eğitim ortamının eğitim araç gereçleri bakımından maddi imkânlarının verilen eğitimin gereklerini karşılayacak düzeyde bir yeterliliğe sahip olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Son olarak hesaplanan 3. Faktörün altında ise 15 önermeden sadece 1 tanesi katkı sağlamıştır. Bu önermenin ise faktöre katkısı 0,776 olarak ölçülmüştür. Bu önerme ise sınıf mevcudu ile ilgili olan önermedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bütün toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da eğitimin mihenk taşı öğretmenlerdir. Öğretmen, tarihsel rolü itibarıyla hem topluma öğretene hem de davranışlar konusunda eğitendir. Genel olarak ele alındığı zaman öğretmenin Türk toplumunun bütün bireylerinin kişisel geçmişinde özel bir yeri vardır. Çünkü öğretmeni hem öğretene, hem eğitene hem de geleceği hakkında yol gösterene olmuştur. Bu yüzden öğretmen, Türk toplumunda hem bireylere bir takım değerleri aşıl原因an hem de davranışları ve toplum içindeki saygınlığıyla model alınan önemli bir figürdür.

Öğretmenlerin bu rolü son yılların bir takım değişimleriyle birlikte aşınmaya başlamıştır. Bir yandan öğretmenlerin geçmişteki karizmatik sosyal rolleri aşınırken diğer yandan eğitim sistemiyle ilgili anlayış ve beklentiler de değişmiştir. Geçmişte öğretmen bilginin merkezi iken yeni dönemde bilgiye ulaşıl原因abilecek kaynaklar çoğalmış ve öğretmenler bilgi konusundaki tek otorite olma ayrıcalığını kaybetmiştir. Bunun yanında eğitim sistemi de öğretmen odaklı bir sistem olmaktan öğrenci odaklı bir sisteme doğru gidilmiştir. Bu da bir bütün olarak öğretmenlerin rolünde değişikliklere yol açmıştır. Ancak bu gelişmeler öğretmenlerin tamamıyla önemini kaybettiği anlamına gelmemektedir. Aksine bu dönüşüm, farklı şekillerde öğretmenleri daha da işlevsel rollerle donatmış ve öğretmenin toplumsal yapıdaki önemini farklı biçimlerde daha da artırmıştır.

Yeni eğitim anlayışında bilginin üretildiği kaynaklar çoğaldığı için bilgiye erişim kolaylaşmış ancak bu bilginin edinilmesi ve kullanılması konusunda öğretmenin rolü artmıştır. Bundan dolayı yeni dönemde öğretmenin işlevi, bilgiyi aktaran değil bilgiye ulaşmayı ve bilgiyi edinip kullanmayı öğretene aktör şeklini almıştır. Türkçedeki ifadeyle öğretmen artık öğrenciye balık veren değil balık tutmayı öğretene kişidir. Diğer yandan yeni eğitim anlayışı öğrenci odaklı bir anlayışa dönüşmüştür. Çünkü toplumsal ve ekonomik sistemin ihtiyaç duyduğu kişilerin bilgi çağı gereklilikleri dolayısıyla daha donanımlı kişiler olması öğrencilerin bu donanımı ve başarısını çok önemli bir konu haline getirmiştir.

Öğretmenlerin başarısını etkileyen en önemli faktörlerden bir tanesi ise onda harekete geçme güdüsünü yaratan motivasyondur. Her insanda olduğu gibi öğretmenlerde de motivasyon, harekete geçirici ya da hareketi söndürücü etkilere yol açmakta sonuç olarak eğitim faaliyetinin temel çıktıları üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır.

Araştırmalar, öğretmenlerin de diğer insanlar gibi günlük yaşamın baskısı altında olduğunu, işlerini yapmak için duydukları istek ve hevesin söndüğünü, birçok çevresel olumsuz faktörün zaman içerisinde öğretmenin motivasyonunu azalttığını ortaya koymaktadır. Bunun yanında öğretmenleri motive edici faktörlere yönelik çalışmalar da motivasyonu artırmaya yönelik girişimlerin gerek öğrencide gerekse öğretmende motivasyonu artırdığını ve eğitim çıktılarının niteliğinde bir yükselme olduğunu göstermektedir. Son yıllarda eğitim ortamının fiziksel koşullarının öğrenci ve öğretmen motivasyonu üzerindeki etkilerine ilişkin çok sayıda çalışma yapılmıştır ve hala da bu araştırmalar devam etmektedir. Çalışmalarda elde edilen bulguların ortak noktası eğitim ortamının fiziksel koşullarının öğretmen motivasyonunu olumlu ya da olumsuz olarak etkilediği şeklindedir. Sınıfların kalabalıklığı, okulun mimarisi, binanın fiziksel özellikleri, eskiliği/yeniliği, okulun bahçesi, koridorlar, havalandırma imkanları, , sınıflarda yeterli boş alanların olmaması, sınıfların verimli ders işlemeye uygun şekilde dizayn edilememesi, sınıfta öğretmen sandalyesinin konumu gibi onlarca değişik faktör bu motivasyon üzerinde etkiler yaratmaktadır.

Eğitim ortamının fiziksel koşullarının öğretmen motivasyonu üzerindeki etkilerine ilişkin literatürde çok sayıda çalışma olduğu için bu konudaki durum artık oldukça anlaşılır bir seviyeye gelmiştir. Bu noktadan sonra araştırmaların daha spesifik bulgulara yönelerek sorunların daha alt boyutlarda tespit edilmesine zemin hazırlaması gerekmektedir. Bu araştırma da artık genelleşmiş olan bazı sorunlardan yola çıkarak spesifik bulgulara ulaşma niyetiyle yapılmıştır. Bu yüzden inceleme konusu yapılan öğretmenlerde dilin öneminden hareketle anadil ve yabancı dil bilen öğretmenler şeklinde evren daraltması yapılmış ve bu evreni ifade edebilecek bir örneklemeden elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Ayrıca motivasyona etki eden fiziksel koşullar oldukça geniş bir listeyi oluşturduğu için bu koşullar eğitim ortamındaki koşullarla sınırlı tutulmuştur.

Çalışmanın bulguları, öğretmenlerin etkilenme düzeyinin çeşitli demografik faktörlere göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Yaş, cinsiyet, kıdem gibi faktörlere ilişkin bir çok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da farklılaşmanın nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında farklı öğretmen gruplarında farklı ihtiyaçların öne çıkabildiği görülmektedir. Özellikle İngilizce öğretmenleri açısından teknolojik imkanların sonuca etki edici bir faktör olduğu görülmektedir. Sınıf üzerindeki otoritenin simgesi olan öğretmen sandalyesi ise hemen hemen bütün alt boyutlarda birbirine benzer sonuçlara yol açmakta ve sınıf yönetimi ve motivasyonun önemli bir aracı olarak kendini ortaya koymaktadır.

Araştırmada katılımcıların cevaplarından hareketle elde edilen temel bulgu, mevcut okullardaki eğitim ortamının yetersizliği ve eğitim ortamının fiziksel koşullarının öğretmenlerin motivasyonlarına etki ettiği şeklindedir. Katılımcıların % 95'i eğitim ortamının motivasyonlarını olumlu ya da olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Bu bulgu da çalışmanın problem cümlesinin onaylandığını göstermektedir. Araştırma konusu okulların tamamında genel olarak bir eğitim ortamı yetersizliği söz konusudur ve bu koşullar öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Bu etkilenme düzeyi çeşitli değişkenlere göre alt boyutlarda farklılaşabilmektedir. Farklılıklar da problem cümlesinin alt problemlerini teşkil etmektedir.

Anket sorularının 2. kısmında yer alan likert'li sorularında olumlu ve olumsuz içerik taşıyan sorular vardır. Bu sorular şu şekildedir:

A. Olumsuz sorular

- ✓ Sınıfların mevcudunun fazlalığı,(0,776).
- ✓ Okulun dış görünüşü,(kullanım yeterliliği)(0,577)
- ✓ Okulun donanım yetersizliği(0,577)
- ✓ Sınıfların dış etkilerden etkilenmesi ve öğrencilerin dikkatlerinin dağılması,(0.365)
- ✓ Derslerin farklı ortamlarda yapılması,(0.365)

B. Olumlu Sorular

- ✓ Uyarıcı afiş ve levhaların olması,(0.193)
- ✓ Öğretim araç ve gereçlerine ulaşılabilirlik,(0,123)
- ✓ Sınıfların rahat hareket edebilecek şekilde geniş olması,(0,092)
- ✓ Sınıflardaki sıraların rahat oturacak şekilde planlanması,(0.86)
- ✓ Isıtma sisteminin yeterli olması,(0,078)
- ✓ Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi(0.073)
- ✓ Öğretme ve Öğrenme ortamının teknoloji yoğun olması (radyo televizyon ve internet) ile donatılmış olması,(0,071)
- ✓ Öğrenciler için yeteri kadar araç gereç malzeme olması,(0,071)
- ✓ Sınıflarda yeterli aydınlatma, ses yalıtımı, havalandırmanın oluşu,(0,070)
- ✓ Koridor ve sınıfların temiz olması.(0,000)

Olumlu ve olumsuz içeriği olan sorulara verilen cevaplarda Öğretmenlerin olumsuz sorulardan çok fazla etkilendikleri, motivasyonlarını olumsuz etkilediği görülmektedir. En fazla olumsuz etkilendikleri faktör sınıf mevcutlarının fazla olmasıdır.

Sınıf içi faktör olan uyarıcı afiş ve levhaların olması öğretmenlerin motivasyonunu olumlu etkilemiştir.

Öğretmenlerin motivasyon konusunda genel olarak sınıf içi düzeni öne çıkardığı görülmektedir. Sınıftaki öğrencilerin sayısı arttıkça öğretmenlerin motivasyonu azalmakta, öğrenci sayısı düştükçe öğretmenlerin motivasyonu artmaktadır. Burada en ilgi çekici nokta ise okul bahçesinin kullanım yeterliliğinin en önemli motivasyon aracı olarak en üstten 2. sırada yer almasıdır. Bunun gerekçesine ilişkin durum araştırmada bir detaylandırma yapılmamıştır. Ancak bunu öğretmenlerin eğitim kurumunda ilk karşılaştıkları mekânın okul bahçesi olması ve motivasyonu etkileyen faktörlerin daha okul binasına girmeden kendini hissettirmesi ile açıklamak mümkündür. Buna yönelik daha detaylı araştırmalar yapılarak okul bahçesinin hem öğrenci hem de öğretmenin moral ve motivasyonu üzerindeki etkilerin tahlil edilmesi gerekmektedir. Bu araştırmada elde edilen bu sonuç ileride sadece bu konuya odaklanan başka çalışmalarla ele alınıp bunun altında yatan sebepler incelenebilir. Bu şekilde yapılmış bir çalışma ile öğretmenlerin motivasyonuna etki edebilecek sınıf dışı faktörlerin etkisi de daha net anlaşılabilir.

Daha önce de açıklandığı gibi herkesin motivasyonuna etki eden faktörlerin etkileme düzeyini belirleyen çeşitli kişisel özellikler vardır. Bu araştırmada da yaş, cinsiyet, kıdem gibi özelliklerin farklılaşmalara yol açtığı görülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre bayan öğretmenlerin eğitim ortamının fiziksel koşullarına erkek öğretmenlerden daha hassas olduğu görülmektedir. Yaşı genç öğretmenler ders araç gereçlerinin sağlamlığına önem verirken yaşı daha büyük öğretmenlerin bu konuda bir etkilenme durumunun olmadığı görülmektedir. Benzer şekilde mesleki kıdem de motivasyon konusunda farklılaşmalara yol açmaktadır. Mesleğe yeni başlamış olan öğretmenler ders araç gerecinin yeniliği, sınıf düzeni, öğretmen masasının sınıf içindeki konumu, sınıftaki boş alanlar gibi hususlardan meslekte daha kıdemli olan öğretmenlere göre daha fazla etkilenmektedirler.

Anketlerde eğitim durumunun motivasyon farklılaşmasına yol açmadığı da görülmüştür. Anketlerle branş farklılığı da bir alt boyut olarak analize konu edilmiştir. Genel olarak branş farklılığının motivasyonda farklılaşmaya yol açmadığı ancak İngilizce öğretmenlerinde teknoloji ağırlıklı donanımın motivasyon üzerinde

etkilerinin olduğu görülmektedir. Bunu da İngilizce eğitiminde çeşitli görsel ve işitsel nitelikli araç gerecin daha önemli bir konu olması ile açıklamak mümkündür. Çalıştığı okuldaki görev kıdemi daha az olanların kıdem farklılığında olduğu gibi ğretmen masası gibi konulara önem verdiği görülmektedir.

Araştırma, farklı fiziksel faktörlerin farklı düzeylerde öğretmenleri etkilediğini de göstermektedir. Verilen cevapların analizinde birkaç faktörün sonuca baskın bir şekilde ettiği görülmektedir. Bu baskın faktörlerin hangi unsurlar olduğunu tespit etmek için yapılan Faktör Analizi'nin sonuçlarına göre toplam 15 önermeden 3 faktör oluşmuştur. Bu üç faktörün toplam varyansın % 66,183'n açıkladığını göstermektedir. Faktör Analizi ilkelerine göre oluşan faktörlerin toplam varyansın % 60 ve yukarısını açıklaması durumunda faktörlerin tespiti gerekmektedir. Yapılan analizde birinci faktörün toplam varyansın % 49,054'n, ikinci faktörün % 9,764'n ve üçüncü faktörün % 7,365'ini açıkladığı görülmektedir. Bu göstergeler en önemli açıklayıcı faktörün birinci faktör olduğuna işaret etmektedir.

Birinci faktör içerisinde sınıflardaki boş alanlar, sınıf yerleşim düzeni ve ğretmen masası ilk üç sırayı almaktadır. Bu da bu üç konunun motivasyon açısından oldukça önemli olduğuna işaret etmektedir. İkinci faktör içerisindeki en belirleyici konu olarak ise eğitim ortamının teknolojik donanımdır. Özellikle İngilizce ğretmenlerinin önemsediği bir konu olan teknolojik donanım ortaya çıkan ikinci faktörü de yaratan temel sebeplerden birisi olarak görünmektedir. Elde edilen üçüncü faktör ise kendisini hissettiren bir konudur. Bu da Türk eğitim sisteminin genel bir meselesi olan sınıf mevcutlarının fazlalığıdır. Çalışmadaki katılımcılarının ders verdiği sınıf mevcutları fazla kalabalık değildir. Bu yüzden de sonucu belirleyici bir faktör olmasına karşın sınırlı bir etki göstermektedir.

Çalışmanın sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; eğitim ortamının fiziksel özelliklerinin öğretmenlerin motivasyonuna etki ettiği görülmektedir. Bu etkinin Türkçe ğretmenleri ve yabancı dil öğretmenleri açısından çok ciddi farklılıklar içermediği görülmektedir. Buna karşın yabancı dil öğretmenleri için teknik özellikleri olan araç gereçlerin eğitim faaliyeti için daha önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu donanımdaki eksiklik yabancı dil ğretmenlerinin motivasyonuna olumsuz etki etmektedir. Bu noktada yabancı dil dersi verilen sınıflarda dil öğreniminde önemi olan teknik donanımın gerektiği şekilde sağlanması gerekmektedir. Bu araştırmanın farklılaşan bu bulgusundan hareketle eğitim sistemi içerisinde bu hususa önem verilmesi önerilmektedir.

Motivasyona etki eden faktörlerin demografik özelliklere göre değiştiği görülmektedir. Bu konuda demografik faktörlere yoğunlaşan başka çalışmalar olduğu için bu araştırma bağlamında herhangi özel bir durumdan bahsetmek ve öneri getirilmemektedir.

Okul mimarisinin motivasyonu etkilediğini tespit eden çeşitli çalışmalar vardır. Bu çalışmada okul mimarisine yönelik bir tespit olmamasına karşın motivasyona etki eden fiziksel koşullar içerisinde okul bahçesinin önemli faktör olarak öne çıkması bu çalışmaların bulgusunu anımsatmaktadır. Bu çalışmada okul bahçesinin motivasyona neden bu kadar etki ettiğine dair özel bir soru sorulmamıştır. Bu nedenle bu bulgunun arkasında yatan sebep net olarak tespit edilememiştir. Ancak öğretmenlerin okula geldikleri zaman ilk karşılaştıkları görsel mekânın okul bahçesi olmasının öğretmenler üzerinde bıraktığı izlerin etkisi olabileceğine dair bir tahmin yürütmek mümkündür. Ancak bunun sebepleri daha detaylı soruları içeren başka araştırmalarla daha doğru olarak tespit edilerek bu soruna ilişkin daha makul öneriler geliştirilebilir.

Araştırmanın bulgularına göre sınıfların yerleşme düzeni ve sınıflardaki boş alanların genişliği öğretmenlerin motivasyonu üzerinde oldukça etkilidir. Bunun yanında kalabalık sınıflar ve sınıftaki gürültü de motivasyonu olumsuz etkilemektedir. Bütün bunlar göz önüne alınarak okul binalarının ve eğitim mekanlarının inşası ve hazırlanması sırasında sınıfların geniş olmasına ve sınıf içine gürültünün ulaşmasına engel olacak mekansal sistemin oluşturulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALTUNIŞIK Remzi, Recai ÇOŞKUN; Serkan BAYRAKTAROĞLU; Engin YILDIRIM, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı**, Sakarya Kitabevi, Sakarya, 2010.

BAŞAR Hüseyin, **Sınıf Yönetimi**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi, No: 200, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1999.

DEMİREL Özcan, **Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı**, 2012, 19. Baskı, PEGEM Yayınları, Ankara.

EREN Erol, **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, Beta Kitabevi, İstanbul, 2011.

ERGÜN Muammer, Sınıfta Motivasyon, Emin Karip (Ed.), **Sınıf Yönetimi**, 5. Baskı, PEGEM Yayınları, Ed: Emin Karip, Ankara, 2006.

FINDIKÇI İlhami, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Alfa Basım Yayın, İstanbul, 2002.

FİDAN Nurettin, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, 3. Baskı, PEGEM Yayınları, Ankara, 2012.

İSLAMOĞLU Ahmet Hamdi, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)**, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2011.

KOÇEL Tamer, **İşletme Yöneticiliği**, Arıkan Basım Yayım, İstanbul, 2005.

KOÇEL Tamer, **İşletme Yöneticiliği**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2003.

OECD, Bir Bakışta Eğitim 2013 (Öne Çıkan Konular), OECD Genel Sekreterliği Yayını, 2013.

ÖZKALP Enver ve Çiğdem KIREL, **Örgütsel Davranış**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2001.

ÖZOĞLU Murat, **Türkiye’de ve Dünyada Öğretmenlik**, Eğitim Bir-Sen Yayınları, Ankara, 2013.

TEKARSLAN Ayşe Can Baysal ve Erdal, **İşletmeler İçin Davranış Bilimleri**, Avcıol Basım-Yayın, İstanbul 1996.

TÜRKOĞLU Adil, “Karşılaştırmalı Eğitim Nedir?”, Ed: Aynal, S., **Karşılaştırmalı Eğitim Yansımaları**, PEGEM Akademi Yayınları, Ankara, 2012.

YILMAZ Cahit, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Etap Yayınevi, İstanbul, 2010.

MAKALELER

ADA Şükrü, “Öğretmenlerin Motivasyon Etkenleri” *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013, Cilt: 17, Sayı: 3, 151-166.

AKBABA Sırrı, “Eğitimde Motivasyon”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, Sayı: 13.

ARGON Türkan ve Ramazan ERTÜRK, “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İçsel Motivasyonları ve Örgütsel Kimliğe Yönelik Algıları”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2013, Cilt: 19, Sayı: 2.

AYIK Ahmet ve Aynur TAŞ, “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Öğretmen Motivasyonları Arasındaki İlişki”, *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2014, Cilt: 4, Sayı: 1.

BALAY Refik, “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2004, Cilt: 37, Sayı: 2.

BARLI Önder Barlı, “İlköğretim Okul Öğretmenlerinin Motivasyonları: Farklılıkların ve Sorunların Araştırılması”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2005, Cilt: 5, Sayı: 1.

CELEP Cevat, “Öğrenme Ortamı Olarak Okul ve Sınıf”, *Eğitime Bakış Dergisi*, Haziran 2008, Yıl: 4, Sayı: 11.

CİLTAŞ Alper, “Eğitimde Öz-Düzenleme Öğretiminin Önemi Üzerine Bir Çalışma”, *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2011, Yıl: 3, Sayı: 5.

ÇAKIR Selda Alaçam, DEMİR Mehmet, “Sınıf Mevcudunun 2005 Öğretim Programları'nın Başarısına Etkisi”, *International Journal of Social Science*, 2013, Volume 6 Issue 2.

ÇANKAYA İbrahim H, “Okul Güvenliğinin İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Kaygı, Motivasyon ve İş Doyumu Düzeyleri Üzerindeki Etkisi”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 2011, Sayı: 3.

ÇELEBİ Mustafa Durmuş, “Türkiye’de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2006, Sayı: 21, Yıl: 2006/2.

ÇELİKTEN Mustafa, “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2005, Sayı: 19.

ÇUBUKÇU Zühal ve Pınar GİRMEN, “Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Görüşleri”, *Bilgi*, 2008, Sayı: 44, Kış.

DEMİR Celal ve Ayşe YAPICI, “Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2007, Cilt: 9, Sayı: 2, Aralık, 177-192.

DEMİR Cihat, “Ortaokul Sınıflarındaki Öğretmen Sandalyesinin Gerekliliği ve Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Öğrenci, Öğretmen, Veli ve İdarecilerin Görüşleri”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2014, Cilt: 3, Sayı: 2.

DOĞAN Soner ve Osman KOÇAK , “Okul Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri İle Öğretmenlerin Motivasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 2014, Cilt: 20, Sayı: 2.

DOLUNAY Salih Kürşad, “Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 2010, Sayı: 27, Bahar.

ERYILMAZ Ali, “Okulda Motivasyon ve Amotivasyon: ‘Derse Katılmada Öğretmen Beklentiler Ölçeği’nin Geliştirilmesi”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2013, Yıl: 13, Sayı: 25.

GÖMLEKSİZ Mehmet Nuri ve Birsen SERHATLIOĞLU, “Öğretmen Adaylarının Akademik Motivasyon Düzeylerine İlişkin Görüşleri”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2013, Yıl: 17, Sayı: 3.

GÜÇLÜ Nezahat, “İlköğretim Okullarının Örgütsel Sağlığı İle Öğretmenlerin İş Motivasyonları Arasındaki İlişki”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2014, Cilt: 29, Sayı: 1.

GÜNDÜZ Şemseddin ve Ferhan ODABAŞI, “Bilgi Çağında Öğretmen Adaylarının Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 2004, Volume: 3, Issue: 1.

GÜREMEN Lale, “İlköğretim Okullarında İç ve Dış Ortam İşitsel Konfor Koşullarının Kullanıcılardaki Etkisinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Çalışma Amasya Kenti Örneği”, **e-Journal of New World Sciences Academy**, 2012, Volume: 7, Number: 3.

GÜZEL Hatice, “Fizik Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri ve Motivasyon Faktörlerinin Araştırılması”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, 2011, Cilt: 11, Sayı: 2.

HELVACI M. Akif ve İsmail AYDOĞAN , “Etkili Okul ve Etkili Okul Müdürüne İlişkin Öğretmen Görüşleri”, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2011, Cilt: 4, Sayı: 2.

İŞIK Ali, “Yabancı Dil Eğitimimizdeki Yanlışlar Nereden Kaynaklanıyor?”, **Journal of Language and Linguistic Studies**, 2008, Vol: 4, No: 2.

İNAL Sevim, “İngilizce Yazılı Anlatım Dersinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme”, **Journal of Language and Linguistic Studies**, 2006, Volume: 2, No: 2.

KARAÇALI Ayşe, “Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi”, **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2006, Cilt: 7, Sayı: 1.

KARAKÖSE Turgut ve İbrahim KOCABAŞ, “Özel ve Devlet Okullarında Öğretmenlerin Beklentilerinin İş Doyumu ve Motivasyon Üzerine Etkileri”, **Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi**, 2006, Cilt: 2, Sayı: 1.

KARASOLAK Kürşat ve Mediha SARI, “Mimari Özellikleri Farklı Okullardaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Binası Hakkındaki Görüşleri”, **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2011, Cilt: 3, Sayı: 40.

KAYA Ferda Şule, "Herzberg'in Çift Faktör Kuramı Açısından İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerinin Motivasyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi", **Akademik Bakış Dergisi**, 2013, Sayı: 39.

KESER Hafize ve Levent ÇETİNKAYA, "Öğretmen ve Öğrencilerin Etkileşimli Tahta Kullanımına Yönelik Yaşamış Oldukları Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **TurkishStudies, International Periodical For The Languages**, 2013, Volume: 6, Number: 6.

KESKİN Y., "Bir Lise Binası Kapalı Alan Atmosferine Ait Mikrobiyolojik İçeriğin Hasta Bina Sendromu Açısından Öğretmen ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri", **Astım Alerji İmmünoloji Dergisi**, 2005, Cilt: 3, Sayı: 3.

KORUR Fikri ve AliER YILMAZ, "Lise Öğrencilerinin Fizik Başarılarına Etki Eden Öğretmen Nitelikleri İle İlgili Algıları", **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2009, Cilt: 29, Sayı: 3.

NUMANOĞLU Gülcan, "Bilgi Toplumu-Eğitim Yeni Kimlikler-II: Bilgi Toplumu ve Eğitimde Yeni Kimlikler", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 1999, Cilt: 32, Sayı: 1.

ÖZBAY Murat ve Deniz MELANLIĞLU, "Türkçe Eğitiminde Kelime Haznesinin Önemi", **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2008, Cilt: 5, Sayı: 1.

ÖZTÜRK Ergün ve Ebru UZUNKOL, "İlkokul Öğretmeni Motivasyon Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri", **Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi**, 2013, Cilt: 9, Sayı: 4.

PALİÇ Günay ve Esra KELEŞ, "Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen Görüşleri", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 2011, Cilt: 17, Sayı: 2.

POLAT Soner Polat ve Esmâ KIRIKKAYA -Buluş, "Gürültünün Eğitim-Öğretim Ortamına Etkisi", **XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bildiriler Kitabı**, Malatya, 2004, 1-12.

SAG Vahap, "Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2003, Cilt: 27, Sayı: 1.

SARAÇALOĞLU A. Seda., "Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 2004, Sayı: 311.

SERTER Nur, "Bir Devlet Görevi Olarak Eğitim", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 1982, Sayı: 31.

SONER Oya, "Türkiye'de Yabancı Dil Eğitiminin Dünü Bugünü", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi**, 2007, Cilt: 7, Sayı: 28.

TOPÇUOĞLU Fulya, Ünal ve Hamiyet BURSALI, "Türkçe Öğretmenlerinin Motivasyon Faktörlerine İlişkin Görüşleri", **Middle Eastern and African Journal of Educational Research**, 2013, Issue: 5.

ÜLTANIR Yusuf Gürcan, “Okulları Yaratan Düşünürler ve Etkilerinin Devamlılığı”, Ed: Aynal, Songül., **Karşılaştırmalı Eğitim Yansımaları**, PEGEM Akademi Yayınları, Ankara, 2012.

VATANARTIRAN Sinem ve Abdul Kadir EREN, “Anadolu Sağlık Meslek Liselerinin Etkili Okul Boyutları Bağlamında İncelenmesi”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014, Yıl: 7, Sayı: 16.

YALÇIN Hatice ve Meltem Esmâ KORKMAZ, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Motivasyon Durumları”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2013, Cilt: 6, Sayı: 26.

YAVUZ Cavit ve Cemile B.KARADENİZ, “Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonunun İş Tatmini Üzerine Etkisi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2009, Cilt: 2, Sayı: 9.

YILDIRIM M. Cevat, “İlköğretim Okulu Öğretmen ve Yöneticilerinin Öğretmenlerin Ödüllendirilmesine İlişkin Görüşleri”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 2008, Sayı: 56.

YILMAZ Emrullah, “Lise Öğrencilerinin İngilizce Dersi Motivasyon Düzeylerinin ve Motivasyon Tiplerinin Belirlenmesi”, **Karaelmas Journal of Educational Sciences**, 2013, Volume: 1, No: 1.

YILMAZ Muhammet ve Ömer ASLAN, “Öğretmen Motivasyonunun Artırılmasında ‘ÖNKAS’ Ödül Sistemi”, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2013, Özel Sayı.

YURDABAKAN İrfan, “Küreselleşme Konusundaki Yaklaşımlar ve Eğitim”, **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 2002, Sayı: 6.

İNTERNET KAYNAKLARI

Anadolu Ajansı, Sınıf Mevcudu Ortalaması 29’a Düştü, 12 Nisan 2014, <http://www.aa.com.tr/tr/haberler/312837--sinif-mevcudu-ortalamasi-29a-dustu>, (erişim tarihi 01.02.2015).

ATABAY Sevinç, “Mekan ve Mimarinin Eğitimde Başarıya Etkisi”, <http://www.ted.org.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFA79D6F5E6C1B43FF44EA474750BABA90>, (erişim tarihi 01.02.2015).

TURAN Dilek, “İlköğretim Okullarında Bina-İç Hava Kalitesi İle İlgili Sağlık Semptomlarının Yaygınlığı”, http://www.mmo.org.tr/etkinlikler/tesisat/etkinlik_bildirileri_detay.php?etkinlikkod=10&bilkod=272,707-714, (erişim tarihi 01.10.2014).

TEZLER

ÖZTABAK Muhammet, “Resmi ve Özel Liselerdeki Öğretmenlerin İş Tatminleri ile Yönetim Tarzı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002. (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

PEKEL Hüseyin Nail, “İşletmelerde Motivasyon Verimlilik İlişkisi, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Antalya Havalimanı Çalışanları Arasında Bir Örnek Olay Araştırması”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2001. (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

BİLDİRİLER

BÜYÜKYAVUZ Oya ve Ulviye AYDOSLU, “Burdur’da İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunlar”, *I. Burdur Sempozyumu, 16-17 Kasım 2005, Bildiriler Kitabı*, 2005, 1032-1035.

ÇINAR Orhan, TEMEL Abuzer, BEDEN Naif, GÖÇGEN Selçuk, “Kalabalık Sınıfların Öğretmen Ve Öğrenciye Etkisi”, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı 6-9 Temmuz 2004, Bildiler Kitabı, 2004, 1-12.

BÜYÜKYAVUZ Oya ve Ulviye AYDOSLU, “Burdur’da İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunlar”, *I. Burdur Sempozyumu, 16-17 Kasım 2005, Bildiriler Kitabı*, 2005, 1032-1035.

EKLER

EK-A ANKET FORMU

**ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜREÇLERİNİ ETKİLEYEN FİZİKSEL
DEĞİŞKENLERİN İNGİLİZCE VE EDEBİYAT ÖĞRETMENLERİNİN
MOTİVASYONLARI ÜZERİNDE ETKİSİNİN İNCELENMESİ
(PENDİK İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

Değerli Meslektaşlarım;

Araştırmada; **Öğretme ve Öğrenme süreçlerini etkileyen fiziksel değişkenlerin İngilizce ve Edebiyat Öğretmenlerinin motivasyonları üzerinde etkisi konusu araştırılmaktadır.** Elde edilen bilgiler sadece tezin ilgili kısımlarında değerlendirilecektir. Bu nedenle **ankete adınızı yazmanız isteğe bağlıdır.**

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği için lütfen her soruyu okuyunuz ve mutlaka cevaplayınız. Sorulardan size uygun olanın içine (X) işareti koyarak cevaplayınız. Anlayışınız ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Aysun TOKGÖZ**Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL**

Tez Danışmanı

Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

(Anket formu daha önce yapılmış bir araştırmada uygulanan anketten adapte edilerek hazırlanmıştır.)

I.BÖLÜM**KİŞİSEL BİLGİLER**

(Lütfen aşağıdaki ifadelerin karşısında bulunan seçeneklerden size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.)

1) Cinsiyetiniz:

(a) Bayan (b) Erkek

2) Yaşınız:

() 21-25 yaş () 26-30 yaş

() 30-35 yaş () 36-40 yaş

() 41 yaş ve üzeri

(3) Meslekteki Kıdem Yılıınızın Aralığı (Yıl)

(a) 1-5, (b) 6-10, (c) 11-15, (d) 15 yıl ve üzeri.

4) Eğitim düzeyiniz:

(a) Ön Lisans (Yüksekokul) (b) Lisans (Fakülte) (c) Lisansüstü (Master-Doktora)

5) Bulunduğunuz okuldaki görev yapma süreniz:
(a) 0-2 yıl (b) 3-5 yıl (c) 6-10 yıl (d) 11 yıl ve zeri.

6) Okulunuzun eğitim ortamını yeterli buluyor musunuz?:
(a) Evet (b) Hayır (c) Kısmen

7) Branşınız:
(a) Edebiyat ğretmeni (b) Yabancı dil(İngilizce)

8) Sınıf mevcudunuz:
(1) 15-30 kişi
(2) 30-45 kişi
(3) 45-60 kişi
(4) 60 ve zeri

9) Okulunuzdaki ğretme ve öğrenme ortamının sizin motivasyonunuzu etkilediğini düşünüyor musunuz?
a) Evet b) Hayır

II. BÖLÜM

Aşağıdaki cümlelerin karşısında bulunan seçeneklerden düşüncenizi en iyi yansıtan sütuna lütfen (X) çarpı işareti koyunuz. Okulumuzdaki Öğretme ve Öğrenme ortamının (aşağıdaki seçeneklere göre) motivasyonunu etkileme düzeyi:	Çok Fazla	Fazla	Etkisi yok	Az	Çok Az
1. Sınıfların mevcudunun fazlalığı,					
2. Öğretme ve Öğrenme ortamının teknoloji yoğun olması (radyo televizyon ve internet) ile donatılmış olması,					
3. Sınıflarda yeterli aydınlatma, ses yalıtımı, havalandırmanın oluşu,					
4. Sınıfların dış etkilerden etkilenmesi ve öğrencilerin dikkatlerinin dağılması					
5. Okulun donanım yetersizliği,					
6. Okulun dış görünüşü,(kullanım yeterliliği)					
7.Öğrenciler için yeteri kadar araç gereç malzeme olması,					
8. Grup çalışması olması,					
9. Öğretim araç ve gereçlerine ulaşılabilirlik,					
10. Ders araç, gereç ve malzemelerinin çalışır olması					
11. Derslerin farklı ortamlarda yapılması,					
12.Sınıf içindeki malzemelerin planlı ve düzenli olması,					
13.Sınıfların rahat hareket edebilecek şekilde geniş olması,					
14.Öğretmen masasının herkesin görebileceği yere göre yerleştirilmesi,					
15.Koridor ve sınıfların temiz olması,					
16.Sınıflardaki sıraların rahat oturacak şekilde planlanması,					
17.Okulun ve çevrenin temiz olması					
18. Isıtma sisteminin yeterli olması,					
19.Uyarıcı afiş ve levhaların olması,					

III.BÖLÜM

Motivasyonunuzu etkileyecek diğer konular (varsa)

- 1.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
2. Adınız ve soyadınız...(isteğe bağlıdır).....

